

● **Min favorittlærer** | 22 – Barna mine skulle hatt en lærer som Tormod ● **Reportasje** | 24 Foreldrekurs
● **Portrett** | 34 Inga Marte Thorkildsen ● **Gylne øyeblikk** | 39 Laget action med kaptein Tullefant

UTDANNING

2

2. FEBRUAR 2018

utdanningsnytt.no

**Eleven utførte
grov vald.
Foreldre hyra
advokat og klaga
skolen inn for
Fylkesmannen.**

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

● Hovedsaken: FEKK IKKJE MEDHALD

I 2016 fekk 45 klager
frå foreldre på psyko-
sosialt skolemiljø
avslag av fylkes-
mennene.

– Det er eit faktum at
lærarar blir trakassert
av foreldre, seier
Thomas Nordgård, leiar
i Utdanningsforbundet
Troms.

● Gylne øyeblikk

39

Rett etter jul lå en flaskepost i Sofus barnehage i Bergen, der Aina Bruvik er styrer. Den var adressert til både barna og personalet. Avsender var Kaptein Tullefant.

Innhold

Aktuelt	4	Gylne øyeblikk	39
Aktuelt navn	8	På tavla	40
Hovedsaken	10	Innspill	42
Kort og godt	20	Debatt	46
Ut i verden	21	Kronikk	52
Min favorittlærer	22	Minneord	56
Reportasje	26	Stilling/kurs	58
Glimt	29	Lov og rett	63
Reportasje	30	Fra forbundet	64
Portrett	34		
Friminutt	38		

● Min favorittlærer

Da Harald Zwart (t.h.) var 12 år gammel, mistet han moren sin. Da var det avgjørende for hans nye hverdag at læreren var akkurat slik Tormod Andersen var.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Mødre får ny selvtilitt

På Trara skole i Fredrikstad møtes somaliske kvinner for å diskutere barneoppdragelse og grensesetting. Det gir dem større selvtilitt i å være mødre i en annen kultur, sier de. Her ser vi Halimo Ali Osman.

● Portrett

– Jeg var en sånn flinkis som alle lærerne likte, sier Inga Marte Thorkildsen om seg selv som barn. 19. desember 2017 ble hun byrådd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Frå første august 2017 er lava om psykososialt skolemiljø endra. Nå kan foreldre kontakte Fylkesmannen direkte. Etter dette har klagemengda auka sterkt. Illustrasjon: Egil Nyhus

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Oppgaver i kø for de nye statsrådene

I midten av januar fikk Jan Tore Sanner (H) jobben som kunnskaps- og integreringsminister. Iselin Nybø fra Venstre ble statsråd i samme departement med ansvar for forskning og høyere utdanning. En slik deling av departementet har vi også hatt tidligere, da Tora Aasland fra SV hadde jobben som Nybø har fått nå. Erfaringene med en deling var nok varierte, men det er uansett ingen tvil om at det blir mer enn nok av oppgaver å ta fatt på for de nye statsrådene. At ansvaret for integrering nå er lagt til dette departementet, er både spennende og krevende.

For Jan Tore Sanner blir det viktig å få på plass lærernormen. Den normen er Høyre egentlig imot, men de gikk med på den likevel for å få til en budsjettavtale med Kristelig Folkeparti før jul. Normen innebærer at det i løpet av relativt kort tid må tilsettes nesten 3000 nye lærere over hele landet. Det er selvsagt ingen enkel oppgave. Ikke minst når kommune etter kommune sier til Utdanning at de venter på beskjed om hvor mye penger de får til dette.

Jan Tore Sanners mantra i arbeidet med kommunereformen har vært å skape «robuste kommuner», men kommunene er ikke spesielt robuste. De må prioritere strengt mellom ulike oppgaver, og de har ikke penger til å tilsette alle lærerne som trengs. Det er i vinter kommunene bør få beskjed om hvor mye penger de får, for det er nå de må begynne å søke etter de nye lærerne. Et annet problem er å overbevise lærere som har valgt å gå inn i andre yrker om at de bør komme tilbake til skolen så fort som mulig. Flere tusen godt utdannede lærere kan sikkert tenke seg det, men de må lokkes tilbake.

Det som kan hindre dem fra å komme tilbake, er at de står i fare for å bli «avskiltet». For regjeringen gir seg ikke når det gjelder å gi de nye kompetansekravene tilbakevirkende kraft. Det innebærer at mange lærere med «gammel» lærerutdanning ikke lenger er så attraktive. Dette er en sak som provoserer Lærer-Norge kraftig, og det kommer vi til å høre mer om i tiden som kommer. Iselin Nybø har også mange utfordringer å ta tak i, ikke minst å sikre en god gjennomføring av lærerutdanningsreformen. Det er mye som må på plass for at kvaliteten skal bli så god som både studentene og deres framtidige elever fortjener.

Mange vil savne tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Selv om ikke alle har vært enige i alt han har gjort, har han vist en genuin vilje til å lytte til innspill fra både fagfolk og organisasjoner. Og han har vært opptatt av både barnehage, skole, forskning og høyere utdanning. Vi håper den nye ledelsen i departementet tar med seg denne holdningen inn i sitt viktige arbeid.

Knut Hovland

Statsråds skiftene

Regjerings-
erklæringen

Leirskole for alle og fritt skolevalg

> Alle elever skal ha lovfestet rett til leirskoleopphold i løpet av grunnskolen. Det er ett av punktene i regjeringserklæringen.

> Regjeringspartiene går også inn for å sikre flere voksenpersoner og øke andelen barnehagelærere i barnehagen. De vil også sikre et mer forutsigbart opp-takssystem og styrke språkopplæringen i barnehagene, styrke rekrutteringen av menn til barnehagene og videreføre likebehandlingen av offentlige og private barnehager.

> De vil også innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO for barn av foreldre med lav inntekt.

> Den nye regjeringen vil innføre en nedre grense for skolekvalitet og pålegge skoleeiere som har for dårlige skoleresultater over tid nasjonal hjelp til å løfte kvaliteten på skolen, blant annet gjennom et nasjonalt veilederkorps av skoleeksperter.

> Regjeringen ønsker også å innføre fritt skolevalg i alle fylker.

Den nye kunnskaps- ministeren vil styrke integreringen

Jan Tore Sanner varsler reform av introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere få minutter etter at han hadde fått nøkkelkortet til kunnskapsministerens kontor.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Avgående kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen klemte sine etterfølgere under nøkkeloverrekkelsen før han vandret videre til sin nye post som næringsminister. Med ham forsvinner også måten departementet har vært drevet på de siste fire åra. Isaksen har ønsket Iselin Nybø fra Venstre lykke til som minister for forskning og høyere utdanning, oppgaver som Isaksen hadde da han var kunnskapsminister. Jan Tore Sanner fra Høyre får oppgaven som kunnskaps- og integreringsminister.

Vil bedre norskopplæringen

På spørsmål fra Utdanning om hva han som kunnskapsminister skal bidra med for integreringen, svarer Sanner umiddelbart at vi må få bedre resultater av introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere. Språkopplæringa må bli bedre, og programmet må gir mer arbeidskompetanse.

– Betyr det at det framfor alt er voksenopplæringa som vil merke endringa i kunnskapsministerens ansvarsområde?

– For det første må ingen tro at vi får til dette bare med tiltak fra Kunnskapsdepartementet aleine. Det krever samarbeid med Næringsdepartementet og næringslivet, og med lag og organisasjoner i det frivillige Norge for å få dette godt til, sier Sanner og fortsetter:

– Men det er også klart at grunnsko-

len og videregående skole er viktig for integrering, for barna må jo lære norsk. Så omlegginga vil komme til å merkes også her.

– Integrering er også å beherske sosiale koder og forstå samfunnet rundt seg. Vi er vant til at Høyre konsentrerer skolens innhold relativt stramt rundt det faglige. Betyr dette at dere nå vil legge mer vekt på sosialpedagogiske mål?

– Det har alltid vært viktig for Høyre at barn skal ha det trygt og godt på skolen. Hvordan vi ellers skal ta grep for å styrke integreringen, vil jeg komme tilbake til etter å ha drøfta dette med medarbeiderne i departementet. Det har jeg naturlig nok ikke fått gjort ennå, sier

kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner.

– Jeg kan være mer de

Utdanningsfeltet er så vidt at det er best å være to, mener den ferske ministeren Iselin Nybø (V).

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Hva er den viktigste oppgaven som venter deg i din nye jobb?

– Det går det ikke an å rangere, det er så mye som er viktig. Vi har blant annet forpliktet oss til å gjennomføre et grønt skifte, som vil kreve mye kunnskap. I erklæringen fra regjeringen er det mange områder som vil bli styrket. Blant annet skal vi sikre at det blir mange nye arbeidsplasser, sier Nybø til Utdanning.

17. januar mottok forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V) og kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) nøkkelkortene fra Torbjørn Røe Isaksen (H), som tok over som næringsminister.

FOTO HÅKON MOSVOLD LARSEN / NTB SCANPIX

dedikert på ett felt

– Hvordan har du tenkt å gå frem for å gjøre deg kjent med feltet?

– Som nestleder i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget har jeg hatt god innsikt i feltet. Men jeg kommer til å reise rundt for å snakke med folk direkte. Jeg har nettopp vært i Tromsø og møtt kompetente, engasjerte folk der som har et genuint ønske om å bli bedre. Det er viktig for meg å møte

de som jobber med forskning og høyere utdanning, sånn at jeg får høre fra dem hva som er viktig for dem.

Deler departement

– Hva er fordelene med å dele departementet i to?

– Jeg kan være mer dedikert på ett felt. Å ha ansvar for hele feltet kan være en fordel, men det er et veldig stort felt,

Politisk ledelse fra alle regjeringspartier

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er alle representert i den nye politiske ledelsen i Kunnskapsdepartementet.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) har som statssekretærer Kristin Holm Jensen (H), Rikke Høistad Sjøberg (H) (fra og med 19. februar 2018), Bjørn Haugstad (H) (til og med 22. februar 2018) og Atle Simonsen (Frp).

Forskning- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V) har Rebekka Borsch (V) som statssekretær.

så vi mener at det er til det beste at vi er to.

– Hvilke utfordringer er det ved å dele det i to?

– Feltet henger jo sammen, så det vil finnes gråsoner og områder som favner begge feltene. Jan Tore Sanner og jeg må snakke sammen og finne ut hvordan vi best løser de oppgavene som går inn i hverandre. Jeg har stor tro på at vi kommer til å klare det. Jeg kjenner jo Jan Tore fra før. Vi har ikke jobbet så tett sammen før, men det tror jeg vi kommer til å klare helt fint.

Berømmer forgjengeren

– Hva ser du frem til i din nye jobb?

– Torbjørn Røe Isaksen gjorde en bra jobb. Han fikk anledning til det fordi vi i Venstre støttet og ofte plussset på hans budsjetter. Mange av de sakene han gjennomførte, er også Venstre-saker. Litt av min oppgave blir å videreføre og sikre det videre arbeidet, som sammenslåing av de ulike institusjonene innen høyere utdanning. Det var en stor og viktig jobb. Der må jeg sikre at de nå jobber videre med å lage robuste og gode utdanninger som hele veien jobber videre med å bli bedre.

MEST LEST:

- Tillitsvalgt lur på om lærerne gidder å ta avskiltings-kampen
- Dette er signalene, og slik håndterer du barn som gjennomgår dyp sorg
- Lektor advarer mot kjedelig lek i barnehagen
- – Nei! Lærere skal ikke tie stille – de skal ytre seg
- Slik vil lærernormen fungere i praksis
- Hvordan forstå skolevegring: mulige årsaker og forslag til forebygging og behandling

Gjekk du glipp av denne?

Nytt vondt år

I 2017 ble 28 ansatte i skole og barnehage siktet, tiltalt eller dømt i overgrepssaker.

Utdanningsnytt.no/overgrep2017

Kompetansekravene

Arbeiderpartiet vil ikke avskilte erfarne lærere likevel

Arbeiderpartiet går ikke lenger inn for å «avskilte» lærere som ble utdannet før 2014 og som ikke oppfyller de nye kompetansekravene. Men Ap må ha med seg KrF for å få flertall på Stortinget.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I 2015 gikk et flertall på Stortinget inn for nye kompetansekrav for lærere i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk. Det var også flertall for å gi vedtaket tilbakevirkende kraft. Vedtaket berørte rundt 30.000 lærere som ikke er kvalifisert etter de nye kompetansekravene om minst 30 studiepoeng i barneskolen og 60 studiepoeng i ungdomsskolen.

Nå mener Arbeiderpartiet at denne avskiltingen var en dårlig idé.

– Vi vil unngå at mange erfarne, flinke lærere som har jobbet i skolen i mange år, blir avskiltet. Vi ser også at mange lærere kan få problemer med å søke ny jobb eller flytte på seg før de oppfyller de nye kravene. I tillegg blir det vanskelig å få utdannede lærere som jobber i andre yrker – den såkalte reservestyrken – tilbake til skolen, sier Martin Henriksen til Utdanning.

Han er Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson og medlem i Utdannings- og forskningskomiteen.

FOTO MARIANNE RUUD

– Mange lærere kan få problemer med å søke ny jobb eller flytte på seg før de oppfyller de nye kravene, sier Martin Henriksen.

Avhenger av KrF

Men for å få flertall på Stortinget må Arbeiderpartiet ha med seg Kristelig Folkeparti. Derfor er det foreløpig uvisst om forslaget vil få flertall.

– Reelt sett er det flertall på Stortinget for å stoppe avskilting av utdannede og dyktige lærere. Men det er opp til KrF når dette skal skje. De har sagt at de vil stemme sammen med regjeringen i februar, sier Henriksen.

Det er nå flertall på Stortinget for at de skjerpede kompetansekravene bare skal gjelde for lærere som er utdannet etter 1. januar 2014. Men regjeringens budsjettavtale med KrF kan stikke kjepper i hjulene.

ILL.FOTO JERAMEY JANNENE/FREEMAGES.COM

Rettelse

Riktig navn i fotoreportasje

I fotoreportasjen «Frossen fiskelykke» i Utdanning 1/2018 oppga vi dessverre feil navn til ett av bildene. Det er Mihkkál Juhán Sabad som her borer hull i isen, som forberedelse til isfiske med garn. Foto: Alf Ove Hansen

KrF er bundet opp av budsjettforliket

– Kristelig Folkeparti har hele tiden vært imot at kompetansekravene gis tilbakevirkende kraft. Men vi er bundet opp av budsjettforliket og må forholde oss til inngått avtale, sier Hans-Fredrik Grøvan (KrF).

Kristelig Folkeparti er enig med Arbeiderpartiet i at kompetansekrav med tilbakevirkende kraft er en dårlig idé.

– Jeg mener det er problematisk å stemple dyk-

tige og erfarne lærere som uegnet til å undervise, på tross av at de ofte har jobbet i skolen i flere tiår allerede, sier Grøvan.

– Kan KrF komme til å snu?

– Da vi inngikk budsjettforliket med regjeringspartiene og Venstre om innføring av lærernorm fra høsten 2018, var aksept av kompetansekravets tilbakevirkende kraft en del av avtalen. Vi må forholde oss til inngått avtale. Men vi har ikke endret vårt syn på sakens realiteter, sier Grøvan.

● Barnehage

Brudd i forhandlinger om arbeidstid

● Utdanningsforbundet har brutt forhandlingene med kommunenes organisasjon KS om ny arbeidstidsavtale i barnehagene. «Kravene til barnehagene og barnehagelærernes ansvar har økt betydelig over mange år. Likevel er barnehagelærernes tid til planlegging, for- og etterarbeid uendret», uttaler Utdanningsforbundet på sine nettsider.

Arbeidslivsdirektør Tor Arne Gangsø i KS sier til Utdanning at det i dagens avtale ligger både en sikring av tiden og mulighet for å bruke mer tid når det er behov for det.

Avtalen skal nå behandles av en nemnd, som består av begge parter samt en leder. Dersom forslag til avtale ikke kan godkjennes, kan saken bli en del av tariffoppgjøret til våren.

● Skoleledelse

Å bli rektor frister færre enn før.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Kommunene sliter med å rekruttere rektorer

● Stadig færre kvalifiserte kandidater søker seg til rektorstillinger i norske skoler. Det kan svekke skolene, sier Utdanningsforbundet. Siden 2005 har Utdanningsforbundet sett at søkerlistene til rektorjobber blir kortere, og stadig færre av søkerne er kvalifiserte, skriver NRK.

– Rektorer har opplevd at de har lite pedagogisk handlingsrom, fordi de blir satt til å gjøre rene driftsoppgaver. Vi har fått tilbakemeldinger fra rektorer som må skifte lypærer og strø fortøet. Selv om du har høy kompetanse på lærerne og høy lærerdekning, får vi ikke gode skoler uten profesjonell skoleledelse. All skoleforskning viser det, sier Tormod Korpås, leder i Utdanningsforbundets lederråd. ©NTB

Skyvulstad:

– Vi skal vinne kampen

– For å legge press på politikerne håper jeg flest mulig signerer innen fristen 13. februar. Dette er dagen da saken skal behandles på nytt i Stortinget, sier Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet.

– Det er ingen grunn til å gi opp. De nye kompetansekravene skal gjelde fra 2025. Dersom vi ikke vinner fram i første runde, fortsetter vi kampen til vi vinner, sier Terje Skyvulstad.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Stadig flere lærere og tillitsvalgte har signert på oppropet «Stopp avskiltingen av erfarne lærere» på nettsiden opprop.net. Da Utdanning gikk i trykken 26. januar, hadde mer enn 27.000 signert.

– Vi jobber fortsatt for å få politikerne til å endre vedtaket, sier nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet.

– Jeg oppfordrer enda flere til å signere. Denne saken skal vi vinne. Det at erfarne lærere ikke skal oppleve å bli avskiltet, er en viktig sak for oss. For å legge press på politikerne håper jeg flest mulig signerer innen fristen 13. februar. Dette er dagen da saken skal behandles på nytt i Stortinget, sier Skyvulstad til Utdanning.

– Med tanke på budsjettavtalen for 2018 har noen gitt opp kampen. Hva vil du si til dem?

– Det er ingen grunn til å gi opp. De nye kompe-

tansekravene skal gjelde fra 2025. Så dersom vi ikke vinner fram nå i første runde, kommer vi til å fortsette kampen til vi vinner, sier Skyvulstad.

Etter vedtaket om å innføre lærernormen er det viktigere enn noen gang å beholde de 33.000 lærerne som står i fare for å bli avskiltet, understreker han.

– Ikke for sent ute

– Har Utdanningsforbundet vært litt sent ute med dette oppropet?

– Nei, vi har helt siden vedtaket ble fattet i 2015 vært imot at det skulle ha tilbakevirkende kraft. Vi har prøvd å påvirke regjeringspartiene hele veien og også opposisjonen. Nå har vi lyktes med å få Arbeiderpartiet til å snu. Det er en viktig seier, understreker Skyvulstad.

Aktuelt navn

Ingen planer om å være vaktbikkje

Atle Simonsen (Frp) avviser at han ble statssekretær for å passe på at Venstre og Høyre ikke myker opp integreringspolitikken.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

FOTO Marte Garman/Kunnskapsdepartementet

● Atle Simonsen (29)

Hvem

Fremskrittsparti-politiker fra Rogaland, tidligere formann i Fremskrittspartiets Ungdom.

Aktuell

Ny statssekretær for kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

Kunnskap og integrering hører nå hjemme i samme departement. Hvilke konsekvenser får det?

Den viktigste nøkkelen til integrering er språket, og at de som ankommer og skal bli boende i Norge, får bedre språkopplæring og lærer seg norsk. Vi må sørge for at flere får kunnskap til å kunne lykkes i arbeidslivet. I første omgang vil det ikke bli noen store endringer i integreringspolitikken som følge av at den har byttet departement. Vi skal fremdeles ha en integreringspolitikk som stiller strenge krav og som gjør at det lønner seg å være i jobb.

Jeg slenger ut en påstand: Du er plassert i Kunnskapsdepartementet som Frp-er for å hindre at integreringspolitikken mykes opp for mye. Hvor riktig er det?

Det er ikke derfor jeg er plassert her. Regjeringen skal samarbeide godt og står samlet for politikken som føres. Det er ingen i politisk ledelse som er satt til å passe på andre.

Hva er de største utfordringene innenfor kunnskap og integrering?

Det viktigste blir å sørge for at flere fullfører videregående skole. Utfordringen er størst når det gjelder gutter på yrkesfag. Vi trenger flere lærlingplasser og at flere kommer ut i lære.

En ny grense for antall elever per lærer i klassen er vedtatt av Stortinget. Hvordan blir det å sette denne nye lærernormen ut i livet, en norm verken Frp, Venstre eller Høyre egentlig vil ha?

I politikken er det slik at du er mer begeistra for noen vedtak enn andre. Vi skal gjennomføre normen, selv om vi helst skulle hatt en annen løsning

som vi mener ville vært bedre for Skole-Norge.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Harald Eia. Han er en morsom fyr. Da jeg var yngre, brukte jeg mye tid på å se programmene hans, som Åpen Post og Team Antonsen. De siste årene har han også vært en interessant samfunnsdebattant. Han formidler også kunnskap om løst og fast på en spennende måte.

Hva liker du best med deg selv?

Det må være at jeg sjelden er i dårlig humor.

Hva er din favorittbok?

«Anthem» av Ayn Rand. Den pirret min interesse for ideologi og liberalisme.

Hvilken bok har du ikke fått tid til å lese?

Veldig mange. Skal jeg trekke frem én, vil jeg si «Decision Points» av George W. Bush. Den blir interessant å lese, ikke minst sett i lys av dagens president.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg kjører hybridbil og kildesorterer avfallet, som de fleste andre. Jeg har også blitt mer opptatt av å bruke min egen by (Stavanger) og handle lokalt.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Jeg ville snakket om verdien av det å jobbe og skape noe eget. Det er for få nordmenn som ønsker å starte sitt eget selskap. Jeg skulle ønske at flere unge hadde det som et mål. Vi bør bli flinkere til å oppmuntre til dette i skoleløpet.

«Vi trenger flere lærlingplasser og at flere kommer ut i lære.»

Framtida er på skolen din.

Kan du gjøre den bedre?

Ta kontakt med skoleeier
og legg en plan for
lederutdanningen din.

Som rektor har du ansvar for et godt læringsmiljø og elevenes læringsutbytte. Rektorutdanningen gir faglig påfyll og inspirerende kunnskap som fremtidens skole og ledere har nytte av.

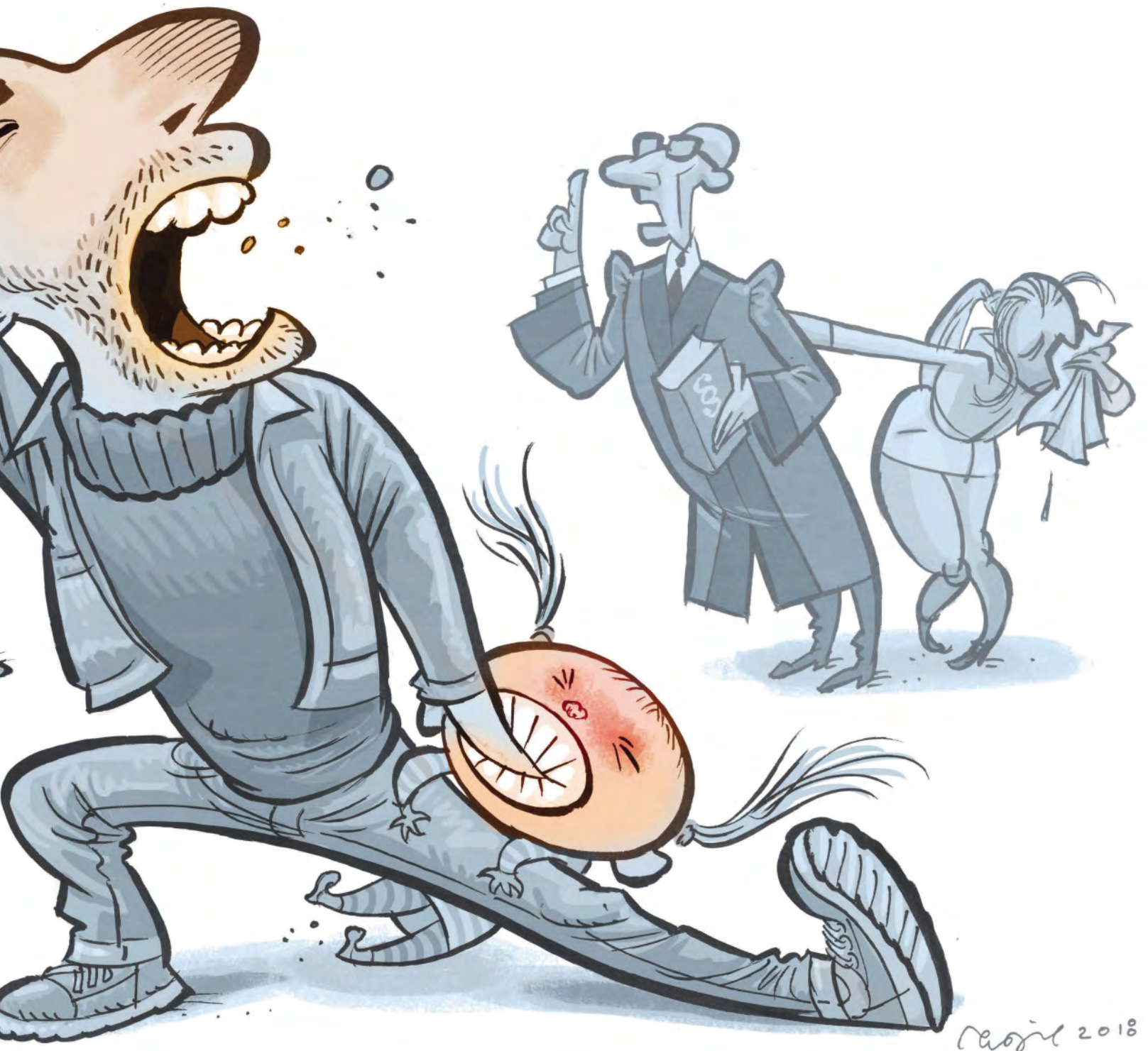
Søk før 1. mars på udir.no/rektorutdanning

 Utdanningsdirektoratet

Kravstore foreldre

får ikkje alltid rett

Foreldre-klager

Utdanning har lese svara frå fylkesmennene på 43 av 45 klager frå foreldre på psykososialt skolemiljø i 2016 der fylkesmannen ikkje har gitt foreldra medhald.

Dei to klagene vi ikkje har lese, er det ikkje gitt innsynsrett i, av di det ikkje har vore mogleg å anonymisere personane i klaga tilfredsstillande.

Å ikkje gi medhald tyder at fylkesmennene meiner skolen ikkje har forsømt seg, men har gjort det lova krev for å førebyggje og rette opp dårleg psykososialt miljø. Fylkesmennene tar ikkje standpunkt til om miljøet er godt eller ikkje.

I alt klaga 161 på dårleg psykososialt skolemiljø i 2016. Litt over halvparten av dei som klaga, 56,5 prosent, fekk medhald i at skolen ikkje hadde gjort nok for å betre miljøet. 28 prosent fekk ikkje medhald. 8,7 prosent av klagene vart oppheva, og 6,8 prosent vart avvist.

I årsmeldingane frå fylkesmennene dette året skriv fleire at talet på klager aukar. Dessutan brukar fylkesmannen mykje tid til å rettlege og gi råd i tilknytning til psykososialt arbeid utan at dette er knytt direkte til klager.

Eleven utførte grov, planlagt vald i skoletida. Da hyra foreldra til den valdelege eleven advokat og klaga skolen inn for Fylkesmannen.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no
ILLUSTRASJON Egil Nyhus

Foreldra til denne eleven meinte at skolen hadde forsømt å sikre at barnet deira hadde det bra på skolen.

161 gonger fekk fylkesmennene klager på dårleg psykososialt skolemiljø i 2016. 91 av klagarane fekk medhald, men 45 fekk same svaret som dei ovannemnde foreldra. Dei fekk ikkje medhald.

Heilt motsette versjonar

Av omsyn til dei andre elevane ved skolen hadde kommunen bestemt at denne eleven måtte bytte skole. Men foreldra protesterte. Dei meinte at skolen tidlegare ikkje hadde sett inn gode nok tiltak for å hindre at eleven vart valdeleg, og at retten til eit godt psykososialt skolemiljø ikkje var oppfylt.

Skolen si framstilling er heilt annleis. På grunn av stadige konflikhtar og valdelege hendingar hadde det lenge vore fleire og omfattande tiltak rundt denne eleven. Den grove valden skjedde trass i dette. Nå gjekk det ikkje lenger.

Sorg og sinne

I kvar einaste av dei klagene som ikkje fekk medhald, har partane lagt ned enormt med tid. Det er halde lange rekkjer av krevjande møte og skrive talrike brev, referat og vedtak. Sinne og sorg er berre nokre av kjenslene som er sett i sving hos alle dei involverte, familiane så vel som skole- og kommunetilsette. Dette kjem fram, direkte eller

«Lærarane innsåg tidleg at dette barnet var utagerande, ikkje høyrde på vaksne og kunne vere valdeleg. Dei kopla inn eksterne støtteinstansar, og sette i verk tiltak. Likevel gjekk det av og til gale. Da måtte dei tilsette halde ungen fast, så ikkje andre elevar vart skada.»

ILL.FOTO STUDIOGRANDQUEST/ISTOCKPHOTO

indirekte, i alle saksoppsummeringane fylkesmennene har gjort.

Meiner skolen skulle hindre barna å bli plageånder

I alt åtte klager kjem frå foreldre til barn som har vore valdelege eller på anna vis blitt ein fare for andre ungar. Skolen har ikkje gjort det den skal for å hindre desse ungane i å bli plageånder, skal vi tru desse foreldra.

Skuldar skolen for å ha brote undervisningsplikta

Eit døme på det kan vere klagen frå eit anna foreldrepar, som òg har hyrt advokat i si sak mot skolen. Sentralt i deira klage er at under aggresjonsutbrot, som barnet ofte hadde, har lærarar tatt barnet bort frå dei andre barna. Foreldra meiner at skolen med det har brote undervisningsplikta.

At å ta elevar ut av klassen under aggresjonsutbrot bryt med undervisningsplikta, er eit sentralt tema også i ei anna klage, også denne framført gjennom advokat.

Skuldar skolen for å bruke vald

Det er fleire døme på at foreldre skuldar skolen for vald og maktmisbruk mot valdelege elevar. Eit foreldrepar legg til at med det har skolen utsett eleven for vald og sjikane frå medelevar.

Lærarane innsåg tidleg at dette barnet var utagerande, ikkje høyrde på vaksne og kunne vere valdeleg. Dei kopla inn eksterne støtteinstansar og sette i verk tiltak. Likevel gjekk det av og til gale. Da måtte dei tilsette halde ungen fast, så ikkje andre elevar vart skada.

Fylkesmannen avviser at det å halde eit barn for å hindre vald mot eit anna barn, er maktmisbruk.

Klager på at skolen skaper problem for barnet

Ei mor får ikkje støtte hos Fylkesmannen i at skolen skaper problem for barnet, fordi skolen meiner barnet mobbar andre barn.

Og mor har rett i at skolen meiner barnet mobbar. Difor må barnet vere att på skolen i 15 minutt kvar dag, slik at den mest utsette medeleven får eit forsprang på heimvegen.

Dessutan hadde barnet ein assistent tett på heile skoletida, og klare reglar for kva barnet skal gjere når det merkar at det blir sint. Ifølgje skolen har tiltaka hatt god effekt, og Fylkesmannen aksepterer tiltaka.

Klager på lærarar

Åtte klager på namngjevne lærarar har ikkje fått medhald hos Fylkesmannen. Lærarane er klaga for å ikkje kunne faget sitt og for å trakassere elevar.

Eit foreldrepar meiner tilliten til skolen er bro- >

● Opplæringslova §9a

Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Skolen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.

Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak. I planen skal det stå

- a) kva problem tiltaka skal løyse,
- b) kva tiltak skolen har planlagt,
- c) når tiltaka skal gjennomførast,
- d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka,
- e) når tiltaka skal evaluerast.

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

ten etter at det kom ny kontaktlærer i klassen. Barnet er utrygg på skolen og kan ikkje vere aleine med kontaktlæraren, ifølgje familien.

Rektor avviser å gi eleven ny kontaktlærer og seier konflikten går mellom foreldra og skolen, ikkje mellom lærar og elev.

I sitt avslag legg fylkesmannen stor vekt på rapporten frå pedagogisk-psykologisk teneste (PPT), som etter observasjonar skriv at eleven verkar trygg i dialog med kontaktlærer og at det er ein god og varm tone mellom dei.

Skuldar læraren for mye gale

Ein lærar blir klaga både for undervisningsmetode, fagleg kompetanse, vurdering av arbeidet til eleven og for at læraren trakasserte og

behandla eleven dårleg.

Observasjon i timane til læraren av skolens personale stadfesta ikkje dette. Eleven og faren vart både munnleg og skriftleg bedne om å utdjupe klagen. Likevel fann skolen det vanskeleg å forstå kva dei konkret gjekk ut på.

Trakassering

Ei mor klager av di barnet blir trakassert av læraren etter at eleven hadde retta på læraren da denne sa noko som var fagleg feil.

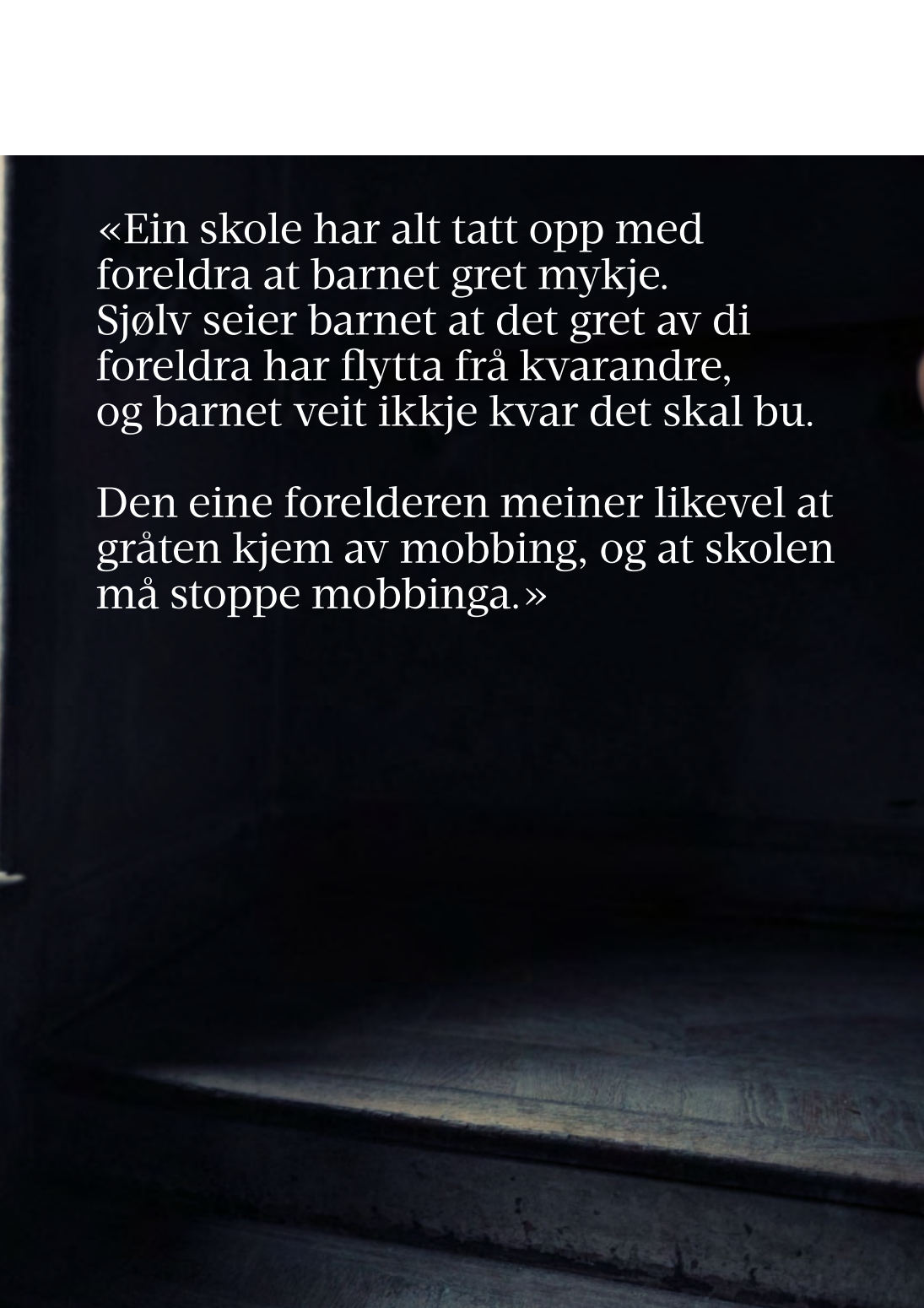
Skoleleiinga undersøker blant medelevar og andre lærarar, men ingen stadfestar trakasseringa. Heller ikkje to ulike miljøundersøkingar ved skolen skolens personale nyleg viste desse problema. Skolen avviser klaga.

Ville at læraren skulle orsake

Ein familie vil at læraren til barnet skal be om orsaking for å ha sagt at ei utsegn frå barnet hadde rasistisk tendens. Barnet hadde nekta å sitje ved sida av utlendingar, av di dei bråkar for mykje. Læraren har ikkje sagt seg lei for dette, og rektor har ikkje pressa. Foreldra klager også på at litt over halvparten av barna i klassen har afrikansk bakgrunn.

Får ikkje vikar

Blant klagen er det eitt døme på at foreldre, rektor og læraren sjølv er samde om at læraren har snakka krenkjande til barnet. Rektor set opp eit program for oppfølging av læraren, og det blir sett i verk tiltak for å støtte og skjerme eleven.

«Ein skole har alt tatt opp med foreldra at barnet gret mykje. Sjølv seier barnet at det gret av di foreldra har flytta frå kvarandre, og barnet veit ikkje kvar det skal bu.

Den eine forelderen meiner likevel at gråten kjem av mobbing, og at skolen må stoppe mobbinga.»

ILL.FOTO MGORTHAND/ISTOCKPHOTO

Trass dette kjem læraren enda ein gong med krenkjande utsegn. Foreldra vil nå ha læraren bort frå skolen. Rektor avslår dette. Argumentet er at læraren underviser i eit avgangsfag, det er få månader til skoleslutt og det er ikkje realistisk at skolen vil kunne få ein faglært vikar i denne tida. Fylkesmannen er einig med rektor.

Krev at medelev må flytte

I fire saker krev foreldre at andre barn blir flytta bort frå deira barn.

I eitt av tilfella er det, etter å ha lese vedtaket frå Fylkesmannen, lett å tru foreldra i at det dreier seg om eit barn det er vanskeleg å vere i klasse med. Men det er òg døme på at foreldra meiner eit anna barn er til skade for deira barn, sjølv om

barna meiner dei to er vener, og skolen oppfattar tilhøvet mellom barna som godt.

Mykje gråt

Ein skole har alt tatt opp med foreldra at barnet gret mykje. Sjølv seier barnet at det gret av di foreldra har flytta frå kvarandre, og barnet veit ikkje kvar det skal bu. Den eine forelderen meiner likevel at gråten kjem av mobbing, og at skolen må stoppe mobbinga. Undersøking skolen har gjort, stadfestar ikkje mobbing.

Ein klage på mobbing frå ein namngjeven medelev avviser Fylkesmannen med grunngjevinga at desse elevane er i konflikt, det er ikkje den eine som mobbar den andre.

● Psykososialt skolemiljø

Dei mellommenneskelege tilhøva ved skolen, det sosiale miljøet ved skolen og korleis elevar og personale opplever dette, er definert som det psykososiale skolemiljøet.

Kjelde: Utdanningsdirektoratet https://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/brosjurer/Skolemiljo_foreldre/brosjyre_bokmal.pdf?epslanguage=no

● Ny ordning

Frå 1. august 2017 kan foreldre og elevar melde direkte til Fylkesmannen om dei meiner at skolen ikkje tar tak i saka deira om mobbing eller dårleg skolemiljø.

Før dei klager til Fylkesmannen, må dei ta opp saka med rektor på skolen, og det må ha gått minst ei veke frå dei tok opp saka med rektor.

Meiner Fylkesmannen at skolen ikkje har gjort det som skal gjerast, kan Fylkesmannen avgjere kva skolen skal gjere.

Fylkesmannen skal setje ein frist for gjennomføringa av tiltaka. Dei kan også gi bøter om skolane ikkje følgjer opp.

Utdanningsdirektoratet er klageinstans.

Kjelde: Utdanningsdirektoratet

Domstolen dømmer annleis enn Fylkesmannen

I to dommar frå 2017 tar retten ei anna avgjerd enn Fylkesmannen.

Den eine dommen har bakgrunn i at ein skoleelev blir utsett for vald og grov krenking av seksuell karakter av tre medelevar i skoletida.

Foreldra til den krenkte eleven klaga skolen inn for Fylkesmannen og fekk medhald i at sakshandsaminga ved skolen ikkje hadde vore korrekt.

Foreldra melde dessutan rektor til politiet. Politiet konkluderte med å gje rektor påtaleunnlating. Det tyder at politiet meiner rektor ikkje har handla korrekt, men at forsømminga ikkje bør føre til straffetiltak. Rektor ville likevel få saka på sitt rulleblad og godtok dette.

Saka kom difor opp for retten. I dommen i Eidsivating lagmannsrett fekk rektor ros for handlekraft og initiativ. Retten slo fast at rektor ikkje er å klandre.

Sentralt i saka er tiltaka skolen har gjort for å, i ettertid, skjermje den utsette eleven frå overgrepene. Ved fire høve har dette ikkje fungert. Men retten meiner at rektor ikkje kan klandrast for dette.

Fylkesmannen gav òg medhald til eit foreldrepar som meinte skolen ikkje hadde gjort det han skulle for å hindre at barnet hamna i konfliktsituasjonar. Barnet hadde store åtferdsproblem og vart lett sint. Dette førte til konflikhtar. Foreldra klandra skolen for å ikkje gjere nok for å hindre at barnet vart sint. Men Øst-Finnmark Tingrett meinte problema kom av at barnet lett vart sint. Skolen hadde gjort det skolen skulle.

– Regelverket er ikkje godt kjent blant lærarar

– Lova om psykososialt skolemiljø er ei sterk og viktig lov. Nå diskuterer mange om rettslegginga av skolen kan gå ut over pedagogikken, seier Grethe Hovde Parr.

– **Påboda om** tiltak frå fylkesmennene vil bli meir konkrete og detaljerte enn før, seier utdanningsdirektør i Oslo og Akershus, Grethe Hovde Parr.

ARKIVFOTO YLVA TÖRNGREN

Ho er utdanningsdirektør hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, og leiar ei avdeling der fem personar berre arbeider med klager på psykososialt skolemiljø. Ni andre har dette som ein viktig del av sitt arbeid.

Kvar klage blir handsama av både ein jurist og ein pedagog.

I 2017 har embetet fått 85 førespurnader etter gammalt regelverk og meir enn 100 etter nytt regelverk. Det er ein kraftig auke frå 2016, sjølv

Både fylkesmennene og Utdanningsdirektoratet tilbyr opplæring i regelverket for psykosialt skolemiljø. Kunnskapsnivået bør kunne bli bedre, seier Grethe Hovde Parr.

ILL.FOTO BOWIE15/ISTOCKPHOTO

om organisatoriske tilhøve ikkje gjer tala direkte samanliknbare.

Utdanning er på plass i kontoret hennar ved Oslo hamn for å spørje om dei klagene som ikkje får medhald.

– *Er du einig i at det kan vere vanskeleg å lese slike klager utan å tenkje at foreldre kan vere urimeleg kravstore?*

– Foreldre er bekymra for sine egne barn. Vi må hugse at foreldre i desse sakene representerer ein ørliten promille av norske foreldre.

– *Desse klagene viser likevel at dei kan krevje svært mykje tid og engasjement ved den einskilde skolen. Er dei med det bremseklossar i det viktige arbeidet mot mobbing og krenking?*

– Dei treng ikkje vere det.

Eit døme på kva foreldre ikkje får medhald i,

er krav om at medelevar til deira barn skal bytte skole eller klasse. Argumentet er at dei av ein eller annan grunn forstyrrar. Men elevar som uroar andre, kan berre bli tatt ut av klasserommet om dei har ei sakkunnig vurdering og eit einskildvedtak etter paragraf 5-1 i opplæringslova som tilrår dette, seier Parr.

Ho viser til paragraf 8-1 i opplæringslova, som seier at elevar som mobbar andre, kan flyttast til ein annan skole enn eleven sin nærskole, men andre tiltak skal vere prøvd ut før dette skjer. Det er skoleeigar eller Fylkesmannen som har mynde til å fatte vedtak om dette.

– Vi har hatt ei samfunnsutvikling fram mot ein meir individuell kultur. Skolen er ikkje eit unntak, vedgår ho.

– I mange av klagesakene som får medhald, har skolen og lærarane lagt ned eit stort, godt og velfundert arbeid med tiltak og tilrettelegging. Men dei har gjort feil knytt til det formelle. Slike formelle feil kunne etter gammalt regelverk føre til at eleven fekk medhald i klaga.

– *Så jussen trumfar pedagogikken?*

– Eg veit det er lærarar som meiner at rettsleggingeringa av skolen har gått for langt, og dei kan sikkert argumentere godt for det, seier Parr, og held fram:

– Uansett er det viktig at elevane sine individuelle rettar vert kjent. Kompetansen om regelverket er ikkje alltid god nok blant lærarane. Regelverket er svært strengt. Å vere ein dyktig pedagog og oppteken av godt klassemiljø treng ikkje vere nok for å takle problem slik lova krev. Utdanningsdirektoratet har sett i gong ulike etterutdanningstilbod for lærarar i dette, og Fylkesmennene har hatt regelverksgjennomgang for alle skuleeigarar og skuleleiarar.

– *Utdanning kjenner til to saker der foreldre har fått støtte hos Fylkesmannen. Når rettsapparatet så har tatt stilling i dei same sakene, får ikkje foreldre medhald. Er fylkesmennene for strenge?*

– Retten og fylkesmennene handsamar ikkje sakene ut frå same premiss. Vi ser einssidig på barnets individuelle rett til eit godt psykososialt skolemiljø. Rettsapparatet ser på fleire tilhøve, til dømes om det skal tilkjennast erstatning til barnet eller om kommunen skal få bot fordi dei har brote lova. Da kan resultatet bli ulikt, seier Parr.

Frå første august 2017 er lova endra. Nå kan foreldre kontakte Fylkesmannen direkte. Etter dette har klagemengda auka sterkt.

– Målet med det nye regelverket om psykososialt miljø er at sakshandsaminga skal bli enklare, raskare og tryggare. Derfor er våre vedtak meir detaljerte og konkrete nå enn før. Skolane, nå som før, sit med ansvaret for å oppfylle retten og kjenner saka best. Den nye måten vi handsamar sakene på, er meir styrande når det gjeld val av tiltak og metode. Saman må vi gjere alt vi kan for å oppfylle krava og intensjonen i lova, avsluttar Grethe Hovde Parr.

– Naivt å tru at juss løyser psykososiale problem

– For mange gode lærarar ligg att i grøfta fordi politikaane vil omsetje fine intensjonar om godt skolemiljø i lovverk, seier Thomas Nordgård, leiar i Utdanningsforbundet Troms.

Nordgård understrekar at han sjølvsgt deler intensjonane.

– Samstundes er det eit faktum at lærarar blir trakassert av foreldre, seier Nordgård og viser til saker han har arbeidd med som tillitsvald.

Det er ut frå kjennskapen til slike saker at han tolkar konfliktane bak avslag Fylkesmannen har gitt til foreldre som klager på dårleg skolemiljø.

– Ein konsekvens av rettsleggjinga av skolen er at profesjonsutøvarane kan ende opp utan rettstryggleik. Veit politikaane det? spør Nordgård.

– Er det ikkje rett at umyndige barn har eit sterkare rettsvern enn vaksne?

– Jo, det er klart rett. Men skal vi vareta elevane, må vi òg vareta lærarane.

– I dag har ikkje lærarane partsrett i somme konfliktsituasjonar der vi burde hatt det. Difor er det ikkje gitt at læraren sin situasjon kjem fram i sakshandsaminga. Likevel kan foreldre setje fram påstandar om læraren utan noko form for belegg.

– I staden bør vi skape ein arena der fleire instansar saman kan diskutere kor utfordringane til eit barn ligg, seier han.

– Er det blitt fleire foreldre som opptre som om skolen er ein butikk der foreldra er kundane som alltid har rett?

– Det er blitt meir vanleg at foreldre har med seg advokat til møte med skolen. Det seier vel sitt.

– Men eg kan forstå at foreldre berre ser eige barn og ikkje heilskapen i skolesituasjonen. Eg meiner det er verre at politikaane berre ser barn. Sjølvsgt er foreldra mest opptekne av sin eigen unge. Men politikaane burde sjå lærarane også. Arbeidet for eit skolemiljø utan mobbing og krenking krev at lærarane ikkje berre har plikter, men

– **Lærarar har** ofte ikkje partsrett når dei blir skulda for å vere årsak til dårleg psykososialt miljø, seier Thomas Nordgård, leiar i Utdanningsforbundet Troms.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

og betre vern mot grunnlause påstandar.

– *Meiner du det er blitt for mykje juss i skolen?*

– Eg meiner i alle fall at det er naivt å tru at juss kan løyse dei problema vi snakkar om nå. Men eg meiner også at det er for lite kunnskap om skolejuss blant skoleleiarar.

– *Det kan sjå ut til at lovendinga som gir foreldre rett til å klage direkte til Fylkesmannen, fører til langt fleire klager. Kva trur du som det?*

– Eg er spent på om dette er eit teikn på at lovendinga berre er destruktiv, eller om vi er på veg fram mot ein betre dialog mellom skole og foreldre, seier Thomas Nordgård.

«Det er blitt meir vanleg at foreldre har med seg advokat til møte med skolen. Det seier vel sitt.»

Thomas Nordgård, leiar i Utdanningsforbundet Troms

– **Godt pedagogisk arbeid** gir ikkje automatisk godt klassemiljø, meiner leiar i Foreldreutvalet for grunnskolen, Gunn Iren Gulløy Müller.

ARKIVFOTO FUG

– Vanskeleg å definere kva som er urimeleg klage

– **Er det fare for at urimelege krav frå nokre foreldre kan sinke det viktige arbeidet med psykososialt miljø på skolane?**

Utdanning spør leiar i Foreldreutvalet for grunnopplæringa Gunn Iren Gulløy Müller.

I e-post svarer Müller at det er vanskeleg å setje ein rimeleg grense for kva foreldre kan klage på eller kva dei kan forvente på vegner av barnet.

FUG-leiaren meiner økonomien i skolen kan gjere at rettmessige krav frå foreldre likevel kan verke urimelege for skolen. Lærarane kan kome i eit krysspress, og den kjensla det skaper å ikkje få gjort alt som burde gjerast, kan gå ut over arbeidet med det psykososiale miljøet.

Vidare meiner ho at det er feil å setje juridiske rettar og pedagogikk opp mot kvarandre. Godt pedagogisk arbeid gir ikkje alltid godt klassemiljø. Lovverket sikrar rettane til elevane og viser med det at skolen har ufråvikelege plikter overfor elevane.

Om forventningar til den nye ordninga som gir foreldre høve til å klage direkte til Fylkesmannen, skriv ho at det nå blir lettare å klage. Når ein tidlegare måtte gå om skolen, kan foreldre ha kvidd seg for å klage av di dei har vore redde for at det kunne gå ut over ungane.

«Åpner dere skoler, stenger dere fengsler».

Victor Hugo (1802–1885)
fransk forfatter

Dikt

Forny et glans

ILL. TORE MAGNE GUNDERSEN

Morgentåka
subber hustakene.
Letter umerkelig –

Rimkvite greiner
i silhuett
mot syltynne
novemberskyer.

Første skarelaget
funkler
på elvesanda.

Trette øyne
får forny et glans.

Steinar Bråten

Høyere utdanning

Høgskolen i Oslo er blitt universitet

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) er historie. Utdanningsinstitusjonen har nå status som universitet med navnet Oslo-Met – storbyuniversitetet. Oslo er nå den første byen i landet med to universiteter.

På engelsk er navnet Oslo Met – Oslo Metropolitan University.

– Jeg er veldig glad og stolt over at vi nå har blitt et universitet. Det er en anerkjennelse av alt det viktige arbeidet som gjøres av studenter og ansatte ved Oslo Met, og den store utviklingen i forskning og utdanning vi har hatt de siste årene, sier rektor Curt Rice (bildet). ©NTB

FOTO BENJAMIN A. WARD

Kryssordløsning

Vinnerne av julekryssordet er: Berit Nilssen, Herøy og Odd Jarle Haugaløkken, Otta, som vil motta boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Yrkesfag

Rekordmange fikk læreplass

I 2017 fikk 20.800 yrkesfag-elever læreplass, viser nye tall fra Utdanningsdirektoratet. Aldri før har så mange fått læreplass, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

Det utgjør 72 prosent av dem som søkte. Dette er både det høyeste antallet og den største andelen som er registrert siden målingene startet i 2011. Siden 2013 er det blitt 15 prosent flere elever som får læreplass, ifølge pressemeldingen.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● Uganda

Rektorer og lærere møter ikke opp

Lærer- og rektorfravær svekker undervisningen i Uganda, ifølge myndighetene.

ILLFOTO JOSHUA MUSASIZI, WIKIMEDIA COMMONS

Ifølge en landsdekkende undersøkelse i regi av utdanningsdepartementet var lærerfraværet i Uganda på 45 prosent og rektorfraværet på 20 prosent i fjor.

Minister for grunnskoleutdanning, Robinson Nsumba-Lyazi, mener dette fører til et årlig tap på 72 milliarder ugandiske shilling, nærmere 158 millioner norske kroner.

– Dette går sterkt ut over utdanningskvaliteten. Ansatte som ikke gjør jobben sin, vil bli listeført og listene offentliggjort. Regjeringen tolererer utelukkende effektive lærere og rektorer i skolen, sier han til nettutgaven til The Weekly Observer.

Rektorer er godt lønnet og får også ekstra tilskudd for å gjøre jobben sin. Gjør de ikke det, vil det føre til sanksjoner, sier han.

Lydia Watuulo, assisterende rektor ved Masaba Secondary School i Sironko, er enig: – Som oftest

sitter rektorene bare på kontorene sine, mens de assisterende rektorene gjør alt arbeidet.

Hun påpeker at landets rundt 5000 skoleinspektører heller ikke gjør jobben sin. Egentlig skal de besøke skolene i distriktet sitt to ganger i året. – Til oss kommer de i alle fall ikke, sier hun.

Koordinerende senterveileder Irene Wanyenze sier: – Møter, få lærere og det at rektor også er lærer, innvirker på rektorarbeidet. Noen rektorer er heller ikke skikkelig lønnet. Da blir inspeksjon en ekstra byrde.

Hun påpeker at hvis regjeringen mener alvor, må den først øke lønna til både lærere og rektorer.

● Storbritannia

Fattige elever kan miste gratis skolemat

Mer enn 3000 elever i nordlige Lincolnshire kan miste gratis skolemåltider grunnet endringer i støtteordninger, ifølge nettutgaven til Scunthorpe Telegraph. The Children's Society og parlamentsmedlemmet Nic Dakin ber regjeringen revurdere innføringen av en trygdeterskel på 7400 pund i april. Terskelen vil føre til at mange barn mister gratis måltidene. – Dette viser at regjeringen ikke tar fattigdom alvorlig. Regjeringen må lette fattigdom, ikke sementere den, sier Dakin til nettavisen.

● New Zealand

Pedagog stjal leker fra barnehage

En ansatt ble funnet skyldig i alvorlig tillitsbrudd fordi han stjal leker fra Epuni barnehage i byen Lower Hutt i Wellington-regionen, melder nyhetsbyrået Newshub. Mannen forklarte at han manglet penger og ville la barna sine låne lekene. Personalet oppdaget lekene på bilder på mannens Facebook-side. Da en kollega konfronterte ham med dette, sa mannen at han ikke visste hvor lekene var. Til slutt innrømmet han og brakte lekene tilbake til barnehagen.

Newzealandske læreres disiplinærdomstol fant ham skyldig i alvorlig tillitsbrudd. Dommen ble offentliggjort andre uke i januar. Etter et disiplinærmøte høsten 2016 sa mannen opp sin stilling ved barnehagen. Han er ikke suspendert fra å undervise, men saken vil vises i registeret hans i to år. Han må også betale 40 prosent av saksomkostningene.

● USA

Lesehjørnet fikk gratis opprustning

Idrettsstudenter overrasket en barneskole i Chicago med en lastebil full av nye klasseroms møbler og kasseevis med bøker.

8. januar ble tingene båret inn i Manierre Elementary School i hemmelighet. Studentene overrasket også en sjekk på 3500 dollar. Handlingen var respons på at læreren Abena Story hadde ønsket å forbedre lesehjørnet i klasserommet, noe hun meldte på sosiale medier. En overrasket Story sier til TV-stasjonen abc7chicago.com at hun er svært takknemlig. I Manierre bor hovedsakelig lavinntektsfamilier. Studenter og lærere i den ideelle organisasjonen Buddy's Helpers sto bak gavene.

● Eleven

Harald Zwart (52)

Filmregissør og produsent. Født i Nederland, men oppvokst i Fredrikstad i Østfold. Zwart er utdannet fra Det nederlandske film- og televisjonsakademi i Amsterdam. Bor i kystbyen Santa Monica i Los Angeles. Jobber med reklame og har laget spillefilmer i USA, Kina, Norge og Sverige.

● Læreren

Tormod Andersen (67)

Lektor ved Cicignon skole fra 1966. Født i Fredrikstad og utdannet ved Menighetsfakultetet og Universitetet i Oslo, med teologisk embets-eksamen og tysk mellomfag. Trinnleder i flere år. Gikk av som alderspensjonist sist vinter.

Læreren som gjorde hverdagen **lys** da moren døde

– En rolig, solid lærer som så deg for den du var. Det ga meg en ro, en trygghet og et fokus som gjorde meg mottagelig for å lære, sier regissøren Harald Zwart om læreren fra ungdomsskolen, Tormod Andersen.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

Det er dagen etter gallapremieren på Zwarts storfilm «Den 12. mann», om den norske krigshelten Jan Baalsrud. Harald Zwart, som bor i California, legger alltid premierene til sin hjemby. Førstesiden i Fredrikstad Blad denne førjulsdagen viser Zwart som tar imot hyllesten fra sine bysbarn. Det er litt «kong Harald» over deknningen.

Samme ettermiddag sitter den samme Harald i klasserommet på Cicignon skole og møter igjen sin klasseforstander fra da han begynte på ungdomsskolen i 1978.

Da Harald var 12 år gammel, mistet han moren sin. Da var det avgjørende for hans nye hverdag at læreren var akkurat slik Tormod var.

– Det var en utrolig vanskelig tid for meg. Derfor er Tormod en av de lærerne jeg husker. I en tilværelse som da var full av kaos og usikkerhet, kunne jeg alltid gå på skolen og treffe læreren min, forteller Harald Zwart.

Snill og forståelsesfull lærer

Haralds far var lege og fikk jobb i Sogn. Derfor sluttet Harald midt i åttende klasse og mistet dermed en av de viktigste voksenpersonene rundt

seg i hverdagen. Minnene om denne læreren er imidlertid så levende og gledelige at da Utdanning spør om han vil være med på et intervju med hans favorittlærer, svarer Harald Zwart slik: «Gjerne. Tormod var den mest snille og forståelsesfulle lærer jeg har hatt. Men også en veldig god lærer. Flere skulle vært som ham.»

Det er lenge siden de har sett hverandre nå. Selv om Zwart har gjort forsøk på å invitere Tormod til premierene sine, har den nylig pensjonerte læreren ikke vist seg der.

– Det skyldes en blanding av beskjedenhet og at jeg har hatt den ideen om å forholde meg til de elevene jeg til enhver tid har. Men oppsummert i dag er det bare tull at jeg ikke gikk, sier Tormod.

Han erkjenner at han ikke så det komme at hans kreative elev fra ungdomsskolen skulle bli en verdenskjent filmregissør.

Så var også lærer Tormod mest opptatt av å se det unge mennesket Harald:

– På skolen tror jeg få la merke til at han bar på en stor sorg. Han så framover og tok tak i eget liv på en beundringsverdig måte. Harald var sterk og ville forme sitt eget liv. I norsken viste han krea-

– **Man må** se mennesket før eleven. Når tilliten er der og man begynner å kommunisere, da kan man begynne å tenke fag, sier Tormod Andersen. – Barna mine skulle hatt en lærer som Tormod, sier Harald Zwart om sin favorittlærer.

tivitet og vilje til å skape noe, og fikk han en idé, hadde han evner, vilje og utholdenhet. Da var det viktig å gi ham frihet til å følge ideen innenfor de rammene som ble gitt. Spesielt godt husker jeg en klasseavis der han viste formidlingsevne. At Harald skulle nå så langt, tenkte jeg aldri den gangen. Jeg var opptatt av det som betydde mest der og da.

– Jeg fikk være et vanlig menneske, sier Harald Zwart der han sitter i et klasserom på Cicignon skole og minnene om en skolehverdag som betød veldig mye, strømmer på. Det er 40 år etter at hans egen mor døde og Zwart flyktet inn i kinomørket i hjembyen da den første «Star Wars»-filmen kom på kino. Han ble så oppslukt av filmen at han i dag konstaterer at dette sikkert handlet om «hvor godt det var for en ung menneske å glemme virkeligheten».

– Barna mine skulle hatt en lærer som Tormod

På skolen var han en del av virkeligheten, og det normaliserte tilværelsen befriende godt.

– Jeg bestemte meg for aldri å være sånn «stak-kars deg», sier Tormod.

– Og det trengte jeg så veldig, sier en tydelig rørt Zwart.

Tormod beskriver sin metode slik:

– Man må se mennesket før eleven. Når tilliten er der og man begynner å kommunisere, da kan man begynne å tenke fag. Jeg mener at man ikke har sjans til å lykkes hvis man ikke tar høyde for forskjelligheten hos elevene. De har forskjellige ting med seg i ryggsekken, og den biten må man klare å definere, sier Tormod.

– *Hva tror du det betyr at lærere er som Tormod, Harald?*

– For meg var det en vanskelig tid, og jeg husker godt hvordan han gjorde det enkelt for meg å komme tilbake til skolen. En lærer er så mye mer. Og Tormod fylte den funksjonen, sier Zwart, som mener at skolen ville vært et bedre sted om flere var som Tormod:

– Skolen bør og skal være et sted hvor man kan komme og finne trygghet og ro. Et sted som er bedre å være enn mange andre steder. Barn skal glede seg til å dra på skolen, ikke grue seg. Mange sliter med ting i hjemmet og i privatlivet. Skolen skal være et pusterom hvor barn kan være barn

og læring blir en glede. Når jeg ser hvordan mine egne barn reagerer på sine lærere, tenker jeg ofte de skulle hatt en som Tormod, sier Zwart.

Tok teologi for å bli en best mulig lærer

Attesten fra Harald Zwart betyr mye for Tormod:

– Det er godt å vite at en som lærer har sett og tatt seg tid til den enkelte elev. Når det i ettertid viser seg at det har en varig verdi, blir jeg glad. Det var aldri snakk om å behandle Harald annerledes enn de andre. Han ønsket ikke spesialbehandling, men det var viktig å se ham og være til stede uten å være påtrengende.

Før Tormod tok lærerutdannelse, avla han teologisk embetseksamen, men aldri med tanke på å bli prest.

– Jeg ville være så godt rustet som overhodet mulig for å bli lærer. Ha mest mulig faglig tyngde. Som lærer griper du så totalt inn i livet til unge mennesker. Teologien er den viktigste delen av min lærerutdannelse. Det viktigste for meg å ta med inn i læreryrket, var respekten for det absolutte menneskeverdet.

Snakk med rektor om hvilke kompetansebehov skolen din har, og legg en plan for videreutdanningen din.

Framtida sitter i klasserommet ditt.

Kan du gjøre den bedre?

Hver dag gjør du som lærer en innsats for framtida, og framtida er full av ny kunnskap for både deg og elevene dine.

Ønsker du å ta videreutdanning? På udir.no finner du studietilbud som er opprettet for å gi lærere faglig påfyll og inspirerende kunnskap, og elevene et bedre læringsutbytte.

Videreutdanning for deg som er lærer.

Søk før 1. mars på udir.no/videreutdanning

Fire av fem lærere
synes det faglige innholdet
i tilbudet de har valgt
er godt!

Utdanningsdirektoratet

Det er mange livlige diskusjoner under mødrekveldene i den somaliske foreldregruppa. Her er det Nurto Abdi Mohamed, Halimo Ali Osman og Mahado Mohamed Abdi som får seg en god latter.

– Jeg har forandret meg. Nå forstår jeg mye mer av barnas hverdag, sier Mahado Mohamed. Sammen med ni andre somaliske mødre har hun deltatt på foreldrekurs ved barnas skole.

TEKST Kirsti Hovland

FOTO Tom-Egil Jensen

I et klasserom på Trara skole i Fredrikstad sitter åtte somaliske kvinner og diskuterer engasjert.

11 kvelder har de møttes her for å diskutere barneoppdragelse og grensesetting. Resultatet er større selvtilitt i å være mødre i en annen kultur, oppsummerer mødrene.

Foreldrekurset for i alt 10 somaliske mødre på Trara skole har vært en del av kommunens International Child Development Programme (ICDP), som har vært brukt av kommunen i to år.

– ICDP er en metodikk for å få foreldrene til å innse at de er viktige rollemodeller i sine barns liv, forklarer Wenche Pedersen til Utdanning.

Hun er spesialkonsulent i oppvekstseksjonen og ICDP-koordinator i Fredrikstad kommune.

– Grunntanken til ICDP er at den beste måten å hjelpe et barn på, er å hjelpe barnets omsorgspersoner. Her diskuterer vi hva som skal til for å fungere og ha en god hverdag i en annen kultur enn den man kommer fra, sier Pedersen.

ICDP-programmet ble presentert for virksomhetsledere ved skolene i Fredrikstad på forsommeren 2016. Rektor Morten André Johnsen ved Trara skole ønsket å starte en ICDP-gruppe ved sentrumsskolen, der halvparten av barna er fremmedspråklige.

– Om man ønsker en større deltagelse av for-

eldrene til barna i skolehverdagen deres, må man invitere dem inn for å se på hyllene og plassene deres og til å se på hva de har laget. Nå merker vi at barna er stolte over at mødrene deres deltar i foreldregruppen, at mødrene vet hva de skal følge med på og at de forstår den norske skolehverdagen bedre, sier Johnsen.

Anerkjennelse og grensesetting

Rektoren ved Trara sier han er opptatt av å gi et bedre «blikk inn i skolestua».

– Perspektivet fra skolens side i dette prosjektet har vært å gi de somaliske kvinnene ferdigheter og kunnskap for å klare å sette seg enda bedre inn i barnas opplæring. Slik vil det bli lettere for dem å følge opp skolen. Vi ønsker også å gjøre dem klar over hvilke ressurser de selv er for barna sine.

Anerkjennelse av barnet, men også hvordan man skal sette grenser og krav overfor barna, har vært blant de store temaene på mødrekveldene for de somaliske kvinnene denne høsten. Og flere av kvinnene sier at de kjenner at kurset har gjort noe med dem:

– Jeg har forandret meg fordi jeg forstår så mye mer av barnas hverdag, sier Mahado Mohamed (42).

Hawo Mohamud Ali (33) er helt enig og synes hun

På skole lære om

har vært gjennom en viktig prosess denne høsten:

– Jeg har blitt roligere og flinkere til å lytte til sønnen min. Hvis han kommer for sent hjem på kveldene, kjefter jeg ikke først, men spiser med ham før jeg stiller spørsmål ved hvor han har vært. Kjefter jeg og spør hvor han har vært når jeg fortsatt er sint og redd, får jeg kanskje servert en løgn i stedet, konstaterer hun.

– Det er klokt, for når vi venter, kan vi lett bli redde, og redsel kan føre til sinne. Derfor er det bedre å prøve å snakke med barna når vi får roet

benken for å barnas hverdag

oss. Da har vi mer kontroll over følelsene våre, sier Wenche Pedersen.

Kurset har basert seg på dialog hvor kvinnen deler egne erfaringer. Tolk og veileder Fadumo Hasan (52), som også jobber som morsmålslærer ved Trara skole, oversetter mellom mødrene og spesialkonsulenten fra kommunen.

Oppdragervold

Denne kvelden snakker kvinnene om filmen «Sinna mann», som de har sett sammen. Filmen

har i flere år vært brukt som undervisningsopplegg og verktøy for å snakke om vold, som er en stor og mørk hemmelighet i mange familier. Det bringer de somaliske kvinnene inn på temaer som stress og angst blant barna. Kvinnene snakker om barn som er mørkredde, biter negler, og sier at de er usikre på hva det handler om. Wenche Pedersen gir dem tilbakemeldinger på at det er sånn vi alle kan være, men at det viktigste er at det ikke handler om at barna er redd for avstraffelse, påpeker hun:

– For det er en forskjell på redsel for mørket

eller enkelthendelser og det å gå med en konstant indre uro og usikkerhet om hva som vil møte deg i relasjon til dine nærmeste. Forskning har vist at læring, hukommelse og konsentrasjon påvirkes når barnet lever med frykt og er i konstant høy beredskap.

Wenche Pedersen og veileder Fadumo Hasan vil gjerne vite hva kvinnene gjerne skulle hatt mer av på agendaen på samlingene denne høsten. Flere svarer at de gjerne skulle hatt flere treffpunkter med barnevernet. For barnevernets representan- ➤

Begreper som man kan oppfatte som negative, kan også tolkes positivt. – Begrepene på tavla som «urolig» kan med en annen holdning også ses på som positivt energisk, som at et urolig barn med et annet blikk kan sees på som et energisk nysgjerrig barn, sier Wenche Peder- sen, her sammen med tolk og veileder Fadumo Hassan.

ter har besøkt en av samlingene med de somaliske kvinnene.

– Før var jeg redd for å ringe barnevernet når jeg hadde behov for det, fordi jeg var redd for at de skulle ta barnet mitt fra meg bare fordi jeg viste usikkerhet, sier en av kvinnene.

En annen sier: – Ja, derfor turde jeg ikke stille noen spørsmål da de var her. Jeg håper på flere møter med barnevernet!

Kvinnene må le av sin egen redsel for dette og konstaterer at det betyr at de kjenner seg tryggere på det å være usikre i en annen kultur.

– Uansvarlig å sende barn alene til Somalia

Utdanning vil gjerne vite hva kvinnene tenker om

at det i høst ble avdekket at somaliske ungdommer i Norge har blitt sendt til koranskoler i Somalia. Gjennom streng disiplin, ofte med bruk av fysisk avstraffelse, og fordypning i islam skal ungdommene bringes nærmere sin opprinnelige somaliske kultur.

Kvinnene diskuterer og gir entydig svar til tolk Fadumo Hasan, som oversetter fortløpende:

– Holdningen blant alle kvinnene her er at det er uansvarlig å sende barna alene til Somalia. Barna våre har vokst opp i Norge. Derfor er det vanskelig å forstå kulturen i det landet de opprinnelig kommer fra. Om vi ønsker at de skal bli undervist i Koranen i Somalia, må vi reise med dem og være der så vi har kontroll over hva de deltar i, sier Hasan på vegne av kvinnene som blir

veldig engasjert i dette spørsmålet.

En av kvinnene sier rett ut at hennes 17 år gamle sønn etter et besøk i Somalia hos familie med faren, sa at han aldri mer ville reise tilbake fordi han opplevde at «vi forstår ikke hverandre».

Fadumo Hasan sier: – Vi har en plikt til å lære barna våre hva vi tror på. De fleste av oss prøver å gjøre dette i helgene. Men ofte kan dette kollidere med gjøremål som fotballtrening og så videre. Men det er totalt uansvarlig å sende barna på koranskole i Somalia uten foreldre.

Mødrene konstaterer at de lærer mye av å snakke sammen og at de står tryggere når de vet hva andre erfarer.

– Vi må trene for å få til endring, konkluderer Fadumo Hasan.

– Samarbeid er viktig for læringsmiljøet

Ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning er det fokus på foreldrenes rolle for læringsmiljøet, både blant norske foreldre og minoritetsforeldre.

– Mye er oppnådd når foreldre og lærere forstår hverandres betydning for barnet, understreker universitetslektor Kirsti Tveitereid.

– Minoritetsforeldre må som andre foreldre møtes med en anerkjennelse for at de vil ta del i aktiviteter som barnehage og skole. Det er å anerkjenne deres foreldreansvar og involvering, sier Kirsti Tveitereid til Utdanning.

Hun er universitetslektor ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning i Stavanger.

Om hvilken betydning det har for minoritetslever at samarbeidet med hjemmet er godt og fungerer, sier Tveitereid:

– Skoler som generelt har et godt læringsmiljø, er gjerne preget av gode samarbeidsrelasjoner på flere plan.

Dette er skoler som har et «åpent» klima og er fleksible i møtet både med elever og med foreldre, slik kollega Elsa Westergård fant i sitt doktorgradsarbeid i 2010.

Kirsti Tveitereid mener det slik sett er ingen forskjell på å investere i samarbeidet med minoritetslevenes foreldre og resten av skolens foreldregruppe.

– Når foreldre og lærere forstår hverandres

betydning for barnet, er mye gjort. Og da blir samtalen det viktigste verktøyet. Minoritetsforeldre ønsker selvfølgelig å bli tatt på alvor, bli lyttet til og bli involvert i det pedagogiske arbeidet med deres barn. Det er foreldrene som kjenner sine barn best, og de ønsker å bli snakket med og ikke bare snakket til.

– Vi vet at god kommunikasjon, og god skolestart er et godt forebyggende arbeid. Elevene vil lettere ta til seg skolens normer og verdier når foreldrene også støtter disse. Foreldrenes samarbeid både med skolen og med hverandre utgjør derfor en viktig del av det totale læringsmiljøet. Skoleforskere som May Britt Drugli og Thomas Nordahl peker ofte på nettopp dette, sier Tveitereid.

Fotografiske
tilbakeblikk
frå skole og
barnehage.

Skål for elevrådet!

Elever i klasse 4 R.G. ved Porsgrunn høgere skole nyter melk fra flaske. Ordninga med melkesalg i storefriminuttet er innført av det nyoppretta og energiske elevrådet, går det fram av en reportasje i avisa Varden 13. mars 1954. Elevrådsformann Nils Petter Thoresen forsikrer at de driver med overskudd, som enhver forretning med respekt for seg selv. Og på journalistens spørsmål «Og de pengene skal vel festes opp?» svarer han kontant:

– Injurierende beskyldninger frabedes. Når vi har fått penger nok, skal vi blant annet ordne med musikk i friminuttene.

Takket være god hjelp fra medlemmer av Facebook-gruppa «Porsgrunn før i tida», har vi fått navn på elevene på bildet. Bak fra venstre: Unni Dahle, Frank Jørgen Sollunn og Halvard Baugerød. Foran: Kari Heiberg, Lill Horg Jacobsen og Kjell Knudsen.

FOTO TELEMARK MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Går aktivt **ut** for å få studenter **inn**

Samisk lærerutdanning har slitt med rekrutteringen. Rektor håper en mer personlig strategi og en ny master vil gi resultater.

TEKST Ann-Mari Gregersen FOTO Alf Ove Hansen

Det har vært samisk lærerutdanning ved Sámi allaskuvla/Samisk høgskole i Kautokeino siden 1989. Over 300 lærere har gått ut herfra. Læreryrket har ikke stått øverst på samisk ungdoms ønskeliste. I 2016-opptaket var det for eksempel ingen kvalifiserte søkere.

– Vi har forsøkt ulike grep, men fra 2016 har vi jobbet enda mer systematisk. De to siste kullene har for eksempel vært nettbaserte, men likevel fikk vi nesten bare studenter fra nærområdet, sier rektor Gunvor Guttorm.

Det synes hun var merkelig, med tanke på at hele Sápmi er nedslagsfelt. Det betyr de store samiske

områdene i Sverige, Finland, Russland og Norge.

– På den annen side må en huske på at et krav ved høgskolen er at lærerstudentene skal kunne samisk. De skal også ha hatt samisk som førstespråk i videregående. Vi har forsøkt å regne på hvor mange det gjelder. For hele Sápmi er det trolig ikke mer enn 100 per år.

Dårlig rykte

De måtte også forholde seg til at læreryrket ikke har høy status i det samiske miljøet.

– Både foreldre og ungdommer er tidlig orienterte mot høystatusyrker. Lærerutdanningen har ikke hatt et godt rykte. På skolen har det vært mye gammelt undervisningsmateriale og mye stensilbruk. Det øker ikke akkurat lyst til selv å bli lærer, utdypet rektor.

Med all denne kunnskapen bestemte høgskolens ansatte seg for å jobbe aktivt med å få ut budskap om både nettbasert undervisning, skolens andre tilbud og at de fra høsten 2017 kunne tilby mastergrad. Løsningen var å gå ekstra personlig til verks.

Vil ikke flytte

Studieleder Risten Ravna Länsmann er en av dem som har jobbet med rekruttering. Både studieadministrasjonen og fagpersonalet har ringt, sendt e-poster og reist rundt i hele Sápmi og truffet skoleledere, kommuneledelse og vært på Norges to eneste samiske videregående skoler og systematisk fortalt om sine tilbud.

Studieleder så at mange ikke engang visste at de hadde nettbasert undervisning.

– Mange elever ønsker ikke å reise fra hjemlandet. Nå samarbeider vi med kommuner der en tilbyr studielokaler til flere fra samme sted, for å skape et miljø. Vi ønsker også en slags campusundervisning i Tana samt på finsk side i Utsjoki og Karigasniemi. Det er også ønskelig med undervisning utenfor campus. Vi tilrettelegger ellers med kvelds- og lørdagsundervisninger, sier Länsmann.

Master viktig

Rektor Gunvor Guttorm forteller at de også snakker med elever som er ferdige med vide-

● Sámi allaskuvla/ Samisk høgskole

Studenter fra Sápmi; Norge, Sverige, Finland og Russland. 100 årsverk. 240 studenter, 91 går på lærerutdanningen. Kilde: Samisk høgskole

● Samiske språk

De mest brukte samiske språkene i Norge er nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Samiske språk er karakterisert som truede, alvorlig truede eller nesten utdødde språk. Kilde: [sametinget.no / unesco.org/languages-atlas/index.php](http://sametinget.no/unesco.org/languages-atlas/index.php).

Sámi allaskuvla/Samisk høgskole ligger i Kautokeino i Finnmark og har utdannet samiske lærere siden 1989.

Rektor Gunvor Guttorm tror mastertilbudet vil bety mye og sørge for enda flere studenter i årene fremover. Masteren har allerede fått én student til å velge å bli lærer.

Det blir litt tomt i klasserommet med to på det minste. Det positive er at opplæringen blir mer intens, og kontakten med lærerne veldig god, sier Elena A. Skum, som begynte på master 5.-10. trinn høsten 2017.

regående, og de som går der.

– Vi har gjort egne studenter mer synlige i våre sosiale medier, og vi er mer bevisste på å ta med studentene når mediene lager reportasjer.

Skolen fikk også fra høsten 2017 mastergrad. Det tror de vil bli veldig viktig for å få flere til å studere.

For den ferske grunnskolelærer-studenten Elena A. Skum var mastertilbudet avgjørende for studievalget: – Med en mastergrad stiller du sterkere på jobbmarkedet. Derfor valgte jeg samisk grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn, som er en femårig master.

Truet språk

Rektor er spent på om de fremover klarer å uteksaminere seks lærere i året, det vil si lærere med full femårig masterlærerutdanning. En god del av skoleårets 91 studenter har treårig eller fireårig lærerutdanning og kompletterer nå sine utdanninger for å ta mastergrad.

– Mange samisklærere blir snart pensjonister. Det er egentlig allerede mangel på kvalifisert arbeidskraft i skolen. Færre lærere vil også påvirke

språkutviklingen til barn og unge, og på sikt for hele befolkningen. Det vil også gå ut over samisk kunnskap og den særegne samiske pedagogikken, sier Guttorm.

Risten Ravna Länsmann ser også andre negative følger.

– Samiske lærere behøves også på Sametinget, som trenger den type kunnskap i sin planlegging. Vi har også behov for lærere som kan lage nye lærebøker. Får vi ikke nye bøker, mister barna lysten til å kunne samisk, og da kan heller ikke språket utvikle seg.

Vil ikke senke matematikk-kravet

Det har også vært diskutert å senke matematikk-kravet, slik at en kan få flere til å søke.

– Dersom det bare er her det kreves et annet nivå i matematikk, kan det gi oss et B-stempel. En må også huske på at kravet på 4 er for dem som tar 1. år matematikk. Tar du matematikk over tre eller fire år, er kravet at du skal bestå. Dette er ikke blitt godt nok kommunisert. Så vi oppmuntrer elever til å fortsette med matematikk over flere år, sier Gunvor Guttorm.

Samisk lærerutdanning

Totalt antall lærerstudenter, inklusive 11 finske og 9 svenske studenter: 91.

Praktisk-pedagogisk utdanning: 21
Samisk barnehagelærerutdanning: 18
Samisk arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning: 8

Samisk grunnskolelærerutdanning (GLU):
Trinn 1.-7.: 2 (fireårig bachelor)
Trinn 5.-10.: 6 (fireårig bachelor)
1.-7. trinn: 17 (femårig master)
5.-10. trinn: 19 (femårig master)
GLU bachelor har ikke 2. - eller 3. årsstudenter.
Ny masterutdanning har studenter i 1., 4. og 5 år.

Snakk med styrer om hvilke kompetansebehov barnehagen din har. Sammen kan dere legge en plan for videreutdanningen din.

Framtida leker i barnehagen din.

Kan du gjøre den bedre?

Hver dag gjør du som barnehagelærer en innsats for framtida vår. Faglig påfyll kan gi deg ny og inspirerende kunnskap, og barna gode forutsetningene for utvikling og læring.

Ønsker du å ta videreutdanning? På udir.no finner du en rekke studietilbud som lar deg kombinere jobb med studier.

Videreutdanning for deg som er barnehagelærer.

Søk før 1. mars på udir.no/videreutdanning-bhg

Ni av ti
barnehagelærere
sier de har hatt nytte av
videreutdanning i
jobbhverdagen.

Barnas byråd

«Nå bare gunner vi på», er et av Inga Marte Thorkildsens favorittuttrykk. SV-politikeren er allerede i gang. Hun har akkurat tatt fatt på skole- og barnehagefeltet i Oslo kommune.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Bo Mathisen

Utdanning møter den nyutnevnte byråden i niende etasje i rådhusets østre tårn. Fotografen spekulerer på om utsikten mot vestre tårn kan bli en passende bakgrunn. Da hopper Thorkildsen opp i vinduskarmen, løsner boltene, åpner de høye vinduene, står foran åpningen, lener seg fram og kaster et blikk ned.

– Oi, sier hun.

– Sett deg ned, du, sier fotografen, mens vi andre tenker: Ikke hopp!

Thorkildsen ler.

19. desember annonserte byrådsleder Raymond Johansen at byråd for eldre, helse og sosiale tjenester, Inga Marte Thorkildsen (SV), skulle bytte jobb med Tone Tellevik Dahl (Ap), byråd for oppvekst og kunnskap.

Det er ingen fersk politiker vi møter på byrådskontoret. Thorkildsen har vært både barne-, likestillings- og integreringsminister og stortingsrepresentant i mange år.

Inga Marte er en spreking. Hun er tidligere fotballspiller, sykler til jobb og praktiserer yoga. Helt siden barneskoletiden har hun valgt hesteryggen når hun vil ha fart og spenning.

– Med en venninne dro jeg til en gård like ved der vi bodde. Vi lånte hver vår hest og lot dem galoppere over jordene i Vestfold. Galskap, mente pappa. Men det gikk bra, sier hun.

Med alle kveldsmøtene i byrådet blir det lite tid til yoga, men Thorkildsen har funnet en løsning.

– Jeg lastet ned en sånn yoga-app som jeg tar øvelser til, sier hun.

Når hun ikke er på jobb, prioriterer hun tid med ektemannen Lars og sønnen Johan, som går i tredje klasse.

– Vi forsøker i alle fall å spise frokost sammen. Og vi er mye sammen i helgene, sier hun.

Thorkildsen snakker om barnehage, skole, elever og lærere på inn- og utpust. I tillegg til skole og barnehage har hun med seg tre av sine tidligere ansvarsområder som byråd: skolehelsetjenesten, helsestasjonene og barnevernet. Men redd for å gape over for mye er hun ikke.

– Vi har ansvar for barna fra de ligger i mors liv. Da kan vi se hele barnets liv i sammenheng fra helsestasjon til videregående, sier Thorkildsen entusiastisk.

De aller første årene av livet bodde hun med foreldrene sine i Oslo. Først hadde hun halvdagsplass i barnepark, så begynte hun i barnehage.

Mamma Lindis Thorkildsen forteller om en sosial og initiativrik jente som var glad i å ta ansvar og å gjøre ting på egenhånd.

– Da Inga Marte gikk i andre klasse, sendte jeg henne alene på loppemarked med 20 kroner. Hun kom tilbake med to bæreposer med klær, forteller moren.

– Rett bak der vi bodde, lå det et lite skogsområde med en sti som ledet opp til kirkegården. Der fant Inga Marte en fin krans som det sto «En siste

Inga Marte Thorkildsen (41)

Yrke

Byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo kommune.

Bakgrunn

Nestleder i SV, Barne-, likestillings- og integreringsminister, stortingsrepresentant.

Byråd Inga Marte Thorkildsen er opptatt av at barn og unges stemmer må bli mer lyttet til. Hun er klar til å jobbe for at det blir en realitet.

Hestejente. Hvis Inga Marte ønsket seg litt fart og spenning som barn, kastet hun seg på hesteryggen. Fortsatt låner hun en hest og tar seg en ridetur i ny og ne.

FOTO PRIVAT

«Hva ser jeg etter først? Den snille voksne som

hilsen» på. Hun kom stolt hjem med den på hodet. Kransen måtte hun selvsagt legge tilbake, sier Lindis Thorkildsen.

Hun beskriver datteren som aktiv, ambisiøs og litt utålmodig. Hvis hun ikke fikk til å bygge et lego-prosjekt nøyaktig som på tegningen, gikk klossene veggimellom, minnes moren.

– Inga Marte lå ofte litt foran vennene sine når oppgaver skulle gjennomføres. Det taklet ikke alle like bra. Hun gikk heller ikke av veien for en slåsskamp. Moren til bestekompisen Thomas meldt en gang fra om at sønnen kom hjem med bitermerke i låret. Det medførte at moren hans fryktet at Thomas kunne komme til å ta igjen. Moren til Thomas ville bare advare. Men Inga Marte hadde satt seg i respekt.

Da Inga Marte Thorkildsen begynte i 2. klasse på barneskolen, flyttet familien til Andebu i Vestfold.

Thorkildsen gikk på Melsom skole i vakre Melsomvik. Faren, Heming Olaussen, har hatt mange verv i SV og var leder i Nei til EU i ti år. Moren er utdannet førskolelærer og i dag virksomhetsleder for tre barnehager i Tønsberg.

– Når Inga Marte nå får et politisk lederansvar på mitt fagfelt, er jeg ekstra spent på hva hun kan få til, sier virksomhetslederen.

Lindis Thorkildsen er i likhet med pappa Heming Olaussen stolt av datterens politiske engasjement.

Inga Marte gikk tidlig i 1.-maitog og i «Nei til EU»-tog. Hun var også med i Natur og ungdom og engasjerte seg i elevrådet.

– Av og til lurte vi på om hun påtok seg for mye. For hun var flink til å følge opp skolearbeidet også. Men hun har alltid hatt stor arbeidskapasitet, sier faren.

– Vi bor inne i skogen her i Ramnes i Vestfold. Vil hun ha et pusterom, har hun et fristed her.

– Hun er utsatt for mye stress og press som politiker. Er dere som foreldre bekymret for det?

– Det er mye press, ikke minst med alt som skrives i de sosiale mediene. Men hun har lært seg å takle dette. Man må bare ikke lese alt, sier han.

Thorkildsen bekrefter at hun ikke leser alt som skrives om henne.

Inga Marte vokste opp med to yngre søsken. Foreldrene er nå skilt og har etablert seg på nytt. Hun har god kontakt med hele storfamilien.

Helt fra hun var statsråd, har foreldrene trådt til med henting i barnehagen eller pass av barnebar-net. Men først og fremst skryter de av ektemannen Lars, som alltid har stilt opp når statsråden har vært på reise eller byråden er på kveldsmøter.

Historien om da Inga Marte inviterte 80 bryllupsgjester og betrodde dem midt under festen at hun hadde vært gift med sin Lars i i fire år, er gjenfortalt av flere medier. Det var ikke så lett for pappa å takle, men nå er de to for lengst tilgitt.

– Hvordan likte du deg på skolen?

– Jeg var en sånn flinkis som alle lærerne likte. Jeg gjorde alt jeg skulle og mer til. Men det som er finest å tenke tilbake på, er at på en gjenforenings-

fest etter 15 år, var det flere som sa til meg at de var så glade for at jeg hadde stått opp for de barna som ikke hadde det så greit og som ikke ble særlig godt likt av lærerne.

– Byrådsleder Raymond Johansen vil endre ledelseskulturen i Oslo kommune. Vil du følge det opp?

– Det er vi i gang med. Byrådet arbeider med å få til en tillitsreform, en åpenhetskultur og et tettere samarbeid mellom ledelse og tillitsvalgte. Jeg er opptatt av en dimensjon i tillegg: Barnas og de unges stemmer. Vi må lytte til deres historier, deres opplevelser, deres kunnskap. For barn og unge må ha tillit til voksne, til lærerne sine.

Våren 2015 forsvant hun ut av politikken og jobbet to år i stiftelsen Forandringsfabrikken. Den innhenter kunnskap fra barn og unge om hvordan de opplever barnevern, justismyndigheter, psykisk helsevern og skole, og hvordan barna synes systemene skal bli bedre.

– Under en høring om generell del av læreplanen sa en talsperson derfra at det elever savner mest i skolen, er kjærlighet. En annen deltaker spurte om man kan vedta at lærere skal gi barn og unge kjærlighet. Svaret fra Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet var: «Kan vi la det være?»

– Han er en klok mann, som jeg har stor sans for, sier Inga Marte, og fortsetter.

– En sms på bursdagen eller et «lykke til» på eksamen. Det er kjærlighet for dem. Og hva hvis vi snur på det? Tenk å møte en lærer eller en ansatt

Inga Marte som sjetteklassing på Melsom skole i Vestfold. På skolen var hun en flinkis, men også en talsperson for dem som trengte hennes støtte.

FOTO PRIVAT

Med to samfunnsengasjerte foreldre har det politiske engasjementet alltid vært der. Her er hun fanebærer i 1.-maitog.

FOTO PRIVAT

er glad i barn.»

som ikke er glad i barn eller som ikke liker deg? Du har jo ikke valgt å være i det klasserommet, eller bo i den barnevernsinstitusjonen.

– Jeg har sendt barnet mitt i barnehagen i fem år, og i skolen i to og et halvt år. Hva ser jeg etter først? Den snille voksne som er glad i barn. Først må det grunnleggende på plass. Så blir vi opptatt av lesing, skriving og regning.

– Du var nestleder i SV da du høsten 2014 sa nei til gjenvalg. Hva lokket deg tilbake til politikken?

– Da det ble et nytt politisk flertall i Oslo, så jeg en mulighet. Mens jeg var ute og syklet, ringte Heikki Holmås og oppfordret meg til å gå tilbake til politikken.

Ifølge en kollega i rådhuset er Inga Marte boblende engasjert, trygg på seg selv, har lang erfaring og er veldig god til å sette seg inn i de fagfeltene hun jobber med.

Til Utdanning sier tidligere partikollega Heikki Holmås: – Jeg har kjent Inga Marte siden vi satt i sentralstyret i Sosialistisk Ungdom. Vi har sittet på Stortinget sammen og i regjering sammen. Inga Marte er dyktig til å sette seg inn i saker, engasjert i møter med medmennesker og en dyktig våpen- drager for dem som er rammet av urettferdighet. Hun er solid og en politiker som får ting gjort.

Ifølge Holmås var Inga Marte blant de første som tok opp tvangsekteskap, med utgangspunkt i hva som skjedde med en nær venninne. Hun har stått opp mot kroppspress og kjøpepress, var på bar-

rikadene mot prostitusjon og har tatt opp kampen mot vold og seksuelle overgrep, for å nevne noe. Hun er også opptatt av psykisk helse.

– Som byråd for oppvekst og kunnskap har hun masse å bidra med, avrunder Holmås.

– Min kollega i Utdanning har skrevet flere artikler om lærere og barnehagelærere som er mistenkt, siktet eller dømt for overgrep mot barn. Hva tenker du om det?

– De artiklene har jeg lest. Det er sjokkerende å få kartlagt hvor omfattende problemet er. Jeg synes det er flott at Utdanning løfter dette fram. Kommer man til et sted der voksne har slik makt over barn som de har i skoler og barnehager, og temaet seksuelle overgrep mot barn aldri blir snakket om på avdelingen, i klasserommet eller på personalrommet, er det langt enklere for overgriperne å slippe unna, svarer Inga Marte Thorkildsen.

– Der jeg selv vokste opp, vet jeg både om en lærer som er blitt dømt for overgrep og en elev som ble utsatt for overgrep fra læreren sin. Dette er noe jeg fikk vite om etter at jeg skrev boka mi «Du ser det ikke før du tror det – et kampskrift for barns rettigheter».

– Hva mener du om lærernormen?

– I likhet med Utdanningsforbundet jubler vi, og vi takker KrF, sammen med lærere, elever og foreldre. Debatten om kvantitet eller kvalitet er tulle. Dersom du som elev aldri får øyekontakt med læreren din eller hjelp til det du strever med, hjelper det ikke om vedkommende er dyktig, avslutter Inga Marte.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

– Du har skrevet boka «Du ser det ikke før du tror det. Et kampskrift for barns rettigheter». Hva legger du i tittelen på boka di?

– Boka er et kampskrift som skal mane til engasjement og handling. Altfor mange barn vokser opp under uakseptable forhold som truer, liv, helse og skolegang, uten at de blir sett og får hjelp. Det bør vi alle engasjere oss i, ikke minst de som jobber med barn og familier til daglig. Dessuten er vold og overgrep mot barn et tabubelagt tema som mange lærere vet lite om. Og når noe er vondt å ta innover seg, risikerer vi å se bort eller gjøre ting som forsterker barns avmakt i møte med voksne. Første bud er kunnskap, neste er øvelse og så må vi bruke barn og unge som samarbeidspartnere.

Petit

Ole Foss

ILLFOTO NATA PUPO/STOCKPHOTO

Lille Gullet!

Det er en sann berikelse å være bestefar. Etter å ha seilt rundt i pedagogikkens oseaner i årtier, vet jeg mye om barn. Barnebarn derimot ... slike vet jeg ingenting om.

Ikke før jeg får plassert et eksemplar midt i fanget og må la lørdagskryssordet vike. Kaffekoppen øg, for den står akkurat innenfor rekkevidde av Gullet, det blekksprutliknende vesen jeg har fått ansvaret for. – Skal bare på butikken, kommer tilbake om en halvtime eller så.

Særlig! Det kan jo ta en evighet, og jeg kjenner jo ikke dette vesenet! Det kan jo ikke snakke en gang! Rart å tenke på at slik babbel som kommer ut øverst der skal bli til ord og meninger. Ooops, det kommer noen lyder nedenfra også. Lyder fra en liten mage i indre opprør, påvirket av sjokket det må ha vært å bli plassert i fanget til et gråhåret monster?

Men det smiler faktisk, hvis slikt kan kalles smil. Samtidig som det renner noe muntert sikkel fra den lille munnen. Jeg må forresten slutte å kalle det «det», for det er jo en hann. En liten Jonatan. Sikkert oppkalt etter den ene tanna han har i munnen. Og han gurgler noe som må kunne defineres som koselyder, og oppvakte øyne saum-

farer et digert fjes. Og setter øynene på og sin lille neve rundt den klumpete nesa mi. Hva er det nå som er så fantastisk med den?

Nok fang nå! Ser man det, på ålestadiet, ja? Med aner fra Ålesund på svigersida er det ikke annet å vente, kanskje. Lokket av lyset fra den store 55-tommeren. Bestefar rekker ikke å komme seg opp før Gullet klasker ei klissete hand midt på skjermen. Jeg tror unger skiller ut et stoff for å markere revir på skjermer og blanke overflater. Men her må det ikke fingres, for den ultratynne skjermen truer med å bikke.

Jeg løfter Jonatan ut på gulvet. Hva kan slike leke med i ei pyntelig stue for godt voksne? Fint lite. Porselensfigurene til kona? Kaktusen og pip-pip-pene på hylla? Nei, nå har sjøløven der nede tatt sikte på min ganske fine gitar som står på et stativ borte ved vinduet. Absolutt ingen leke! Bestefar-rynker! Jeg redder den inn på et lite rom, og Gullet begynne nesten å gråte. Heldigvis ikke!

Så kommer jeg tilbake med en tvilsom og turkis ukulele. Den kan Jonatan sikle på, spille på og øve seg til å bli berømt rockesanger på. Øya, Giske og Moldejazz om 20 år: Gjør dere klar! Men i dag: selfie med Gullet og 200 «likes». Han biter på strengene med den ene tanna si. Kanskje det er den gjenfødte Jimi Hendrix?

Jo, gode besteforeldre i den tidlige epoken er svært viktig! Men lukter det litt rart der midtveis? Hva skal jeg gjøre? Pytt-pytt, mor kommer snart tilbake!

«Jeg tror unger skiller ut et stoff for å markere revir på skjermer og blanke overflater.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Lønn under svangerskapspermisjon

For fast ansatte lærere gjelder bestemmelsen i lønnsregulativet for statens tjenestemenn § 13: «Svangerskap gir rett til tjenestefrihet i 3 måneder med full lønn og uforandret ansiennitet.» Midlertidig ansatte som har en sammenhengende tjenestetid av minst 12 måneder, kan også få lønn under permisjon under forutsetning av at vedkommende trer inn i tjenesten igjen etter endt permisjon. (Fra et rundskriv fra Kirke- og undervisningsdepartementet).

Den Høgre Skolen nr. 2/1968

For 25 år siden

Lærerne i verden er samlet: Unity!

De kom fra hele verden til Stockholm – fra Argentina, fra Botswana, Brunei, Tsjad, India, USA, Norge og over hundre andre land. Til tross for litt «skurr» i begynnelsen av kongressen var konklusjonen klinkende klar: Vi går sammen i Education International!

Norsk Skoleblad nr. 4/1993

● Ole Foss

skribent og humorist

FOTO PRIVAT

Når **magi** skapes

Som styrer blir det fort mange timer på kontoret. Da kan trikset være å finne på noe for å få litt action i hverdagen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● **Aina Bruvik (30)**

Hvem:

Styrer i Sofus barnehage i Bergen

Godt å tenke på:

Byr en på litt ekstra overfor barn, får en tifold tilbake.

Selv om Aina Bruvik synes det er kjekt å være styrer, liker hun seg godt sammen med barna i barnehagen.

– Det er viktig at de andre ansatte også ser at det er ok å tulle og finne på ting som en selv og andre kan ha glede av, sier Bruvik til Utdanning.

Da nye leker skulle anskaffes til barnehagen, fant Bruvik og en av de andre ansatte ut at de burde gjøre noe ekstra ut av dette.

Flaskeposten

Etter mange år i barnehage er det mange øyeblikk og minner Aina kommer på, men det å få planlegge og delta i magien selv er noe hun setter stor pris på.

– Det er så moro å finne på overraskelser som skaper undring, glede og kreativitet. En vet jo ikke hvordan påfunnene blir tatt imot. Men barn er vidunderlige sånn, de er raskt med inn i fantasi-verdenen.

Rett etter jul lå det en flaskepost i barnehagen, til både barna og personalet. Avsender var Kaptein Tullefant.

– Personalet visste heller ikke hva vi hadde funnet på, men var med på notene da brevet kom. Der sto det blant annet at kaptein Tullefant var på vei i skipet sitt. Hvis de laget noe fint han kunne dekorere skipet sitt med, ventet det en skatt på dem.

Kapteinen kommer

Aina og den andre som var innviet i planen, røpet ikke hva de hadde pønsket ut, men siste dag i uka

hadde de rigget til en overraskelse for både liten og stor.

– På en dør hadde vi hengt opp en plakate der vi hadde skrevet at rommet var låst og at Kaptein Tullefant ville komme klokken ti for å trylle rommet opp.

Styreren tok på hatt og maske, og vips så hadde hun blitt Kaptein Tullefant.

– Veldig moro! Jeg hadde nok ikke gått videre i Norske talenter, forteller Aina og ler godt selv.

Jakten på nøklene til rommet var i gang, og da den vel var funnet, måtte kapteinen frem med tryllepulver for å låse opp døra. Der var det masse nye leker.

– Ungene var med på opplegget og var i nuet. Ingen av dem sa: «Det er Aina!» eller noe i den dur. De var oppspilte og har snakket om det mange ganger senere. Det er så tilfredsstillende å kunne jobbe med barn og være med på å skape magiske øyeblikk sammen. Det koster så lite å lage hverdagsmagi, og når det slår så godt an, inspirerer det meg og andre til å gjøre litt mer ut av de situasjonene der det er mulig, sier Aina Bruvik.

«Rett etter jul lå det en flaskepost i barnehagen, til både barna og personalet. Avsender var Kaptein Tullefant.»

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

 Aktuell bok ANMELDT AV Finn Stoveland

Sjefen ser tilbake

**Statens Lærerkurs
1962-2002
Fra begynnelsen til
slutten - minner**

Av Aanund Tveitå
Portal 2017
164 sider

Tidligere daglig leder for Statens Lærerkurs (SL), Aanund Tveitå, gir en fyldig og, naturlig nok, subjektiv framstilling av 40 års virke.

I lys av dagens situasjon er det interessant å lese om utviklingen av norsk skole når det gjelder et så viktig område som etter- og videreutdanning av lærere. Både politikere og dagens lærere vil kunne ha interesse av et innblikk i en skolepolitisk utvikling ikke veldig langt tilbake i tid.

Arbeiderpartiet har spilt en hovedrolle i skolepolitikken i denne tiden. De opprettet i sin tid flere såkalte råd. Lærerutdanningsrådet (LR) skulle være et overordnet råd for blant annet Grunnskolerådet (GR) og Rådet for videregående opplæring (RVO). Det skulle etter hvert vise seg at ikke alle Ap-statsrådene var like interessert i SLs oppgaver.

Oppgavene gikk først og fremst ut på å gi et tilbud til alle landets lærere på forskjellige fagfelt der mangelen var stor. Tallet var nok stort den gang som nå. I dag er det rundt 9000 lærere som underviser i grunnskolen uten godkjent utdanning.

Dette skulle SL gjøre noe med, mente man i 1962, og det ble satt i gang etter- og videreutdanning i stor stil. I 1987/88 var det for eksempel 39.404 stillinger i grunnskolen, 18.185 i videregående skoler, med spesialskoler og høyskoler til sammen 56.894 stillinger. I tillegg kom mange deltidsstillinger. Da er det ikke mindre enn oppsiktsvekkende at det var hele 11.818 deltakere på kurs i regi av SL.

En politisk berg- og dalbane

I sin fremstilling viser Tveitå hvor vanskelig det var å få en gjennomgående forståelse for arbeidet som ble gjort i SL, selv om svært mange lærere i løpet av disse 40 årene fikk bedret sin kompetanse ettertrykkelig. Mest kjent er vel ordningen der lærere kunne gå på kurs i to sommerferier og studere hjemme i skoleåret mellom for å oppnå adjunktkompetanse. Vi fikk de berømte «folkeadjunktene» mot de universitetsutdannede «luksusadjunktene».

Her bør det nevnes at Tveitå og LR var meget opptatt av de yrkesfaglige lærerne som kunne glede seg over et løft i sine faglige tilbud og kompetanseheving.

Tveitå er ikke særlig imponert over den støtte LR fikk fra arbeidsgiverne, enten det var fra departementet, fylket eller kommunene.

Politikerne får også sitt pass påskrevet av Tveitå, som har tjent under en rekke statsråder og statssekretærer. «Det ble stadig vanskeligere å holde en fast kurs, å holde fast ved de langsiktige

Politikere får sitt pass påskrevet av Tveitå. «Verst var det med de mest aktive politikerne, de som på død og liv syntes de skulle markere seg utad, med stadig nye tiltak når det gjaldt skoleverket. Som eksempler på slike kan nevnes Gudmund Hernes og Kristin Clemet.»

Fra venstre tidligere leder for Utdanningsforbundet Helga Hjetland, og de tidligere statsrådene Gudmund Hernes, Arbeiderpartiet, og Kristin Clemet, Høyre, under landsmøtet i Loen 2006.

ARKIVFOTO BO MATHISEN

målene ved en slik uendelig utskifting av toppledere. Hver av dem hadde mer eller mindre sine kjepphester, som vi ubetinget måtte innrette oss etter. – Verst var det med de mest aktive politikerne, de som på død og liv syntes de skulle markere seg utad, med stadig nye tiltak når det gjaldt skoleverket. Som eksempler på slike kan nevnes Gudmund Hernes og Kristin Clemet. ... Av statsrådene var nok Kristin Clemet den dårligste jeg møtte, ikke fordi hun la ned SL. Det kunne også andre ha gjort. Men hun hadde heller ikke noe bedre å sette inn i stedet, slik jeg opplevde det. Omtrent på denne tiden ble lønnsavtalene med mer overført fra staten til kommunene.»

Når det gjelder lærerorganisasjonene, er Tveitå svært glad for støtten han fikk fra alle på den tiden. De hørte med til SLs grunnpilarer helt til siste slutt. Både Norsk Lærerlag og Norsk Lektorlag tok på seg å arrangere etterutdanningskurs og fikk tilskudd fra staten til dette.

«Ved SL var vi svært glade for den støtten vi fikk fra organisasjonene, og vi kunne ikke se noen forskjell mellom dem. Men det gjorde nok andre. En av fagpedagogene i Lærerutdanningsrådet f.eks. så negativt på kursene til Lektorlaget.»

Aanund Tveitå skal ha honnør for at han har løftet fram vår nære skolehistorie med mye interessant stoff!

Framtida er i barnehagen din.

Kan du gjøre den bedre?

Ta kontakt med
barnehageeier
og legg en plan for
lederutdanningen din.

Hver dag er du som styrer ansvarlig for å skape et godt barnehagetilbud.

Gode ledere er en forutsetning for at barnehager skal utvikle seg. Søk styrerutdanning for å styrke lederkompetansen din for fremtiden.

Søk før 1. mars på udir.no/styrerutdanning

 Utdanningsdirektoratet

Når ein gulpar litt på kompetansemål og krite

● **Monika Kløvtveit Dahl**

Rådgjevar for 9. trinn ved
Garnes ungdomsskule i
Bergen

FOTO PRIVAT

Eg kjende meg som ein god lesar då eg gjekk på ungdomsskulen. Eg er usikker på om eg ville gjort det same no.

Har du sett forfatter og journalist Linda Eide sitt kåseri om språket i lærebøkene? Ho fortel litt om det nye språket i skulen og hevdar at dei som formar språket i læreplanen, ikkje ser poenget med å bruke eit språk der vi kan sjå for oss det fortalde. Eit språk som framandgjer, fremjar det vage og som overkompliserer, kan gjere liva våre fattigare. Ho treff med sine ettertankar om skulespråk og skulekultur.

Slike ettertankar gjer noko med meg. Dei set meg fri, opp på ei sky, der eg kan sitje og grunne litt på om alle framandorda, forventningane og strategiane me nyttar i skulen, eigentleg har si rettvise mening.

Eide er oppteken av å finne finessar, særpreg og endringar i språket og i kulturen vår. Språket og kulturen i skulen har endra seg, men er det i rett retning? Eller gjev retninga store ringar i vatnet? Kan vi bli fattigare i liva våre når språket vi nyttar ikkje lenger er noko vi kan identifisere oss med? I så fall, kva er det vi vert fattigare på?

Når til dømes ord som «ein god lesar» vert bytta ut med «ein metakognitiv lesar». Metakognisjon. Alle elevar i ungdomsskulen kjenner då dette omgrepet: kunnskap og innsikt i eigne tankeprosesser. Det heng på plakatar i klasserommet, det. Og elevane lærer at den metakognitive lesaren kan kontrollere, regulere og justere eiga forståing og eigen læringsprosess. Den metakognitive lesaren aktiverer bakgrunnskunnskapane sine, predikerar innhaldet i ein tekst, men kan òg justere hypotesane sine under og etter lesing.

Kva vert vi i skulen fattigare på? Er ikkje dette

språkleg rikdom av gjæveste karakter? Eg kjende meg som ein god lesar då eg gjekk på ungdomsskulen. Eg er usikker på om eg ville gjort det same no. Men ein leikar ikkje butikk i læreplanen eller i skulen, korkje med språk eller anna.

Eg får likevel ikkje så heilt sjeldan ei kjensle av at vi ikkje alltid treff i det vi held på med. Trass stor grad av tilpassing, tilrettelegging, aktive elevar i søkelyset og stor variasjon i undervisning og læringsstrategiar. Det har med språket og søkelyset vårt å gjere.

Kompetansemåla i Kunnskapsløftet skrik mot oss, store som små, komplekse som ulne. Og om måla er uklære, må me «pakke dei ut», spise dei, konkretisere dei, eller høvle litt på dei. Pedagogane i dagens skule er kursa i å «pakke ut» kompetansemål. For at vi skal kunne sjå for oss det som blir fortalt?

Om klasseromma er små, er det umåteleg stor plass til måloppnåings-kompetanse i skulen; det meste i skulelivet handlar om det. Og dit kjem me, gjennom fordjuping og gjennom å vere medvitne om alle læringsstrategiar på marknaden. Ved å reflektere, debattere, argumentere, problematisere, analysere, vurdere og studere, time ut og inn, i opplæringsløpet. Mot måla.

Låg måloppnåing, middels måloppnåing eller høg.

Elevane spør meg ikkje lenger om eg likar det dei har skrive eller om eg syns dei har blitt gode til å spele akkordar. Dei spør: Kva måloppnåing ligg eg på no? Høg? Sant den er høg?

Men kven er du då, i identiteten din? Når definisjonen av deg ofte er knytt til nivået ditt.

Der ute finst elevtesten PISA, nasjonale prøvar og kartleggarar. Desse skal måle og vurdere ut frå kriterium, kompetanse og ferdigheiter. Frå borna våre er seks år gamle. Resultata må kategoriserast, systematiserast, organiserast og distribuerast. Og desse resultata skal setje kvar einskild godt på

«**Dei spør:
Kva måloppnåing
ligg eg på no?
Høg?
Sant den er høg?»**

plass, der ein høyrer heime. Slik at sjølvkjensle og sjølvinnsikt får boble og vekse. For me slit då ikkje med psykiske helse her til lands! Eller?

Veit vi om ruvende kompetansemål, uendelege rangeringar og resultatvurderingar av elevane tar høgde for å ta vare på sjølvbildet og god psykisk helse hjå ungdomane våre?

14-åringane i skulen skal kunne forstå, reflektere og tolke seg til at setninga: «kjolen 'stramar' rundt livet» betyr uønskt graviditet. Dette bør dei sjølv sagt greie å avdekkje om dei nyttar rett bruk av lesestrategi, og har god metakognitiv kompetanse.

Å kunne gjere greie for og skjønne kva språklege verkemiddel er, før dei meistarar å skildre eigne tankar og kjensler, er opplagt.

At ein skal ha vaksne, politiske og reflekterte meiningar og argument om det meste som skjer i samfunnet, før ein har blomstra frå knopp, er ei klar forventning i læreplanen. Å skrive kreative, informative, reflekterande og argumenterande tekstar er altså ikkje noko problem.

Dei seinare åra har eg hyppig stilt meg spurt meg sjølv: Kvifor ønskjer vi at tenåringane våre skal kunne resonnerer og kommunisere som om dei har levd eit heilt liv?

Jungelen av kompetansemål og vurderingskriteria elevane skal trække seg gjennom, er krungelete og overveldande. Dei skal ha klart for seg kva læringsstrategiar dei får best utbytte av, til ei kvar tid, samt ha full forståing for at god kreativ tekst skal formidle eit grammatisk og velformulert språk, med eit allsidig ordforråd, vere krydra med språklege verkemiddel og forteljarstilar, samt ha eit innhald som har noko imponerende gøynd «mellom linjene».

Med god rettleiing og støtte frå dyktige, etterutdanna pedagogar i grunnskulen, sjølv sagt.

For om alle pedagogar får ei etterutdanning, greier vi kan hende å forsere utviklinga, slik at unge gutar og jenter i starten av puberteten meistarar å skjønne det modne, før dei har modnast. Dei skal vere medvitne om «læringssona» og «læringsgropa», og kor viktig det er å opphalde seg der, mest mogleg. For om vi ikkje er i læringsgropa, lærer vi ikkje! Og pedagogane skal applaudere dei og rope høgt i klasseromma: – Kjenner de at de vaklar no, kjære elevar? Det er fordi de er i læringssona! Og elevane skal lære seg å nytte dei flotte orda sjølve, slik at dei lærer endå betre og endå meir:

«Eg lærte mykje i arbeidet med Den kalde krig-
gen, av di eg hadde ein *lærepartnar*, vi var *aktive i læringsprosessen* og var i *læringssona*, vi nytta ulike *læringsstrategiar*, og vi sette oss godt inn i *kompetansemåla og kriteria* for høg måloppnåing. Vi var også med og *utarbeida læringsmåla*, sjølv».

Det er godt dei har blitt små skuleekspertar. Dei unge må jo ha så mange fleire dugleikar for å greie seg inn i framtida. For at det skal bli noko av dei, ikkje sant? Forventningane om fagleg og kognitiv forstand hjå ungdomsskuleelevar er særst høge. Forvitrar evna vår til å sjå og snakke med den allsidige, unike enkelteleven, i skulespråket sin storm av kompetansekrav, og i krafta frå måloppnåinga sitt jag?

Og mistar vi noko særst meningsfullt og utviklande på vegen? Som å spikre, høvle, sy eller så? Nei, kven treng ta seg av det? Eller å grave i jorda, og klatre i tre. Eller å la noko som helst få vekse, i si eiga form og til rett tid. Elevane har ikkje tid til å vere redde, heller.

Eller kjenne seg forvirra, dumme eller mislukka. Vi har det altfor travelt.

Læraren kan trøyste deg med at ikkje alle kan få høg måloppnåing; «men du har jo så god sosial kompetanse!»

Og når eksamen og sluttvurderingane nærmar seg i grunnskulen, må tida nyttast til å sørje for at elevane har sett seg inn i alle faglege kriterium. Dei må også berre nett passe på at dei har oversikt, ser samanhengar, samt greier å trekkje dei store linjene mellom krigar, mellom religionar, mellom språk og mellom matematiske formlar. Og pedagogane skal sjå til at dei kjenner kvart kompetansemål til botna, som kan gi dei denne viktige suksessen i livet.

Mon tru om dei fekk sjansen til å bli kjende med heile seg sjølv og kjende med sitt eige språk, sin eigen kreativitet, sine eigne kvalitetar og sine eigne meiningar. Eller kom det noko språkleg og kulturelt og stengde? Plassen i båsen sin kjenner dei i alle fall!

Men ein vert litt sliten og uggen av å bade i kompetansemål og kriterium. Av å symje i dei, ande dei, ete dei, tyggje dei og spyttje dei ut att. Så i morgon skal eg ikkje ta dei i min munn, trur eg. I morgon skal me syngje. At «lesa og skriva og rekna er bra», for det kjenner vi oss att i. Og så skal vi finne oss ei lita sky, og berre tenkje heilt eigne tankar.

«Kvifor ønskjer vi at tenåringane våre skal kunne resonnerer og kommunisere som om dei har levd eit heilt liv?»

Bygger på L-06
... og nyere forskning

Leseverk

1.-7. trinn
av Odd Haugstad

**Salgs-
suksess!**

ABC-en
Vi leser
Vi kan les
Vi kan lese mer
Gøy med NORSK
Gøy med NORSK

2. trinn
3. trinn
4. trinn
5. trinn
6. trinn
7. trinn

Har vært til grundig utprøving med godt resultat.

Forfatteren
Odd Haugstad
Spesialkompetanse på lesing og leseprosesser.

Fraktfritt tilsendt til gjennomsyn
Pedagogisk forlag AS – Telefon: 64 91 95 40
ordre@forlagsentralen.no
www.pedforlag.no

Pedagogisk Forlag

Elevene bruker sin stemme!

● **Sandra Skiaker**
leder for Operasjon
Dagsverk

FOTO JAKOB ØVENSEN AANDERAA

Valget av Operasjon Dagsverk-prosjekt for 2018 er i gang. I mars skal elever fra rundt 300 skoler avgjøre hvor 20–25 millioner innjobbede bistandskroner skal brukes.

Det er ingen liten avgjørelse. Det vil være en beslutning som påvirker livene til mange tusen ungdommer langt herfra. Derfor er det viktig at elevene er med på å fatte den. Vi tror at engasjement knyttet til global utvikling og urettferdighet er essensielt for å gjøre verden til et bedre sted. Den eneste måten vi kan vite hva som engasjerer elever i Norge, er ved å faktisk spørre dem. Uten demokratiske valg ville ikke Operasjon Dagsverk (OD) hatt noen legitimitet som Norges største solidaritetsaksjon av, med og for ungdom. Vi ber elever i Norge om å bruke én dag av sin utdanning for ungdom som ikke har samme mulighet. Det ville vært en helt urimelig forespørsel dersom ikke elevene i Norge selv hadde en stemme. OD velger ikke prosjektene. Prosjektene velger OD, og elevene velger prosjektet. I korte trekk foregår prosessen slik:

Ulike bistandsorganisasjoner søker om å få OD. Et bistandsfaglig råd satt sammen av eksperter med bred erfaring fra norsk bistandsbransje vurderer de ulike søknadene og stiller søkerne kritiske spørsmål. Etter at søkerne har redegjort, innstiller det bistandsfaglige rådet de beste søknadene til vurdering i ODs styre, som velger tre søknader. Disse går videre til demokratisk valg blant elever i Norge. Skolene mottar i januar informasjon om de tre prosjektene, og informasjon om hvordan de kan stemme frem prosjektet som engasjerer dem. I mars gjennomføres et prosjektvalg på Elevtinget, Norges største landsmøte for elevråd hvor over 600 elever deltar. Her samles representanter for rundt 260 norske utdanningsinstitusjoner for å skape verdens beste skole.

Elevdemokratiet i Norge er sterkt, og elevene er ikke bare opptatt av fraværgrensa og utstyr til yrkesfag. De har sterke meninger om globale utviklingstemaer. Hvert år går bølgen høyt under Elevtinget i debatten om hva som skal bli det aktuelle årets OD-prosjekt. Alle som måtte mene at elever i Norge er uengasjerte og selvopptatte, burde ta seg en tur på Elevtinget.

I år kan elevene velge mellom tre svært ulike prosjekter: traumebehandling og utdanning i Palestina, arbeid mot kastediskriminering i Nepal eller arbeid for en voldsfri skolehverdag i Guatemala, Honduras og Mexico. Det er nå opp til elevene hva de mener er den viktigste kampen å støtte i årene som kommer. Vi regner med en livlig debatt, i år som før.

Undersøkelser gjort av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), viser at norsk ungdom vet mye om verden, men lite om

hvordan den henger sammen. Det er kanskje ikke så overraskende i en post-faktuell verden hvor klikkrate ofte synes viktigere enn forklaringer av årsakssammenhenger i mange tradisjonelle og sosiale medier som ungdom bruker. Global utvikling er kompliserte saker, men det angår oss alle. Fattigdom, miljøødeleggelser og konflikt er ikke noe som foregår i et vakuum på andre siden av jorden. Morgendagens ledere må forholde seg til at alt henger sammen, og at vi alle er i samme båt. Derfor er det viktig at elever i Norge engasjerer seg. Man trenger ikke å ha et hjerte av gull for å mene at alle burde bli født med samme muligheter. Det er ganske rasjonelt. Verden har blitt mindre, og problemer på andre siden av jorda er i økende grad relevante for oss. De mange tusen ungdommene som omfattes av OD-prosjektene, er kanskje ikke så langt borte allikevel. Det handler ikke om medlidenhet, men om å skape en bedre verden sammen. Ikke fordi det er trist med fattigdom og sult, men fordi fremtiden er et samarbeidsprosjekt alle deltar i. Det er i alles interesse at dette prosjektet er vellykket.

Elevene har en stemme i dette valget. Skoler over hele Norge mottar snart informasjon om de tre bistandsprogrammene, med informasjon om hvordan de kan stemme frem prosjektene de mener engasjerer ungdom, og gjør verden til et litt bedre sted for alle.

Prosjektvalg kan gjennomføres på flere måter. I prinsippet kan hver enkelt elev på skolene ha muligheten til å stemme på prosjektet de synes er mest engasjerende. Noen skoler arrangerer fellesmøter for hele skolen for prosjektvalg i skolens auditorium eller gymsal. Ved noen skoler orienterer og diskuterer elevrådet med klassene og tar et valg basert på dette. Andre skoler har avstemming via skolens digital læringsplattformer. Dette velger skolene selv. Skolene sender stemmesedler, som behandles konfidensielt. Den store debatten, og endelige avgjørelsen tas i prosjektvalget på Elevtinget 6. mars.

Vi synes det er fantastisk å bo i et land hvor elever kan diskutere og påvirke viktige avgjørelser som omhandler dem. Slik skapes en skole hvor alle blir hørt. Ved å gi en stemme i valget av årets OD-prosjekt, kan elevene også gi en stemme til ungdom fra andre deler av verden som ikke vanligvis blir hørt. Fordi det handler om vår felles fremtid.

«Fremtiden er et samarbeidsprosjekt alle deltar i. Det er i alles interesse at dette prosjektet er vellykket.»

En måte å styre seg til kvalitet på?

● **Tone Digranes**
nestleder i Utdannings-
forbundet Bergen
FOTO AUDUN NYGAARD

«I vår barnehage er vi heldige; vi har fem timer til planlegging!»
«Økt tid til planlegging kan virke rekrutterende.»

Ovennevnte utsagn er interessante når vi nå snart står overfor en reforhandling av barnehagelærernes arbeidstidsavtale.

Økt kvalitet var målet da arbeidstidsavtalen i sin tid ble endret. Men hva er egentlig kvalitet i barnehagen? Mye tyder på at kvalitet har blitt et honnørord som ofte brukes, men gjerne uten et tydelig meningsinnhold. Den grunnleggende forståelsen virker uavklart, både faglig og politisk, og begrepet brukes og forstås ulikt: På den ene siden kjennetegnes kvalitet ved at det er mulig å bestemme objektive kriterier for hva som er godt og dårlig, mens man på den andre siden mener at kvalitet alltid er subjektivt og basert på sosiale og kulturelle kontekster. Dette fører til diskusjoner og åpner for at flere aktører med forskjellig bakgrunn, med lite samsvarende verdisyn og med ulike hensikter, gir begrepet innhold. Å finne konkrete metoder for kvalitetsutvikling blir dermed utfordrende.

I flere stortingsmeldinger pekes det på at men-

neskelige ressurser er viktig, og at personalets kompetanse påvirker kvaliteten. Dette understrekes også i ny rammeplan for barnehagen. De ansatte bør ha barnehagefaglig kompetanse, og det må legges til rette for at de skal kunne utvikle den i en lærende organisasjon: Ved å lære sammen gjennom kollektive refleksjonsprosesser, skal egen kompetanse og felles kapasitet forbedres.

I dagens arbeidstidsavtale legges det opp til at deler av planleggingstiden skal brukes til samarbeid. Mange barnehagelærere opplever dette som positivt. I disse tilfellene har man trolig funnet en god måte å bruke samarbeidstiden på, slik at faglig kvalitet fremmes.

Det er imidlertid ikke selvsagt at samarbeid alltid er nyttig og tjenlig for alle. Det finnes en viss fare for et altfor idyllisk syn på det lærende fellesskapet og en tro på at man til enhver tid er støttende, utforskende og opptatt av den gode dialogen når man samarbeider. Samarbeid kan også oppleves som lite hensiktsmessig og tap av tid.

At arbeidstiden er avgrenset innenfor ordinær arbeidstid, kan være en fordel i den forstand at det ikke er knyttet forventninger til å skulle jobbe på fritiden. Samtidig kan rigide regler som gir barnehagelæreren kun fire timer planleggingstid i uken, uten rom for mer, virke standardiserende. Som en følge av dette vil organiseringen bli helt lik, uavhengig av den enkelte barnehagelærers behov basert på erfaring og oppgaver. I disse tilfellene må barnehagelærerne ofte senke kravene til seg selv og sitt eget arbeid, fordi de får for liten tid til planlegging. Er dette i tråd med intensjonen om økt kvalitet i barnehagen?

Dersom man ser bindingen av planleggings-

tiden mot rammeplanens føringer om at personalet skal legge til rette for barns medvirkning og kontinuerlige progresjon, kan dette oppleves som motstridende. I og med at det allerede er avtalt tidspunkt og sted for hvor planleggingen skal foregå, får barnehagelærerne begrenset muligheten til å planlegge slik de selv ser er mest hensiktsmessig basert på barns innspill og behov. Mange barnehagelærere peker på at dette er svært utfordrende: Dersom barns medvirkning og progresjon skal ivaretas, kreves det en mulighet til å gripe det som skjer her og nå.

Arbeidstidsavtalen for barnehagelærerne kan nok legge et grunnlag for kvalitetsforbedring på noen områder, for eksempel når det gjelder å øke barnehagelærernes kompetanse gjennom samarbeid. Dette er i tråd med styresmaktenes forståelse av forutsetninger for barnehagekvalitet. Profesjonen, på sin side, ser en utfordring i det å skulle følge rammeplanens oppdrag når muligheten til å fange øyeblikket begrenses av at tid til planlegging er lagt på forhånd og at denne tiden ikke strekker til. Metode, rammevilkår og mål harmonerer ikke.

Hvordan arbeidstidsavtalen brukes som styringsverktøy, vil trolig ha en avgjørende betydning: Dersom praktisering av avtalen bærer preg av for mye regelstyring, vil ikke profesjonen selv ha mulighet til å påvirke i den grad man mener er optimal for å øke kvaliteten. At profesjonen får et visst handlingsrom slik at aktørene selv kan påvirke sin egen arbeidssituasjon, vil sannsynligvis være mer hensiktsmessig. Det bør være en selvfølge at barnehagelærerne får nok tid og grad av frihet til å gjøre jobben sin.

Se ledige stillinger i barnehage og skole på [Lærerjobb.no](https://lærerjobb.no)

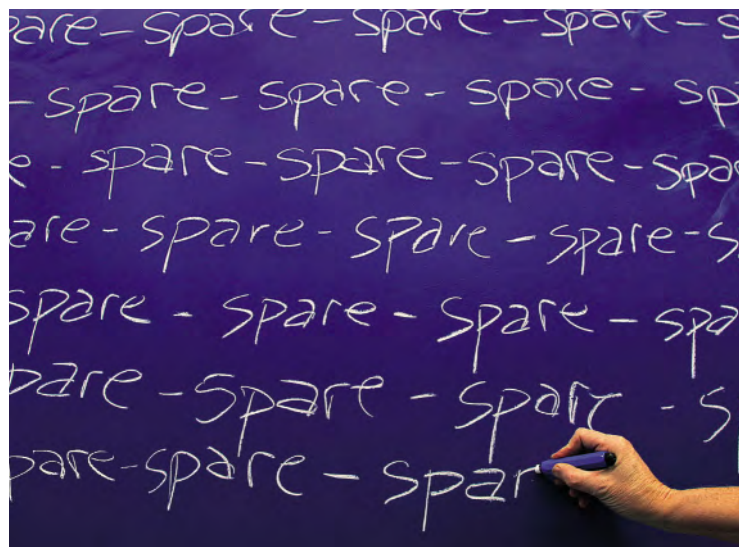
Foto: Shutterstock

Stillingsportalen for utdanningssektoren

● **Til «Prisen for lærertetthet er avskilting av lærere»**

Kommuneøkonomien vil stanse den nye lærertettheten

Norges kommuneøkonomi vil bremse avtalen om flere lærere per elev, mener Stein Are Saugen. ILL. FOTO BO MATHISEN

Dette står i avtalen mellom regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti, gjengitt av Utdanningsnytt.no 23. november 2017: «Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet på skolenivå. Målet er at det høsten 2018 skal være 1 lærer per 16 elever i 1.-4. klasse og 1 lærer per 21 elever i 5.-10. klasse, og fra høsten 2019 er målet at det skal være 1 lærer per 15 elever i 1.-4. klasse og 1 lærer per 20 elever i 5.-10. klasse. Normen skal evalueres underveis, og sees i sammenheng med tiltak for å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere. Dagens lærerutdanning, herunder gjeldende opptakskrav, og regjeringens kompetansekrav skal legges til grunn.»

Jeg lurte bare på hvordan de ten-

ker å gjennomføre dette i praksis? Må det settes inn en ekstra lærer i alle klasser/grupper med over 16 (15) eller 21 (20) elever? Eller må man dele opp klassene eller gruppene i mindre undervisningsgrupper, slik at man ikke overstiger maksimumsantallet elever?

Man kan alltid drømme. Jeg tror imidlertid ikke dette vil bli gjennomført i praksis, ikke med den kommuneøkonomien som er her til lands!

Stein Are Saugen

● **PISA-testene**

PISA-undersøkelsen viser framgang

I et innlegg på Utdanningsnytt.no 5. desember 2017, «Antakelig scorer norske 15-åringer dårligere på PISA enn de gjorde i 2000, 2003 og 2006», skriver Lars Gunnar Briseid at han ikke forstår hvordan politikere kan si at resultatene fra PISA 2015 er positive. Han viser til at det ikke er noen forskjell i norske elevers resultater om man sammenligner resultatene i 2015 med det første året vi har trendmål i lesing (2000) og det første året med trendmål i matematikk (2003).

Vi mener imidlertid det er riktig å tolke resultatene fra PISA 2015 som positive. De norske PISA-resultatene var fallende fra 2000 til 2006 og hadde en klar oppgang etter dette. Spesielt stor framgang ser vi i lesing fra 2006 til 2015. Hvis vi sammenligner med resultatene fra andre internasjonale studier, ser vi i grove trekk den samme profilen.

Briseid skriver videre at framgangen i naturfag

fra 2006 til 2015 kanskje ikke er reell, fordi andelen elever som ble fritatt fra undersøkelsen, har økt fra 3,5 prosent i 2006 til 6,7 prosent i 2015. Han argumenterer for at de norske elevene antagelig presterte dårligere i naturfag i 2015 enn de gjorde i 2006. Dette stemmer ikke.

Når fritaket øker med 3 prosentpoeng, er dette et forbehold som bør med når man tolker resultatene. Men effekten er ikke på langt nær så stor som Briseid hevder. Det er gjort beregninger på hvilken betydning fritak kan ha for gjennomsnittsresultatene, og disse er beskrevet i vedlegget til den internasjonale rapporten fra PISA 2015. Tar man utgangspunkt i dette, ser man at effekten av det økte fritaket i Norge ikke ville gitt vesentlig forskjellige gjennomsnittsresultater, selv om man antar at de fritatte elevene ville prestert dårligere enn elevene som deltok på prøven.

Mer spesifikt ville økningen i fritak for norske

elever fra 2006 til 2015 på 3,2 prosentpoeng tilsvarende at den positive endringen i gjennomsnittsresultatene i samme periode overestimeres med omtrent 2-3 poeng. I naturfag økte gjennomsnittsresultatet med 12 poeng fra 2006 til 2015, og i lesing økte gjennomsnittet med 29 poeng i samme periode. Selv om man trekker fra 2-3 poeng, er framgangen i lesing betydelig. Det er derfor ikke grunnlag for å endre tolkningen av resultatene. Det er riktig å beskrive de norske resultatene i PISA 2015 som positive.

Fredrik Jensen
prosjektleder PISA 2018

Marit Kjærnsli
prosjektleder PISA 2015
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo

Digitalt press på opplæringslova

Det digitale læreboktilbudet NDLA i vidaregåande skule er heftig debattert, og det er usemje om tilbodet blir brukt så mykje i skulane at det forsvarer utgiftene til å drive det. I dette ordsiftet legg Noregs Mållag inn eit solid forsvar for NDLA.

For dei som skriv nynorsk her i landet, gjer NDLA ein viktig jobb. Det er fordi NDLA som ein offentlig aktør konsekvent leverer det digitale læreboktilbudet på både nynorsk og bokmål.

Sjølvsagt om den tradisjonelle papirlæreboka framleis er mykje brukt i klasseromma, er det mange lærarar som tek i bruk digitale ressursar i undervisninga.

Utdanningsdirektoratet, kommunane og fylkeskommunane må ta på alvor at det «daglege digitale påfyll» fyller meir og meir av undervisningstida i alle skular, og at det meste av det må reknast som lære-

middel etter lova. Derfor må Utdanningsdirektoratet så snøgt som råd er føre tilsyn med dette feltet, for no sit kommunane og kontrollere seg sjølve. Det må bli skjerpa kontroll med at skular og kommunar ikkje bryt opplæringslova.

I ein meir og meir fragmentert lærebokmarknad er det viktig at ei ny opplæringslov vert oppdatert med dagens digitale røyndom og slår fast at alle små og store digitale læringsressursar som vert brukte i skulen, kjem på både nynorsk og bokmål.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag og tidlegare lektor i vidaregåande skule

NDLA leverer, som ein offentlig aktør, konsekvent det digitale læreboktilbudet på både nynorsk og bokmål, skriv Magne Aasbrenn.

SKJERMUMP FRÅ NDLA SIN NETTSTAD

PFDK MOOC

Har du den digitale kompetansen du som lærer trenger? PFDK-MOOC er et helt nytt studietilbud, som gir solid kunnskap om hvordan læreren kan og bør bruke sin digitale kompetanse for å tilrettelegge for elevenes læring og oppnåelse av kompetansemålene i de ulike fagene.

30 STUDIEPOENG

15 stp: generell innføring i hva det innebærer å være en profesjonsfaglig digital kompetent lærer

15 stp: profesjonsfaglig digital kompetanse i henholdsvis språk, realfag, samfunnsfag / KRLE og estetiske fag.

Studiet leveres som et samarbeid mellom Høgskulen på Vestlandet og Høgskolen Sørøst-Norge

- 100 % nettbasert
- Gratis
- Del av Utdanningsdirektoratets kompetanse for kvalitet

SØKNADSFRIST 1. MARS

www.hsn.no/pfdk

www.hvl.no/pfdk

Høgskulen på Vestlandet

HSN Høgskolen i Sørøst-Norge

● Til «Flere lærere ga ikke bedre karakterer, men mindre sykefravær»

Skole er ikke OL

Forsøket med flere lærere på ungdomstrinnet ga ingen målbar økning i karakterene. Men rektorer rapporterer om lavere sykefravær og bedre trivsel, skriver Utdanningsnytt.no 12. desember 2017.

Å konkludere på bakgrunn av målinger basert på tallkarakterer er en forhastet kortslutning. Denne type måling er altfor ubestemt. Den reduserer skolen til en beregningsbar størrelse, løsrevet fra historie, fagtradisjoner og lærergjerninger. Rapporten blir en teknikk for å uttrykke «noe», og skolen sett i en slik form blir bare latterlig.

En slik styringsmåte definerer elevene og lærerne innenfor et ubarmhjertig slaveri. Dette er å redusere elever til tall, til enkeltprestasjoner på eksamen og å gjøre læreren og dannelsesopp-

draget til historie. Å konkludere på bakgrunn av enkeltelevers tallkarakterer til eksamen innebærer en relativisering av kunnskap, av læreren, av skolen og læringsoppgavet.

Her bør myndighetene være seg sin oppgave bevisst og ta vare på kallet til lærere og alvor i lærergjerningen. Her bør en søke å forstå skolens indre vesen, som læreren forvalter, og grunnformene i det faglige og sosiale oppdraget. Skolen er ingen konkurransearena der man måler resultater som i olympiske leker, men en dannelsesinstitusjon som inngår i historiens plan, og det er myndighetens oppgave å hegne om dette utgangspunktet.

Heidi Stakset

Å konkludere på bakgrunn av enkeltelevers tallkarakterer til eksamen innebærer en relativisering av kunnskap, av læreren, av skolen og læringsoppgavet, skriver Heidi Stakset. ILL. LARS AURTANDE

● Til «– Fagforeningene bør bli flinkere til å snakke enkelt om pensjon»

Vi kan vinne mot arbeidsgiverne

«Unio og deres forbund fikk ris og ros for kommunikasjonen med medlemmene under Unio-konferansen på Sundvolden hotell i Buskerud før jul. Men kommunikasjonsekspertene er enige om én ting: snakk enklere om pensjon», skriver Utdanningsnytt.no 7. desember 2017. Førstelektor i retorikk ved Høgskolen i Østfold, Mari Kjos Helum, ble sitert: «Hjernen min blir som grøt når jeg hører fagforeninger snakke om pensjonsspørsmål. Det blir for lite konkret og for abstrakt.»

Min kommentar er: Vår fagforening gjør ikke annet enn å snakke. De må handle, men først må de stikke fingeren i jorda. Pensjonstoget har gått. Unio står igjen på perrongen og synes synd på seg selv.

Kommer du inn i læreryrket etter fylte 37 år, mister dagens pensjonsordning, der vi tvangstrekkes tusen kroner i måneden, veldig fort sin verdi. Flere samlede storting har vedtatt at pensjonsordningen for offentlig ansatte er for god, så i framtiden blir det verre. Glem fortiden, og skap nye løsninger uavhengig av arbeidsgiver for medlemmene. Når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår

de siste 20 årene, er det helt klart at arbeidsgiver har gitt og gir blaffen i oss som individer og som yrkesgruppe.

Fagforeningen må etablere en kollektiv, frivillig pensjonsordning som er mer gunstig for medlemmene enn en privat pensjonsordning. Ekstra pensjon kan gjøres til en intern sak for forbundets medlemmer. Med pensjonsspørsmålet ryddet av veien, er en av de viktigste hindringene for å gå til full krig mot arbeidsgiver, borte. Da kan fagforeningen vår konsentrere seg om å føre oss ut i «krigen» for å ta igjen det tapte når det gjelder lønn og arbeidsforhold. Og legge grunnlaget for konkurransedyktig lønns- og arbeidsbetingelser.

Om vi medlemmer også avviser det elendige forhandlingsresultatet fagforeningen oppnådde når det gjelder arbeidstidsavtalen, er lenkene virkelig av, og vi kan ta på boksehanskene. For vanlige folk vet hvor viktig lærerfunksjonen er for barna deres. De vet at en god lønn som gjør at læreren kan konsentrere seg om å gjøre en god jobb og føle seg verdsatt, er like viktig for lærere som for andre voksne med substans og

kompetanse. Myten om at vi har korte arbeidsdager, lang ferie og kjempegode pensjonsordninger, er vanskelig å endre. I realiteten har mange med lang utdanning i andre yrker større arbeidstidsfleksibilitet, langt bedre grunnlønn og ved lange arbeidsdager får de tillegg pålagt i arbeidsmiljøloven.

Arbeidstakere utenfor skoleuniverset, som tross alt utgjør storparten av opinionen, vet at lærere er underbetalte. Ikke minst ønsker de at deres barns lærere skal være godt betalte og motiverte, ikke underbetalte og demotiverte. Velger vi å kjempe om noe annet enn pensjon og arbeidstid, kan vi vinne opinionen og dermed en «krig» med arbeidsgiverne. En del av en slik seier vil være en lønn som er god nok til at vi også kan ordne vår tilleggsinntekt når vi slutter i arbeidslivet.

Torleif Remme

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspellass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Vi tek imot debattstoff på e-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

● Til «For Charlotte er det viktigere å lære barna å være en god venn enn tall og bokstaver»

Læring på det enkelte barns premisser

I Danmark er det krav om å gjøre barnehagebarna skoleklare. For pedagog Charlotte Dahl Søby er det viktigere å lære barna å være en god venn enn tall og bokstaver, skriver Utdanningsnytt.no 27. desember 2017.

Hva med begge deler? Kanskje vi skulle slutte å være så redde for å la barn få lære verktøyene for å kunne lære mer, lære å tenke selv, utfolde seg kreativt, uten maler med mer?

Når det gjelder bokstaver og lesing, er den sensitive læringsperioden rundt fire års alder, for mange langt tidligere, altså tidspunktet for når barn er mest interessert og mest mottakelige for

akkurat denne lærdommen. Venter man, kan man risikere at barna mister interessen og at innlæringen blir tyngre.

Barn elsker å lære. Jeg synes det er merkelig at enkelte barnehager og pedagoger bevisst ignorerer dette essensielle primære behovet hos barn, for trivsel og lykkefølelse i livet. Det handler om en iboende medfødt indre motivasjon for læring, og mestringsfølelse ved ervervelse.

Barn har stor læringskapasitet og har da ingen problemer med å lære seg å både å være venn og tall og bokstaver i barnehagen, eller å regne og lese for den saks skyld. Det er da ikke slik at den

ene kunnskapen utelukker den andre. Mange barn kjeder seg faktisk i barnehagen, fordi de lærer altfor lite. De får for få utfordringer.

Spørsmålet man i stedet burde diskutere, er om barn bør tilbringe så mye tid i barnehage, og om det er riktig å begynne som ettåring, og om ikke barn har det bedre med en mindre institusjonalisert barndom hvor læring i langt større grad kan skje på det enkelte barns egne premisser. Barn er forskjellige.

Irene Brenna

Styrerutdanningen

Er du styrer og vil bli en bedre leder?

-I dette studiet vil du som styrer tilegne deg innsikt i egen lederrolle og praksis, samt kompetanse til å utvikle barnehagen. I vår utdanningsprofil legger vi vekt på generell forskning og teori om organisasjon og ledelse, samt det spesielle ved å være leder i barnehage.

Innhold og kompetanseområder

- Å være leder
- Samarbeid og organisasjonsbygging
- Styring og samfunnsoppdrag
- Å lede barnehagens omsorgs- og læringsmiljø
- Utvikling og endring i barnehagen

Fakta

- 30 studiepoeng på masternivå.
- Studiet er samlingsbasert og tas på deltid over tre semestre.
- Undervisningen veksler mellom forelesninger og arbeid i grupper.
- Etter fullført lederutdanning kan du søke innpass på masterprogrammer i ledelse.
- Fullført utdanning gir mulighet til å delta på årlige alumnisamlinger.
- Studiet er en del av Nasjonal styrerutdanning og gjennomføres på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.
- Søknadsfrist 1. mars 2018

Mer informasjon - www.hioa.no/styrerutdanningen

● **Til «Ap-veteran savner politikere med yrkesfag:
– Kan ha ført til valgnederlaget»**

Solidaritetstanken er i ferd med å forsvinne

Ap-veteranen Yngve Hågensen og Jonas Bals, tidlegare rådgjevar for Ap-leider Jonas Gahr Støre, meiner Arbeiderpartiet står i fare for å miste grepet om arbeidarklassen, skriv Utdanningsnytt.no 17. desember 2017.

Det er svært tragisk at det solidariske tankegodset forsvinn i det norske samfunnet. Samfunnsutviklinga dei siste 30 åra har ført til enorme endringar. Industriarbeidsplassane har vorte sterkt nedbygde, poststellet er nedlagt i by og bygd til fordel for «post i butikk» og kommersiell målsetjing. Solid yrkesfagleg utdanning vart borte med Reform-94. Utprega sosial dumping skjer i stor grad i byområda, med innleigde firma frå andre land.

Det har visst gått opp for politikarane at den «dyktige og solide handverkaren» forsvann med det moderne skulesystemet, eit skulesystem først og fremst retta mot bykulturen.

Einskapsskulen har fått konkurranse med utbygginga av privatskular i Bygde-Noreg. Når bygdeskulane vert lagt ned, etablerer foreldre private skular fordi dei ikkje ynskjer å senda seksåringer milevis med skulebussen på rasfarlege vegar i Distrikts-Noreg. Reform -97 var sjølvstendig innretta mot bykulturen og byskulen med konsentrert geografi og demografi. Frå fallet i vidaregåande ligg på 30 prosent. Kanskje viser det at elevar framleis har to i seg til å motstå eit vanvitug skulepress som gradvis har utvikla seg sidan 2002.

Det var vel ikkje utan grunn ein hadde ulikt lovverk for byfolkeskulen og landsfolkeskulen? Omkring 1985 fekk den enkelte kommune det økonomiske ansvaret for skulebudsjettet, tidlegare var dette sentralstyrt frå departementet som slik også fekk god oversikt over inndeling av skulekrinsar. Sjølv i dag snakkar ein om nedlegging av «grendeskular», men eg undrar kvar dei finst? Grendeskulane forsvann med sentraliseringsbølga på 1960-talet. Dei siste 20 åra har bygdeskule etter bygdeskule i Distrikts-Noreg vorte lagt ned. Mange byskular er samtidig overfylte, i gamle tronge klasserom, staselege bygg, men her har Civita-kulturen tatt heilt over. Det er konkurranse både skulane i mellom, og mellom privatskulane og dei offentlege skulane. Samtidig smuldrar solidaritetstankegangen bort i byråkratisk leiarskap

med direktørar og utspjåka leiarideologi. Alle fortel lærarane korleis yrket skal utførast, lærarstanden sjølv har visst ikkje ytringsrett lenger?

Me som har opplevd oppsvinget i skulesektoren på slutten av 1960-talet med storstilt nytenking og etablering av ungdomsskulen i heile landet, ser sjølvstendig fallet på skulesektoren fordi einskapsskulen står for fall. Reformene i skulen har vore gedigne eksperiment frå politisk hald, der både det som har fungert godt, og det som ikkje har fungert, er luka bort.

Tiltrua og tilliten til det solidariske samfunnet passar vel neppe saman med den moderne leiarstrategien i New Public Management og det økonomiske styresettet som har vore eit leiarmantra sidan 2002. I valkampen i 2017 var det lite merksemd om Nav-reforma i 2011, der me som seniorar må bruka dei siste kreftene for å oppnå opparbeidde rettar. Er det rart apatien og interessa for demokratiske val smuldrar bort både blant yrkesutøvarar og arbeidstakarar?

Jan Magne Rinde

Den «dyktige og solide handverkaren» forsvann med det moderne skulesystemet retta mot bykulturen, skriv J. Rinde. Her ser vi Per Palle Storms «Arbeidermonument». **FOTO** KJETIL REE, LISENS CREATIVE COMMONS ATTRIBUTION SHAREALIKE 2.5

● **Digitale læringsplattformer**

Uønsket monopol

Rett før jul ble Høyre enig med Frp, Venstre og KrF om å bruke 50 millioner kroner til bedre læremidler i grunnskolen og til å forhindre utviklingen av monopollignende tilstander. Det er bra, men skoleledere og skoleeierne må også sterkere på banen for å sikre mangfold og kvalitet i skolenes bruk av digitale læremidler.

Nasjonal Digital Læringsarena (NDLA) ble opprettet i 2006 og mottar støtte til vidaregåande skole i 18 av 19 fylker. Totalt mottar NDLA 70 millioner kroner årlig. Størstedelen av midlene går til gratis digitale læremidler. Det betyr at andre leverandører må konkurrere mot produkter som er forhåndsbetalt av fylkeskommunene. I praksis er dette et monopol-lignende marked. Det har ført til at digitalmarkedet for vidaregåande skolen nærmest har stoppet helt opp.

Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet og Lektorlaget har alle vært kritiske til både kvaliteten og utviklingen i bransjen. Vi må slippe til flere aktører. Det er på høy tid at vi sikrer likere vilkår og mer konkurranse.

I grunnskolen er det, i motsetning til i vidaregåande skole, et større mangfold av aktører som tilbyr digitale læremidler. Markedet er tredoblet på tre år og omsetningen ligger på over det dobbelte av vidaregåande skole. Ordningen som innbefatter 50 millioner kroner bidrar til innkjøp og utvikling av markedet i grunnskolen og forhindrer monopollignende situasjoner slik det er i den vidaregåande skolen. Vi trenger ikke gå lenger enn til Danmark for å se en god løsning på dette, uten at den norske modellen dermed trenger å bli en blåkopi.

De siste årene har vi fått mange spennende norske lærespill i skolen. Suksesshistorier som spørrelek-plattformen Kahoot og matematikk-plattformen Dragonbox gir håp om en stor ny digital satsing i samarbeid med forlagsbransjen og utdanningsteknologi-bedriftene.

Vi trenger et nasjonalt løft for digitale læremidler i grunnsopplæringen som bidrar til økt tilpasset opplæring på individnivå og universelt utformet, slik at alle elever får en bedre skolehverdag ved hjelp av nye læremidler. I denne debatten må skoleledere og eiere også bidra med en enda sterkere stemme. Skal norske elever kunne strekke seg mot nye høyder, må læremidlene henge med.

Norunn Tveiten Benestad
stortingsrepresentant for Høyre
medlem av kommunal- og forvaltningskomiteen

Rett på sak

● Til «Se hele oversikten: Under 2 av 10 topp-politikere har yrkesfag»

Ap ingenting for vanlige arbeidere

Færre enn 2 av 10 topp-politikere har yrkesfag. Kun Fremskrittspartiet spiller befolkningens utdanning. Dette kan ha bidratt til Arbeiderpartiets valgnederlag i høst, skriver Utdanningsnytt.no 14. desember 2017.

Det som er mye mer utrolig, er at Arbeiderpartiet er såpass store, selv om vi vet at i alle år med Ap-politikk har den vanlige arbeideren kommet dårligst ut. Industrierbeideren, butikkarbeideren, lagerarbeideren eller «gutta på gølv» sitter alltid igjen med minst penger i lommeboka etter at skatter og avgifter er betalt.

I landet som kniver om førsteplassen som verdens dyreste land, er det de ansatte med vanlige lønningsutbetalinger som flås økonomisk på alle måter. Det er nok rundt 100 år siden Ap hadde noe for seg, som motvekt mot jåleklassen som herjet samfunnet. I dag er faktisk Frp arbeiderens og «stå på»-personens beste parti. Eller man kan bli hel- eller halvkommunist, slik at alle får like lite, samt at samfunnet raseres for velferd og utvikling.

Jan Eide

Delta i debatten
på Utdanningsnytt.no

● Lærerrekruttering

Viktigere enn noen gang

● Hedda Eia Vestad

leder, Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

ILL.FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK

Rekruttering av lærere har lenge vært på agendaen og blir nå viktigere enn noen gang.

I februar behandler Stortinget forslag om norm for lærertetthet, kompetansekrav og opptakskrav. Det er allerede i dag et stort behov for flere lærere i skolen. Norm for lærertetthet vil øke dette behovet. Om bare et par år vil vi trenge nesten 7000 nye lærere. Vi må rekruttere flere lærere, og beholde dem vi har!

Mange søkere til lærerutdanningene kan ikke være eneste mål for om man lykkes med rekruttering. Viktigere er å rekruttere til læreryrket. Å få flere lærere i skolen er et langsiktig arbeid. Fokuset må ligge på en helhetlig pakke som gir oss flere lærere inn og som gjør at vi mister færre. Reserverstyrken av lærerutdannede i Norge er stor! Rekrutteringen må lykkes i flere ledd. Lærerstudenter som rekrutteres til utdanningene, må i større grad fullføre. Lærerstudentene som har fullført, må begynne i lærerjobb og bli der.

Vi jubler for lærernormen. Tiltaket virker rekrutterende, gir bedre arbeidsvilkår for lærerne og en bedre hverdag for elevene. Normen er med på å gjøre læreryrket attraktivt og sikre mer tid til hver elev. Derimot bidrar kompetansekravene med tilbakevirkende kraft til å hemme rekruttering og demotivere lærerne. Å «avskilte» 33 000 lærere samtidig som det er et stort behov for lærere i skolen, er galimatias. Om

kompetanse er så viktig, hvorfor skal dagens elever undervises av ufaglærte?

Vi trenger å tenke mer helhetlig rundt det å rekruttere lærere. Først og fremst må vi beholde dem vi har. Der er kompetansekravene kontraproduktive. Om vi er mot kompetanse? Pølsevev. Pedagogstudentene er for at det skal stilles krav til kompetanse til lærere og for at det satses massivt på videreutdanning. Men vi er totalt imot at erfarne lærere skal «avskiltes», devalueres og demotiveres ved å innføre et krav med tilbakevirkende kraft.

At «avskiltingen» er gjort med et pennestrøk, henger dårlig sammen med verdien av lærernes erfaring, kunnskap, kompetanse og vilje til faglig oppdatering. Når vi dessuten har et stort behov for flere lærere, et behov som vil øke betraktelig – da snakker vi potensiell lærerkrise.

Flere gode tiltak kan bidra til rekruttering: Å gjøre lærerstudiet attraktivt gjennom å være krevende og motiverende, med dyktige lærerutdannere og kvalitet i praksis. Å gjøre overgangen fra utdanning til yrke tryggere med å satse på veiledning av nyutdannede lærere. Og sist, men ikke minst: Lærernormen viser at det lyttes til lærerne og at arbeidsvilkårene er noe av det viktigste for å gjøre yrket attraktivt. Vi gir oss ikke når det gjelder kompetansekravene. Vi som er under utdanning trenger disse dyktige, erfarne lærerne som våre kolleger. Og elevene, de trenger oss.

De tause barna

● **Kathe Lundahl**
ansvarlig for Byomfattende team for barn og unge med selektiv mutisme i pedagogisk-psykologisk tjeneste Oslo

FOTO PRIVAT

Artikkelen er blitt til i samarbeid med Irene Alnæs, Marte Emilie Eide, Guro Ramsøy-Halle, Mari Flatset Kanck, Cis Brøvig Pedersen, Toril Elisabeth Småge, Anne Marte Kulsrud og Bodil Feldberg

Denne kronikken handler om hvordan vi kan hjelpe barn og ungdom som ikke våger å snakke i barnehagen og på skolen.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

«Vi kan ikke hjelpe henne når hun nekter å snakke med oss ...»

«Hun kan hvis hun vil ...»

«Om vi bare presser litt hver dag, må han jo si noe til slutt ...»

Disse utsagnene er hentet fra pedagoger i barnehager og skoler med ansvar for barn og ungdom med selektiv mutisme. Utsagnene er ikke ondsinnede, men illustrerer godt hvor lite kunnskap det er om barn og unge med denne tilstanden.

Barn og unge med selektiv mutisme misforstår ofte, ikke bare blant folk flest men av ansatte i barnehagen, av lærere i skolen og dessverre også av fagfolk i hjelpeapparatet. Dette fører til at altfor mange får tilfeldige hjelpetiltak, om de får hjelp i det hele tatt.

I noen kommuner er hjelpetilbudet til barn og unge med selektiv mutisme helt fraværende både i pedagogisk-psykologisk tjeneste og i spesialisthelsetjenesten for barn og unges psykiske helse (BUP). Det er et paradoks for en tilstand som har en lik forekomst som blant annet autisme, som det fins tydelige retningslinjer for på alle nivåer i spesialisthelsetjenestene og i det pedagogisk-psykologiske hjelpesystemet.

I pedagogisk-psykologisk tjeneste i Oslo har vi lenge hatt et byomfattende og spesialisert hjelpetilbud til førskolebarn og skoleelever med selektiv mutisme. Med denne artikkelen, som er basert på våre erfaringer fra praksisfeltet, håper vi å øke oppmerksomheten om en gruppe barn og ungdom som selv ikke er i stand til å gjøre oss oppmerksomme på dem.

Hva er selektiv mutisme?

Selektiv mutisme er en angsttilstand som rammer ca. 1 prosent av barnebefolkningen og beskriver barn og unge som er konsekvent taue i én eller flere bestemte sosiale situasjoner eller overfor bestemte personer, til tross for at de har talespråk og kan snakke. Som regel er de taue i spesifikke situasjoner, eller gjennom hele dagen i barnehagen eller på skolen, men snakker normalt og fritt når de er hjemme sammen med den nærmeste familien.

Tilstanden kan ha alvorlige ringvirkninger for barn og ungdom, både sosialt og faglig, dersom de ikke får rett hjelp. Noen barn kan være i barnehagen en hel dag uten å ha laget så mye som en lyd, og de sier heller ikke fra til en voksen dersom de har skadet seg eller om de trenger hjelp til noe. Enkelte går gjennom et helt skoleløp uten å ha snakket med en eneste lærer. Noen går ut av videregående skole uten vitnemål fordi de ikke klarer å formidle kunnskap muntlig, noe som er blitt et krav i så å si alle fag.

Diagnostisk forstås selektiv mutisme i dag som en angstproblematikk som forekommer samtidig med andre angstlidelser, oftest sosial angst (American Psychiatric Association, 2013). Tilstanden oppstår som regel i tidlig førskolealder (to til fem års alder), men erfaringer viser at de fleste barna henvises til hjelpeapparatet først i tiden rundt skolestart. En del henvises ikke før de er kommet langt ut i skoleløpet, noe som er svært problematisk fordi tidlig innsats er helt avgjørende for prognosen (Ørbeck, Johansen, Lundahl og Kristensen, 2012 og Ørbeck, Stein og Pripp 2015). Litt flere jenter enn gutter utvikler selektiv mutisme. Mange kan ha andre samtidige vansker innen språk og motorikk som de trenger tilrettelegging for, noe som understreker viktigheten av grundige kartlegginger og utredninger før man iverksetter hjelpetiltak. Tospråklige barn og unge er overrepresentert, noe som kan ha å gjøre med at de møter språklige og sosiale forventninger på flere språk.

Selektiv mutisme må alltid separeres fra sjenanse, fåmæltighet og fra total mutisme. Det som skiller selektiv mutisme fra barn som er sjenerte, er at de som er sjenerte likevel begynner å snakke mer når de er blitt trygge, mens ved selektiv mutisme vedvarer tausheten selv om barna kan føle seg trygge i en situasjon (Johnsen & Wintgens, 2016). Total mutisme, som går ut på at barnet eller den unge slutter å snakke i alle situasjoner, er sjelden og assosieres som regel med traumer, psykoser og gjennomgripende utviklingsforstyrrelser, altså tilstander som krever en helt annen behandlingstilnærming.

«Jeg skulle ønske at jeg var som de andre, at jeg turte å snakke på skolen, men ordene har satt seg helt fast, de kommer ikke ut ...» (elev, 3. trinn).

Hovedsymptomet ved selektiv mutisme; den spe - >

«Gradvis eksponering av det som barnet frykter; nemlig å snakke, står helt sentralt i behandlingen.»

sifikke tausheten, handler ikke om en bevisst eller viljestyrt atferd fra barnets eller den unges side. Barn og ungdom med selektiv mutisme vil snakke, men de klarer det ikke.

De aller fleste barn og unge som vi møter, er fortvilet for at de ikke klarer å si noe i situasjoner hvor voksne eller andre barn henvender seg til dem eller spør dem om noe. De forstår ikke selv hvorfor ordene ikke kommer ut, og de vet heller ikke hvordan de skal løse det når tausheten først har satt seg og blitt et mønster. De er livredde for å bli oppfattet som frekke, avvisende eller manipulerende. De fleste barn og ungdom med selektiv mutisme viser stor grad av engstelse i situasjoner hvor det forventes tale, og man kan si at deres måte å «løse» denne engstelsen på, er å bli tause. Etter hvert blir dette en vane, og «løsningen» blir et problem.

Byomfattende team for barn og unge med selektiv mutisme i Oslo

Ved pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i Oslo har vi tatt grep for at barn og ungdom med selektiv mutisme og de som står i fare for å utvikle tilstanden, skal få tidlig og kunnskapsbasert hjelp direkte i barnehagen og skolen. I forbindelse med en pilot-behandlingsstudie (Ørbeck, Johansen, Lundahl, Kristensen, 2012) og et sideprosjekt til denne studien ved PP-tjenesten i Oslo, oppdaget vi to ting. Svært mange ble henvist til PP-tjenesten først langt opp i barneskolealder, samtidig som mange tospråklige skolebarn med tydelige symptomer på selektiv mutisme ble forstått ut fra tospråkligheten alene. Vi så derfor at det var nødvendig med en praksisendring for hvordan disse barna ble forstått, behandlet og fulgt opp av PPT. Det vi også oppdaget, var at det disse barna stort sett fikk av «hjelpetiltak» i skolen, var spesialundervisning. Spesialundervisningen var sjelden tilpasset den enkeltes behov, var ikke basert på kunnskap om tilstanden og rettet seg utelukkende mot i hvilken grad elevene skulle avvike fra læreplanens kompetansemål i fagene. Mange fikk læringsmål langt under sitt utviklingspotensial, noe som ikke hjalp på problemet med den spesifikke tausheten i det hele tatt, tvert imot.

Det byomfattende teamet i PPT bistår i dag Oslos pedagogiske fagsentre i bydelene, barnehagene og skolene med veiledning om hvordan symptomer på selektiv mutisme kan oppdages tidlig, iverksetting

av forebyggende tiltak og tilrettelegging i barnehager og skoler. Samtidig utreder teamet, og arbeider med, barn og unge som allerede har utviklet tilstanden og fått diagnosen. Vi har prioritert kunnskapsformidling og veiledning til dem som arbeider med de yngste barna. Vi ser at det hjelper ved at stadig flere tar kontakt i en tidlig fase, slik at vi får satt i gang tiltak før barna begynner på skolen.

Vi samarbeider også med barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (BUP), som har ansvaret for diagnostisering av selektiv mutisme. Vi erfarer at der vi får etablert gode tverrfaglige samarbeidsrutiner mellom PPT og BUP rundt barn og unge med selektiv mutisme, får vi de beste resultatene av hjelpetiltakene. Vi har imidlertid fortsatt en lang vei å gå før vi får et godt tverrfaglig hjelpetilbud til disse barna både i Oslo og ellers rundt om i landet.

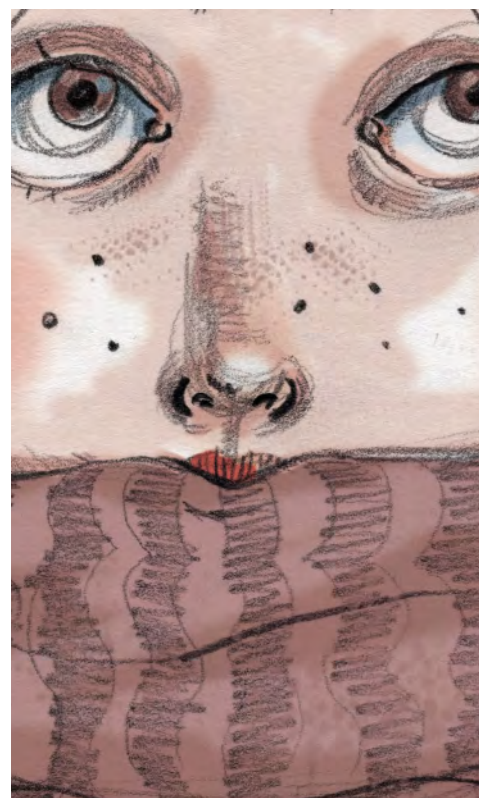
Vi blir i dag kontaktet av fortvilede foreldre, lærere og fagansatte i hjelpetjenestene over hele landet. Ofte gjelder det da barn og unge som har vært låst fast i et taust mønster i årevis uten å ha fått hjelp, noe som gjør inntrykk.

Hvordan hjelpe?

Selektiv mutisme kan sies å være en arena- eller situasjonsspesifikk problematikk, og derfor bør hjelpetiltakene settes inn der problemet forekommer, det vil si direkte i barnehagen og skolen. Kontrollerte behandlingsstudier fra Norge (Ørbeck, Stein, Wentzel-Larsen, Langsrud, Kristensen, 2014) og internasjonalt (bl.a. Bergman, 2013) viser at gradvis eksponering av det som barnet frykter; nemlig å snakke, står helt sentralt i behandlingen av selektiv mutisme.

Tidlig oppdagelse og tidlig innsats

Hvordan barn og unge med selektiv mutisme kommuniserer og samhandler med andre, varierer mye. Mange er helt tause og har et monotont ansiktsuttrykk. De viker unna for øyekontakt, svarer ikke på spørsmål og tar heller ikke initiativ til å snakke eller kommunisere på andre måter. De stivner helt dersom noen henvender seg til dem fordi de blir redde for at det ventes at de skal svare tilbake, noe de ikke klarer. Andre kan være mer kommunikative og bruker varierte former for ikke-språklig kommunikasjon for å formidle behov eller for å svare på spørsmål (for eksempel rister på hodet eller nikker, viser eller

peker). Noen kan snakke i samspill med utvalgte jevnaldrende, for eksempel ute i barnehagen eller skolegården, men når en voksen kommer, stivner de helt og blir tause. En del barn snakker heller ikke med foreldrene sine når andre er i nærheten, noe som er sårt og vanskelig for foreldrene. Denne variasjonen i kommunikasjonsmønster fører ofte til at det oppstår spekulasjoner og misforståelser om årsaker, noe som er uheldig og kan sperre for et nødvendig og godt samarbeid mellom barnehager eller skoler og foreldre.

Ikke vent og se!

Tidlig innsats er helt avgjørende. Mange lurar på hvilke risikotegn de skal se etter for å kunne komme tidlig til med hjelpetiltak. Her er noen viktige tegn man bør være oppmerksom på:

- Barn med et tilbaketrukket temperament, barn som er sterkt sjenerte eller engstelige og som snakker lite og ugjerne, ikke deltar i sosiale aktiviteter samt tospråklige barn med denne atferden, kan være i risikozonen for å utvikle selektiv mutisme.

- Vær oppmerksom på tospråklige barn og ungdommer som er tause. «Han kan jo ikke norsk ennå» er en vanlig kommentar fra lærerne når vi møter tospråklige elever som ikke snakker. Noen ganger kan det være riktig, men som regel viser det seg at barnet eller den unge har plager med angst og er hemmet

«Mange av de aller yngste barna kan faktisk glemme seg og «bryte lydmuren» spontant nettopp i situasjoner hvor man tuller og tøyser i en lek eller aktivitet.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

«Det sentrale er at alle voksne rundt har en forent forståelse for at den spesifikke tausheten ikke er viljestyrt fra barnets side.»

slik at de heller ikke våger å snakke i situasjoner der de bruker morsmålet.

- Barn som vegrer seg for å delta i sosial samhandling med andre barn.

- Utlosende faktorer kan være overganger som barnehagestart, bytte av avdeling i barnehagen, skolestart, hyppig utskiftning av personal, sinte voksne eller å bli stilt overfor store forventninger både fysisk og språklig.

- Overganger som fra barnehage til skole er hverdagsstraumer som de fleste barn kan oppleve som vanskelig og stressende, men de kommer seg gjennom det etter en tid. Hos barn med et sårbart og tilbaketrukket temperament og med en engstelig personlighet kan slike situasjoner bli altfor overveldende og angstskapende, slik at «løsningen» på ubehaget blir at barnet slutter å snakke.

Defokusert kommunikasjon

En rød tråd i alle former for behandling og tiltak, både for barn som er i risiko for å utvikle selektiv mutisme og for dem som har utviklet problemet, er bruk av defokusert kommunikasjon (Kristensen 2005). Defokusert kommunikasjon går ut på at man reduserer stressfaktorer i barnets eller den unges omgivelser og fjerner alle former for press på og forventninger til det å snakke, og heller retter oppmerksomheten mot noe utenom barnet eller ungdommen selv. Her kan man benytte spill, en aktivitet, en bok, hva som helst som kan få barnet eller den unge til å slappe av ved at fokuset ikke er direkte rettet mot ham eller henne. Det å unngå å stille direkte spørsmål som «hva mener du? hva vil du ha/gjøre? ...» med mer, og heller stille undrende spørsmål som «jeg lurer på ... /mon tro om ...», kan gjøre det lettere for barnet/den unge å svare. Humor virker alltid avslappende. Vi har erfart at mange av de aller yngste barna faktisk kan glemme seg og «bryte lydturen» spontant nettopp i situasjoner hvor man tuller og tøyser i en lek eller aktivitet.

En viktig huskeregel er at dersom et barn eller en ungdom plutselig sier noe, må man gjøre «miner til slett spill» og late som ingenting. Det å lage for mye

oppstuss rundt at barnet svarer eller snakker, kan medføre at de stopper opp igjen.

Det er også vesentlig at den som har det pedagogiske ansvaret for barnet eller den unge, signaliserer direkte til barnet eller ungdommen at man ikke skal presse dem til noe som de ikke klarer, men hjelpe dem i små skritt av gangen. Når barnet eller den unge er blitt fortrolig med en voksen og trygg på kommunikasjonsformen, kan man forsøke å tøye kommunikasjonen i små skritt av gangen. Det sentrale er at alle voksne rundt har en forent forståelse for at den spesifikke tausheten ikke er viljestyrt fra barnets side. En ungdomsskoleelev sa det slik: «Det at alle lærerne nå vet at jeg ikke er taus med vilje, og at de ikke presser meg til å si noe, gjør at jeg kan konsentrere meg om læringen i timene uten å være redd.»

Hvor kan man få hjelp?

Diagnosen selektiv mutisme skal alltid stilles i spesialisthelsetjenesten (BUP). Fastlegen, skolelegen eller PPT kan hjelpe med henvisning til BUP. Foreldre, barnehager og skoler kan også henvises til PPT, som skal utrede og vurdere behov og eventuelle særskilte rettigheter som barna kan ha i henhold til Opplæringsloven, noe som er viktig for skoleelever i ungdomstrinnet og i videregående skole når det gjelder muntlige fagkrav. Ansatte både i BUP og i PPT kan veilede foreldre og komme til barnehagen eller skolen for å gi råd og veiledning til personalet og for å følge opp det enkelte barn eller ungdom.

En veileder for hjelpeapparatet (Lundahl, Ørbeck og Kristensen, 2012) beskriver viktige henvisnings- og utredningsrutiner og pedagogiske hjelpetiltak inkludert prinsipper for veiledning til pedagogisk personell i barnehager og skoler. I en liten bok «Hva kan jeg fortelle deg om selektiv mutisme?» (Johnsen og Wintgens, 2013), får vi høre et barns historie om hvordan det er å være rammet av tilstanden.

I et norsk kapittel om selektiv mutisme i en nettbasert internasjonal fagbok (Ørbeck, Manassis, Overgaard og Kristensen, 2016), beskrives tilstanden mer inngående sammen med ulike behandlingstilnærminger som klinikere kan bruke.

Referanser:

American Psychiatric Association (2013): Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5. Washington D.C.: American Psychiatric Association.

Bergman, L.R (2013): Treatment for Children with Selective Mutism. An Integrative Behavioral Approach. New York: Oxford University Press.

Johnson, M. & Wintgens, A. (2016): The Selective Mutism Resource Manual. UK: Speechmark Publishing Ltd.

Johnson, M. & Wintgens, A. (2013): Hva kan jeg fortelle deg om selektiv mutisme? En guide for venner, familie og fagpersoner. Kommuneforlaget.

Kristensen, H. (2005): Taushet er også tale: Selektiv mutisme hos barn og unge. I Barn i Norge: «Se meg». (Årsrapport, side 17-25). Oslo: Voksne for Barn.

Lundahl, K., Ørbeck, B., Kristensen, H. (2012): Selektiv mutisme hos barn og unge. En revidert veileder for PPT. Forum for Psykologer i Kommuner / Fylkeskommuner (FPKF).

Ørbeck, B., Manassis, K., Overgaard, K.R., Kristensen, H.: Selective Mutism. In Rey, J.M. (ed): IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health (norsk utgave). Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions 2016. <http://iacapap.org/wp-content/uploads/F.5-MUTISM-NORWEGIAN-2016.pdf>

Ørbeck, B., Stein, M.B., Pripp, A.H. m.fl. (2015): Selective Mutism: Follow-up Study One Year after End of Treatment. European Child and Adolescent Psychiatry, 24:757-766.

Ørbeck, B., Stein, M.B., Wentzel-Larsen, T., Langsrud, Ø., Kristensen, H. (2014): A Randomized Controlled Trial of a Home and School Based Intervention for Selective Mutism – Defocused Communication and Behavioral Techniques. Child and Adolescent Mental Health, 19:192-198.

Ørbeck, B., Johansen, J., Lundahl, K., Kristensen, H. (2012): Selective Mutism: A Home- and kindergarten-based Intervention for Children 3-5 Years: A Pilot Study. Clinical Child Psychology and Psychiatry, 17:370-383.

Minneord

● Ranveig Heide

Året 2017 ble preget av den tragiske beskjeden vi mottok søndag 23. juli. Ranveig var funnet omkommet på Grytøya. Hun som var så sprek og som hadde så mange planer for fremtiden. Hun som holdt sine venner på Facebook oppdatert på hvilke merkedager vi hadde ifølge primstaven. Hun, ivrig korsanger og reiseglad lærer med så mange jern i ilden, var plutselig ikke blant oss mer. Det er ufattelig trist å tenke på.

Ranveig Heide vil for alltid stå som en markant tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Harstad og Utdanningsforbundet Troms når historiebøkene skal skrives. Hun har hatt ulike verv i vår organisasjon, også i Norsk Lærerlag for Utdanningsforbundet ble stiftet. Hun ble raskt plasstillitsvalgt etter at hun var ferdig utdannet som lærer. Hun var nestleder i Norsk Lærerlag Troms i tre år. Et verv hun nærmest ble kasta inn i, men som hun ivaretok med glans. I 1998 ble hun leder i Harstad og satt sammenhengende frem til 2011. I samme periode hadde hun også vervet som hovedtillitsvalgt, et verv hun hadde frem til høsten 2016.

Folk som tar på seg slike verv og er i dem over tid, er av et spesielt kaliber, og det var Ranveig. Hennes erfaring og engasjement ble lagt merke til både i kommunen, regionalt og nasjonalt.

På Facebook-gruppene til Utdanningsforbundet Troms og Utdanningsforbundet Harstad var det flere hundre medlemmer og tillitsvalgte som la inn kondolanser, minner og støtte. Mange trakk frem det gode humøret hennes, at hun har gitt gode råd og at hun alltid har prioritert å svare på spørsmål. Svært mange skrev det samme som vi kjenner på, at det er ufattelig og veldig trist.

Det er mang en tillitsvalgt i Troms, og andre steder i landet, som opp gjennom årene har tatt kontakt for å få råd og hjelp fra Ranveig. Og råd det fikk de som ringte.

Som tillitsvalgt var Ranveig med på mange tøffe tak. Harstad kommune har vært gjennom mange

vanskelige omstillinger og nedleggelser, og Ranveig hadde sentrale roller for å ivareta våre medlemmer på best mulig måte, og ikke minst skape en best mulig skole eller barnehage. Bar prosessene falt av sted, sa Ranveig tydelig fra. Politikere og administrasjon lyttet til Ranveig når det skulle gjøres endringer på oppvekstområdet.

For enkeltmedlemmer som av en eller annen grunn har trengt hjelp, har hun hatt stor betydning. Det er mange som er takknemlige for den bistanden hun har gitt i vanskelige situasjoner. Hun var også med å lede to streiker, den siste i 2014.

I perioder ofret Ranveig mye for fagforeninga og kunne tenkt seg ut, men når ingen andre var klar til å overta, ble hun værende i det som tidvis var en ensom post. I årenes løp var det mange utskiftninger blant de tillitsvalgte, men Ranveig var et fast holdepunkt i organisasjonen som kunne veilede og være til støtte for alle nye som kom inn. Vi kan vel si at hun på mange måter har vært navet i Utdanningsforbundet Harstad i lange perioder. På sin 50-årsdag hadde hun ikke tid til å ta seg fri, det var for mange viktige møter den dagen.

Vi har begge blitt kjent med Ranveig som nye i verv, både i lokallag og fylkeslag. Hun møtte oss med raushet, omsorg og engasjement. En sterk fagforeningsstemme med et tydelig kroppsspråk. Det var aldri tvil om hva Ranveig mente. Og godt var det.

Vi fikk nyte godt av hennes kunnskap og erfaring. For det er vi henne evig takknemlig. Det er ufattelig og trist at hun ikke er her mer.

Vi lyser fred over Ranveig Heides minne.

Morten Rennemo

lokallagsleder i Utdanningsforbundet Harstad

Thomas Nordgård

fylkesleder i Utdanningsforbundet Troms

FOTO PRIVAT

● Unni Mundal Kulberg

Unni Mundal Kulberg døde 29. desember 2017, vel 87 år gammel, etter kort tids sykeleie.

Unni var æresmedlem i Landslaget for mat og helse i skolen. Hun meldte seg inn i organisasjonen allerede i 1958 og var medlem i 60 år. Hun påtok seg raskt tillitsverv og var leder i åtte år. I den perioden arbeidet laget med det store læreplanverket, Mønsterplanen 1974. På 1970-tallet tok Landslaget for lærere i heimkunnskap på seg ansvaret for kurs for å oppdatere lærerne til å undervise etter det nye læreplanverket. Unni var helt sentral i dette arbeidet. Hun var inspirator, en glimrende planlegger og organisator av de tradisjonsrike Stabekk-dagene. Takket være hennes presise penn og forståelse for at alle kurs og møter måtte dokumenteres i rapporter, kan vi lese om det faglige innholdet og diskusjonene de hadde. Unni var en samlende kraft med sitt engasjement, sitt blide og imøtekommende vesen og sosiale egenskaper.

I 1970 arrangerte laget, med Unni som leder, sitt 50-årsjubileum i Oslo. Det var kursdager på Stabekk høyskole, besøk i Oslo domkirke og omvisning i rådhuset. På jubileumsmiddagen var daværende kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik blant gjestene.

I 1981 påtok Unni seg ledervervet i International Federation for Home Economics-Norge. I 1980 deltok hun på den 14. verdenskongressen på Filipinene. Der hadde Unni det ærefulle oppdraget å invitere til den 15. verdenskongressen som skulle arrangeres i Oslo i 1984. Med sine sterke organisasjonsevner var Unni sentral i planleggingen og gjennomføringen av den vellykkede verdenskongressen med 1100 deltakere.

Unni Mundal Kulberg arbeidet i norsk grunnskole fra 1953 til 1997, i 44 år. Hun var utdannet allmennlærer. Fra 1953 til 1956 var hun ansatt i Ber-

gen kommune, på Solheim skole. Hun dro deretter til Oslo, til lærerjobb på Tåsen skole. I 1958–1959 tok hun faget husstell på Statens lærerskole i husstell, på Stabekk. Unni giftet seg med sin Øivind i 1970, flyttet til Kongsberg og ble ansatt på Tislegård ungdomsskole.

Unni var en dedikert lærer og hadde et stort hjerte for den oppvoksende slekt. Hun var levende opptatt av hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger skolen skulle ruste barn og unge med. Hun glødet for god opplæring i grunnskolefaget heimkunnskap (nå mat og helse). Hun sto på for elevenes rett til å lære matlaging og oppnå tilstrekkelig ernæringsinnsikt, slik at de kunne ta ansvar for sitt eget kosthold. Helt til det siste hadde hun klare meninger om betydningen av at barn og unge får god opplæring i faget.

Hun uttrykte dyp takknemlighet for å ha fått være lærer i grunnskolen og det meningsfulle samarbeidet hun hadde med barn og unge. Med sin ballast fra barndom og oppvekst på gården i Fjærland i Sogn representerte hun det beste i lærergjerningen.

Som den innsiktsfulle kvinnen Unni var, forsto hun at organisasjonsarbeid var både lærerikt, nyttig og til gagn for samfunnet. Helt til det siste var hun et interessert æresmedlem i organisasjonen. Vi takker Unni Mundal Kulberg for den solide innsatsen hun gjorde, som lærer i heimkunnskap og som tillitsvalgt, både nasjonalt og internasjonalt. Vi takker for hennes varme, hjertelighet og styrke. Vi lyser fred over hennes minne.

Inger Lise Fevang Jensen

leder i Landslaget for mat og helse i skolen

FOTO PRIVAT

Bare en times tur fra Oslo ligger Fredrikstad med en levende, urban bykjerne og 80.000 innbyggere, kåret til Norges mest attraktive by 2017. Vi tilbyr et variert næringsliv og gode bolig- og tjenestetilbud til befolkningen. Vårt rike kulturliv og vår vidstrakte skjærgård gjør sitt til at Fredrikstad er blitt en av Norges mest attraktive byer å flytte til.

Lærerstillinger i Fredrikstadskolen:

Barn og unge er fremtiden - den skapes nå!

Vi som jobber i Fredrikstadskolen har som felles mål:
En skole der elevene trives godt og lærer mye!

Fra august 2018 vil det bli ledig flere faste lærerstillinger og årsvikariater.

Søknadsfrist: 12. februar 2018

Mer informasjon: www.fredrikstad.kommune.no/stillinger

Ullensaker kommune er vertskommune for landets hovedflyplass og har ca 36.000 innbyggere. Kommunen er i sterk vekst og har mange muligheter. Jessheim er kommune- og region-senter som ligger ca 30 min fra Oslo, og 10 min fra Gardermoen. Ullensakerskolens målsetting er høy kvalitet i opplæringen. Dette innebærer fokus på god klasseledelse og grunnleggende ferdigheter.

Vil du bli læreren jeg aldri glemmer?

Ledige lærerstillinger fra 01.08.2018 ved våre barne- og ungdomsskoler.

Nyheter:

- Nyutdannede lærere starter med 4 års ansiennitet, det vil si – høyere lønn fra første dag. Alle nyutdannede får veiledning.
- Vi har gode kontaktlærertillegg.
- Alle elever og lærere har eget læringsbrett, som brukes aktivt i opplæringen.

Søknad sendes elektronisk via kommunens hjemmeside. Flere opplysninger finnes på www.ullensaker.kommune.no under «ledige stillinger». Se også den enkelte skoles hjemmeside.

Søknadsfrist: 23.02.2018

Kongsberg kommune er i vekst, har full barnehagedekning og sterk satsing på barn og unge. Vi byr på et variert kulturliv og fine turområder som legger til rette for aktiv fritid sommer som vinter. Alle utdanningsnivåene fra barnehage til høyskole samarbeider, og vi har nært samarbeid med næringslivet om prosjektet KONGSBERGSKOLEN. Sammen skal vi bidra til et nyskapende og helhetlig opplæringsstilbud med fokus på realfag, teknologi og innovasjon.

Kongsberg kommune fikk i mai 2015 status som realfagskommune. Vår visjon er "Verden er min mulighet - prepared for the World".

**KONGSBERG
KOMMUNE**

Ledige lærerstillinger!

Vil du jobbe i en grunnskole som setter utvikling og teknologisk kompetanse høyt? Kongsberg grunnskole legger vekt på læringsmiljø, relasjoner, mestring og motivasjon.

Utlysningen gjelder stillinger som blir ledige fra skolestart august 2018.

Vi søker deg som

- har gode fagkunnskaper og er en inspirerende formidler
- har høy relasjonskompetanse
- er en tydelig og aktiv klasseleder
- er interessert i å bruke teknologi i undervisningen

Vi kan tilby et arbeidsmiljø med spennende utfordringer i en skole med høye mål. Nyutdannede lærere får tilbud om systematisk veiledning.

Vi har også en ledig stilling som skolefaglig rådgiver i Oppveksttjenesten.

Se www.kongsberg.kommune.no for kontaktinformasjon, full utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema.

Søknadsfrist: 19. februar

HANDVERKSSKOLEN PÅ DOVRE

Faglærer i Byggteknikk med vekt på tradisjonsbygging

100 % stilling som faglærer på Vg2 Byggteknikk.

Faglærer i Overflateteknikk med vekt på tradisjonsmaling

100 % stilling som faglærer på Vg2 Overflateteknikk med vekt på tradisjonsmaling, dvs. tradisjonelle maler teknikker, utstyr og materialer.

Felles for begge stillingene:

Fra 1.8.18–31.7.19. Midlertidig ansettelse med mulighet for forlengelse.

Handverksskolen er en friskole som vektlegger verksted-pedagogikk, praktisk og teoretisk opplæring tett knyttet sammen. Har tilbud i Vg2 Design og trearbeid, Vg2 Smed og Vg2 Byggteknikk pr i dag. Læringer i flere fag, mye kurs-virksomhet. Inspirerende fagmiljø.

Kontakt: Rektor Helle Hundevadt
E-post: helle@hjerleid.no
Telefon: 61 24 05 51 / 932 81 930
www.facebook.com/Handverksskolen
www.hjerleid.no

Søknadsfrist: 31.03.2018

Søknad sendes til: helle@hjerleid.no

Vest-Telemark PPT IKS

Vest-Telemark PPT IKS er ei interkommunal teneste for kommunane Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje og Telemark Fylkeskommune. Kontorstaden er i Kviteseid. Kontoret har 7 fagstillinger og 1 merkantil stilling.

Ledig 100 % fast stilling som PP-rådgjevar

Tilsetting så snart som råd og innan 01.08.2018

Arbeidet vil omfatte systemretta og individretta oppgåver i grunnskule og vidaregåande skule.

Kvalifikasjonskrav

Mastergrad i spesialpedagogikk/ped-psyk rådgiving, pedagogikk, psykologi eller tilsvarande utdanning på masternivå eller meir.

Spørsmål om stillingane kan rettast til konstituert dagleg leiar Merete Tveitereid på telefon 35 06 83 00 eller mobil 45 22 13 65.

Send søknad med CV til Vest-Telemark PPT, Postboks 43, 3836 Kviteseid, eller epost ppt@vesttelemark.no.

Fullstendig utlysning på: <http://vesttelemarkppt.no>

Søknadsfrist 06.02.18.

LEDIGE STILLINGAR I ÅL KOMMUNE

Kultur- og fjellkommunen midt mellom Oslo og Bergen. Ål kommune har fem barnehagar, fire barneskular og ein ungdomsskule som samarbeider mot felles mål i vår lokale oppvekstplan «Betre læring». Stor IKT-satsing der målet er iPad/PC til kvar elev. Vil du bli med på laget?

Oppvekstsektoren har fylgjande ledige stillingar frå 01.08.18:

- **Rektor ved Leveld skule**
Søknadsfrist 15.02.18
- **Assisterande rektor ved Ål ungdomsskule**
Søknadsfrist 15.02.18
- **Lærarstillingar i grunnskulen**
Søknadsfrist 03.03.18
- **Pedagogiske leiarar i barnehagane**
Søknadsfrist 03.03.18

For meir informasjon om oppvekstsektoren i Ål og fullstendig utlysningstekst, sjå kommunen si heimeside www.aal.kommune.no

SIGDAL KOMMUNE

"I Sigdal kan du skape no' sjøl" Visjonen beskriver initiativ, entreprenørskap, engasjement og skaperkraft i Sigdalsamfunnet. Det bor ca. 3 500 innbyggere i Sigdal, og i tillegg er det 4 500 hytter. Sigdal ligger midt i Buskerud. Avstanden til Drammen, Kongsberg og Hønefoss er 6 mil.

Lærerstillingar

Fra 01.08.18 har Sigdal kommune ledig et antall lærerstillingar i grunnskolen, både faste og vikariater. Stillingene vil kunne være knyttet til de fleste av skolene våre, og på alle trinn og fagområder.

Aktuelle arbeidsoppgaver:

- Undervisning tilpasset den enkelte skoles behov.
- Faglærer/kontaktlærer/spesialundervisning for klasse, gruppe og enkeltelever.
- Planlegge, gjennomføre og vurdere variert og framtidsrettet opplæring av høy kvalitet og med god progresjon.
- Inngå i og bidra i skolens utviklingsarbeid og lærerteam ved skolene.

Kvalifikasjoner:

Du bør ha godkjent pedagogisk utdanning og kunnskap om læreplanverket (spesifiser utdanning og antall studiepoeng i søknaden, og si gjerne litt om undervisningskompetanse). I tillegg er det positivt om du kan vise til praksis fra nye varierte arbeidsmåter, vurderingsformer og skoleutvikling. Personlig egnethet vil bli vektlagt.

Fullstendig utlysning på <http://www.sigdal.kommune.no>

Henvendelse om stillingene kan rettes direkte til skolene ved rektor: Nerstad skole: 32 71 14 58, Prestfoss skole: 32 71 19 90, Eggedal skole: 32 71 14 60, Sigdal ungdomsskole: 41 44 28 01 eller til skolekontoret på tlf. 32 71 14 00.

Søknad med CV og kopi av attester/vitnemål sendes: Rådmannen i Sigdal, 3350 Prestfoss, innen 23.02.2018. Attester/ vitnemål returneres ikke.

Bremanger kommune

Bremanger kommune er ein kystkommune i Sogn og Fjordane med ca. 3900 innbyggjarar. Kommunen har full barnehagedekning, trygge oppvekstvilkår og eit rikt kulturliv. Her er variert natur med gode tilhøve for eit aktivt friluftsliv.

Vi har følgjande ledige stillingar:

Lærer ved Svelgen oppvekst

For skuleåret 2018/2019 har Svelgen oppvekst ledig inntil fem faste stillingar som lærar i 100%.

Lærer ved Hauge oppvekst

Vi har ledige inntil fire stillingar som lærar i 100% for skuleåret 2018/2019. To av stillingane er faste.

Årsvikariat som lærar ved Davik oppvekst

Frå hausten 2018 har vi ledig eit årsvikariat som lærar i 100%.

Søknadsfrist: 15.02.2017.

Alle søkerar til ledige stillingar i Bremanger kommune må registrere CV og sende søknad elektronisk.

Sjå fullstendig utlysning på:

www.bremanger.kommune.no/ledigestillingar/

Moldeskolen søker lærere for skoleåret 2018/2019

Vi søker entusiastiske og faglig dyktige lærere som ønsker å være med på å skape en god og inkluderende skole.

Vi tilbyr et godt arbeidsmiljø, dyktige medarbeidere og en arbeidsplass der vi ønsker å legge til rette for et faglig utfordrende og kvalitetsmessig godt tilbud.

Se våre nettsider for mer informasjon om de enkelte skolene i Molde kommune.

Kontakt: Maria Rødahl, 959 86 737

MOLDE KOMMUNE

Les mer på
molde.kommune.no

LEDIG STILLING SOM SKOLELEDER ved Den Norske Skolen Albir (Alicante) Spania

Ved Den Norske Skolen Albir blir det ledig stilling som skoleleder fra 01.08.2018. Skolen har 60 elever fra 1. til 10. trinn. Skoleleder har ansvar for den daglige driften, skolens pedagogiske arbeid, utvikling av personalet samt forholde seg til og rapportere til skolens styre.

ARBEIDSOPPGAVER:

- Utvikling av en kollektiv orientert skole gjennom god personalledelse
- Utvikling av kvaliteten på læringsarbeidet ved skolen
- Arbeide med skolekultur og medarbeiderutvikling
- Personalansvar og personelhåndtering
- Økonomisk styring, oppfølging og rapportering

KVALIFIKASJONER:

Vi søker etter en leder som har skolefaglig utdanning og skolefaglig bakgrunn innenfor skoleledelse.

Vi legger vekt på at vår nye skoleleder er en god og tydelig person med gode samarbeidsevner.

- Er trygg, visjonær og samlende i lederrollen
- Har gode kommunikasjonsferdigheter
- Har evne til å engasjere og motivere ansatte og skape gode samarbeidsrelasjoner
- Har vilje og evne til å bygge en sterk læringskultur
- Har evne til å arbeide systematisk, langsiktig og har stor gjennomføringskrav og er løsningsorientert.
- Har høy arbeidskapasitet og håndterer stress på en god måte.

Aktuelle søkere vil bli innkalt til intervju, og personlig egnethet vil inngå sentralt i vurderingen. Lønn i henhold til avtale. Søknad med dokumentasjon på utdanning og praksis sendes på epost til: dnsalbir@gmail.com. Søknadsfrist: **25.02.2018**

DEN NORSKE SKOLEN ALBIR
COLEGIO NORUEGO ALBIR

- for deg som ønsker en annerledes skolehverdag

Vi har ledige stillinger i grunnskole og i videregående skole, se vår hjemmeside:

www.dnsr.no

...i Spania!

DEN NORSKE SKOLEN I ROJALES

DEN NORSKE SKOLEN I ROJALES, SPANIA | +34 966 719 684

UNIVERSITETET I AGDER

TA VIDEREUTDANNING I MATEMATIKK

Fleksibel nettbasert videreutdanning for lærere

SØK FØR 1. MARS

uia.no/mattemooc

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem
av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
Kr 450,- for ordinært abonnement.

Send din bestilling til redaksjonen@spesialpedagogikk.no

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til redaksjonen@spesialpedagogikk.no eller ring oss på telefon 24 14 23 30.

Oppgi gavemottakers navn og adresse, samt ditt navn og adresse.

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER

Her kan du finne:

- Opplysninger om abonnement
- Forfatterveiledninger
- Stillingsannonser
- Arkiv med eldre utgaver av Spesialpedagogikk
- Utvalgte artikler i fulltekst
- Ved å bruke søkefunksjonen kan du finne bestemte temaer eller forfattere

www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

Lov
og
rett

Nedbemanning:

Ansiennitet og kompetanse

Nedbemanning og omstilling er blitt en del av hverdagen for en del av våre medlemmer.

Et behov for reduksjon i bemanningen kan oppstå både innen privat og offentlig virksomhet. Situasjonen er typisk den at for få elever søker seg til en bestemt linje ved en videregående skole, eller en barnehage opplever reduksjon i antall søkere i forhold til tidligere år. Det vil da som en konsekvens av dette bli nødvendig å redusere tilbudet ved den aktuelle skole/barnehage. En linje besluttet gjerne nedlagt, og antallet avdelinger ved en barnehage reduseres. Virksomheten vil da som en følge av dette gjerne ha for mange ansatte totalt sett ut fra virksomhetens faktiske behov for arbeidskraft.

I en slik situasjon vil et faktisk behov for nedbemanning kunne dokumenteres. Arbeidsgiver vil videre kunne igangsette prosessen for å få nedbemanningen gjennomført, dersom overtaligheten ikke kan håndteres på annen måte, ved at ansatte for eksempel omplasseres til andre skoler der det er behov for den aktuelle kompetansen.

Før en nedbemanningsprosess kan igangsettes, må virksomhetens behov identifiseres og avklares. Dette betyr at behovet for kompetanse og antall årsverk må kartlegges. Arbeidsgiver må ha en oversikt over de oppgaver som skal utføres, hvilke pedagogiske stillinger og lederstillinger som trengs samt behovet for kompetanse.

På områder der det er flere kvalifiserte enn hva det er stillinger igjen til i skolen/barnehagen, må det foretas en utvelgelse av hvem som skal sies opp etter saklige utvelgelseskriterier.

Ansiennitet er ett utvelgelseskriterium. Utdanningsforbundet mener at ansienniteten skal legges til grunn for utvelgelsen

og at den kan bare fravikes der det er saklig grunn til det. Under ellers like vilkår må den med kortest ansiennitet sies opp først. Dette fremgår av Hovedtariffavtalen på KS-området og øvrig avtaleverk innenfor vårt organisasjonsområde.

Kompetanse er et annet akseptert kriterium. Vi har erfart i flere nedbemanningsprosesser at arbeidsgiverne ønsker å beholde den som er «best kvalifisert». Således hevder man at det foreligger saklig grunn for å fravike ansiennitetsprinsippet. Arbeidsgiver har imidlertid ikke anledning til å endre kravene til en stilling, eller kreve mer eller høyere kompetanse enn det som er tilstrekkelig for å fylle stillingen. I en nedbemanningsprosess er det tilstrekkelig å være «kvalifisert» for stillingen. Her må man se hen til de kompetansekrav som fremgår av Forskrift til opplæringsloven Kapittel 14, «Krav til kompetanse ved tilsetjing og undervisning». Videre må det vurderes om noen faller inn under unntaket fra kompetansekravene som gjelder frem til 2025. Omfattes man av unntaket, er man kvalifisert, og det er således ikke grunnlag for å gjøre unntak fra ansiennitetsprinsippet. Annerledes blir det der arbeidsgiver skal foreta en nyansettelse, da skal den «best kvalifiserte» velges.

Ut over disse to nevnte kriteriene så skal alltid sosiale forhold rundt den det gjelder vurderes. Det er imidlertid sjelden at sosiale forhold alene får avgjørende betydning for utvelgelsen.

«Arbeidsgiver har imidlertid ikke anledning til å endre kravene til en stilling, eller kreve mer eller høyere kompetanse enn det som er tilstrekkelig for å fylle stillingen.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Lærerutdanning

Akademisering og internasjonalisering?

Etter jul har Khrono, som er en nettbasert nyhetsavis for høyere utdanning og forskning, gjengitt en diskusjon om kompetansen til dem som skal utdanne profesjonsutøvere. Debatten er viktig for lærerutdanningen. Ordsiftet viser at profesjonsutdanningene har et komplekst mandat, og at ulike aktører legger vekt på ulike sider ved oppdraget. Er hovedoppgaven å drive forskning, eller er det viktigst å utdanne selvstendige, kunnskapsrike og handlekraftige profesjonsutøvere? Og er det en reell konflikt mellom disse målene? For skolen og barnehagen er diskusjonen om lærerutdanning viktig – altfor viktig til bare å overlates til universitets- og høyskolesektoren.

Debatten i Khrono startet da OsloMet, det nyslåtte universitetet som vi kjenner som Høgskolen i Oslo og Akershus, lanserte nye retningslinjer for rekruttering til vitenskapelige stillinger. Det er to punkt som særlig vekker interesse:

- Vitenskapelige stillinger skal utlyses med krav om minst førstekompetanse, altså doktorgrad eller tilsvarende.
- Alle undervisnings- og forskerstillinger skal lyses ut internasjonalt, og det skal som hovedregel ikke stilles krav til at søkerne behersker norsk.

Clas Jostein Claussen, førsteamanuensis ved lærerutdanningen på OsloMet, peker på at disse reglene vil bety at utdanningene hindres fra å rekruttere medarbeidere med viktig erfaring fra arbeids-, samfunns- og organisasjonsliv. Jeg tror han har rett i at dette vil kunne skje. Etter noen år med disse reglene vil antakelig en større del av dem som utdanner lærere til barnehage og skole kun ha hatt en akademisk karriere. Det betyr at de vitenskapelig ansatte vil ha mindre erfaringsbasert kunnskap fra egen pedagogisk praksis. Jeg tror at dette vil være et tap, fordi det vil kunne svekke relevansen i lærerutdanningene.

En annen bekymring som kommer fram i debatten er at manglende kunnskap om norsk språk, skolesystem og kultur vil gjøre de tilsatte til dårligere lærere og veiledere for studentene. Jeg deler denne bekymringen. Undervisning og oppdragelse er nært knyttet til språk og kultur. Å kommunisere nyansert med lærerstudentene om relasjonen til elevene og den pedagogiske gjerningen krever et felles språk som begge behersker svært godt.

Rektor på OsloMet, Curt Rice, er den som står bak de nye reglene. Han begrunner dem først og fremst med behovet for å få de beste forskerne. Og som han sier: Forskingen er i sitt vesen internasjonal. Og dette har han utvilsomt rett i. Det synes som om rektor for OsloMet har store ambisjoner for sin institusjon. Det er han slett ikke alene om. Flere andre institusjoner praktiserer tilsvarende ansettelsesregler. Og alle vi som er opptatt av god lærerutdanning er enige om at så mange som mulig, gjerne alle lærerutdannere, skal ha god forskningskompetanse.

Hvordan skal vi klare å rekruttere lærerutdannere med god forskningskompetanse, god formidlingskompetanse og inngående kjennskap til det profesjonsfeltet de utdanner for?

OsloMet vil importere forskere, og bruke tid og penger på å lære dem om norsk språk, kultur og samfunnsliv. Man kan jo også tenke seg en annen mulighet. Ansett dyktige profesjonsutøvere med masterkompetanse og gode kultur- og språkkunnskaper og bruk tid og penger på å gi dem forskningskompetanse.

Jeg skal ikke ta til orde for at det første ikke bør forekomme. Men jeg er ikke i tvil om at det siste bør være hovedsporet.

«Undervisning og oppdragelse er nært knyttet til språk og kultur.»

Støtt kampanjen mot avskilting av lærere

I skrivende stund har over 24.000 støttet oppropet. Har du husket å støtte de avskilte lærerne på www.oppnop.net/stoppavskilting?

I midten av januar gikk Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, Musikernes fellesorganisasjon og Utdanningsforbundet sammen om et opprop mot tilbakevirkende kraft for de nye kompetansekravene.

Oppropet har fått mye oppmerksomhet og er allerede en av tidenes mest populære underskriftskampanjer på oppnop.net – det tok bare en snau uke før 20.000 hadde skrevet under. Men: Vi ønsker at langt flere skal gi sin støtte til de avskilte lærerne. Da kan vi legge et kraftig press på Stortinget, som sommeren 2015 vedtok nye kompetansekrav i norsk, engelsk, matematikk, tegnspråk og samisk. Kravene fikk tilbakevirkende kraft, slik at over 30.000 erfarne, utdannende lærere plutselig var uten nødvendig kompetanse i fagene.

Beslutningen opprørte store deler av lærerstanden, men tross flere «omkamper» på Stortinget har vedtaket blitt stående. Lærere har flere ganger måttet forholde seg til nye kompetansekrav, men dette er første gang at nye kompetansekrav har fått tilbakevirkende kraft.

Nå går altså Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, Musikernes fellesorganisasjon og Utdannings-

Sammen mot avskilting, fra venstre: Anne Finborud, Skolenes landsforbund, Steffen Handal, Utdanningsforbundet, og Stig Johannesen i Skolelederforbundet. **FOTO** HAAKON ELTVIK

forbundet sammen, med en klar oppfordring til stortingspolitikkerne:

– Opphev vedtaket om å gi nye kompetansekrav tilbakevirkende kraft!

Støtter du kravet vårt? Da bruker du ett minutt av din tid til å gå inn på www.oppnop.net/stoppavskilting og signer. Takk for ditt bidrag – og takk til alle dere som bidrar til å spre lenken!

PS. Du trenger ikke facebook for å signere oppropet. Det holder å bruke egen e-postadresse.

Nei til avskilting av erfarne lærere!

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Brudd i forhandlingene om arbeidstid for barnehagelærere

Utdanningsforbundet brøt 18. januar forhandlingene med kommunenes organisasjon KS om ny arbeidstidsavtale i barnehagene.

Manglende tid til planlegging, for- og etterarbeid går særlig ut over barnegruppa som helhet og ikke minst barn med særskilte behov. Derfor har Utdanningsforbundet i forhandlingene med KS krevd mer tid til hvert enkelt barn.

– Kravene i den nye rammeplanen forsterker behovet for mer tid ytterligere. Vi har derfor bedt om mer tid til de oppgavene samfunnet har pålagt oss, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

Forhandlingene om arbeidstid startet 8. desember i fjor. KS ønsket å videreføre dagens avtale (prolongering). For Utdanningsforbundet var ikke dette godt nok.

Liten forståelse fra KS

– KS har ikke ønsket å komme oss i møte på noen

av våre krav og vil bare ha en videreføring av den nåværende avtalen. Da skurrer det ikke rent lite når de samtidig snakker om betydningen av kvalitet for de minste. Jeg må konstatere at KS i liten grad har vært opptatt av å sikre denne kvaliteten under forhandlingene våre. KS forholder seg ikke til hva barnehagelærerne selv mener skal til for å få gjort jobben sin på en god måte. Vi har møtt liten forståelse for at barnehagelæreren er barnets første lærer og at barns utdanning starter i barnehagene, sier Handal.

Avtalen det har vært forhandlet om, er Sentral forbundsvis særavtale 2201 – Barnehager, skolefritidsordninger, skole og familiebarnehager.

Barnehageloven og rammeplanen

Utdanningsforbundet mener det er nødvendig å legge bedre til rette for at pedagogiske ledere og barnehagelærere har en reell mulighet til å ta det ansvaret som er pålagt dem gjennom barnehageloven og rammeplanen.

– Når politikernes – og foreldrenes – ambisjoner for barnehagene har økt voldsomt uten at barnehagelærerne har fått mer tid til å innfri kravene, blir de satt i en umulig skvis. Da blir løftene om

tidlig innsats bare tomme ord og festtaler, sier Handal.

Veien videre

Når det nå er brudd i forhandlingene om arbeidstidsavtalen, skal den behandles av en nemnd. Den skal bestå av begge parter samt en nemndsleder.

Om Utdanningsforbundet ikke kan akseptere nemndas forslag til ny avtale, kan arbeidstiden i barnehagen bringes inn i hovedtariffoppgjøret.

Utdanningsforbundets krav er:

- Økt tid til planlegging, for- og etterarbeid for pedagogisk leder og barnehagelærer.
- Sikring av pedagogisk leders og barnehagelærers tid til å arbeide selvstendig med planlegging, for- og etterarbeid.

Krever mer tid: – Tiden barnehagelærere og pedagogiske ledere har til planlegging og for- og etterarbeid, har stått på stedet hvil i mange år, mens ansvaret og kravene i barnehagen har økt kraftig, sier Steffen Handal.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Kurs i Utdanningsforbundet

Nobelinstituttets lærerkurs

Det Norske Nobelinstituttet har gjennom en årrekke kunnet tilby lærere et spennende fordypningskurs i aktuelle internasjonale spørsmål. Årets lærerkurs har overskriften USA under Trump. Innenriks- og utenrikspolitikk, og belyser temaer som bl.a.: Amerikansk eksepsjonalisme, USAs kulturelle makt, USA og NATO – allianse

under press og USA og EU – Et umake par. Foredragsholdere på årets kurs er bl.a.: Bernt Hagtvet, Geir Lundestad, Hilde Restad, Hallvard Notaker og Hans Olav Lahlum.

Det er 16 plasser på kurset. Frist for å sende inn søknad er 10. februar. Det er ingen kursavgift, men deltakerne må selv bestille og dekke reise og overnatting.

Søk innen 10 februar for plass på Nobelkurset. Her fra 2016. FOTO ARUNGHOSH

Les mer på udf.no/nobel

**Utenforskap 2018:
Den tvetydige omsorgen**
5.-6. mars arrangerer vi konferansen Utenforskap 2018 i samarbeid med KLM-Lahnstein. Konferansen holdes i Lærernes hus, og tema i år er «den tvetydige omsorgen». Omsorg er en grunnleggende forutsetning for all menneskelig eksistens. Omsorg handler om hvordan vi tar vare på hverandre. Men er omsorg alltid godt? Kan omsorg fra «gode hjelpere» føre til

avmakt, hjelpeløshet og ytterligere krenkelse? Hvordan realiserer vi den gode omsorgen? Til konferansen kommer Kjell Ribert, Henrik Syse, Anette Holmgren, Unn Irene Aasdalen, Odin Lysaker, Tore Frost, Petter A. Ringen, Trond Diseth og Lene Chatrin Hansen.

Les mer på www.udf.no/kurs

Nye Min side ble lansert 12. januar. **FOTO** ANNA-JULIA GRANBERG

Ny Min side

I midten av januar lanserte vi nye Min side. For å komme til Min side må du logge inn i løsningen via udf.no og trykke på ikonet Min side i påloggingsmenyen. Som innlogget medlem vil du få oversikt over dine aktive forsikringer, priser, siste faktura, forsikringsbevis og vilkår. Her kan du enkelt bestille, endre eller avbestille forsikringer. Hovedfokuset for den nye siden har vært å forbedre funksjonaliteten, slik at du som medlem skal få en mer brukervennlig selvbetjeningsportal.

Les mer om nye min side på udf.no/omminside

L

Lærerspesialist [ˈlæːrəspesialist]

En lærer som dykker enda dypere i et fag eller fagområde, og bidrar i det kollektive profesjonsfellesskapet på skolen.

Ønsker du en faglig karrierevei som lærer?

Lærerspesialistutdanning er et tilbud til deg som ønsker en faglig karrierevei, samtidig som du fortsetter jobben der den betyr aller mest – i klasserommet.

Utdanningen er på masternivå, går over to år og gir 60 studiepoeng. Studiet gir deg faglig fordypning, og kunnskap om hvordan jobbe med gode utviklingsprosesser sammen med kollegaer.

Ble du nysgjerrig nå?

Snakk med lederen din og søk på udir.no/larerspesialister

Utdanningsdirektoratet